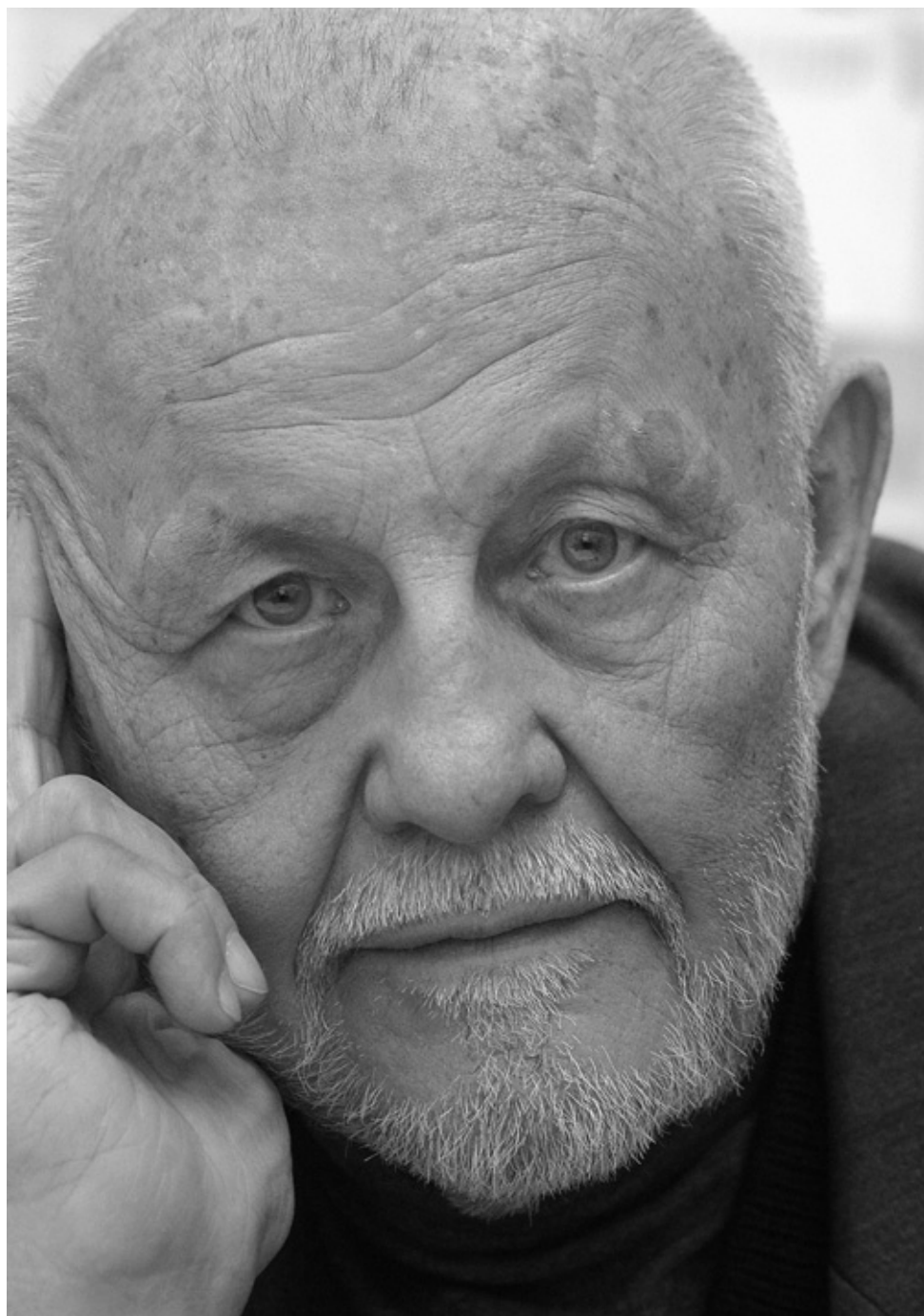

KONEC 18

CENA 44 Kč

KONCŮ

KULTURNÍ REVUE
VYDÁVANÁ V BRNĚ

IVAN RULLER: BRNO VČERA, DNES A ZÍTRA
LÉKAŘ JAKO PRODAVAČ V SUPERMARKETU
DÉMANTY A BAHNO INTERNETU

Milí čtenáři, časopis, který jsme před lety nazvali Konec konců, společenský občanský dvouměsíčník, se na přelomu roku proměnil v kulturní revue a změnil svoji tvář. A nejen tvář, taky útroby. Změnil se formát a grafika, zmizely mnohé rubriky, jiné přibýly. Loni byl časopis větší, formátu A4, ten nyní se v odborné tiskárenské mluvě označuje jako B5. Grafika je střídmější, a pokud jde o obsah, chceme víc zvýraznit pohled z Brna, a také poněkud omezit velmi široký záběr časopisu. Vyhovíme zřejmě těm, kteří tvrdí, že neví, do které škatulky nás zařadit, a jimž nestačila naše charakteristika, že chceme sloužit přemýšlivým... Ale i když se obsah poněkud pozměnil, zajímavých témat a námětů neubude. Konec konců se nadále bude snažit postihnout cesty, kterými se společnost ubírá. Nemíníme se s horlivostí velkých médií brodit bahnem a blátem, ale se zájmem si přečteme, co vyváděla, a budeme se k tomu vlastními komentáři vracet. Chtěli bychom zkrátka být časopisem, který se na problémy dívá s odstupem. Milí čtenáři, doufáme, že změny přivítáte, a dokonce, že časopis předplatíte sobě i svým známým. Kupon najdete na poslední straně. (RED)

Poděkování vydavatele

Protože finanční život Konce konců saturujeme od čísla k číslu, poděkování za peněžní částku na přípravu nové grafické koncepce patří Jihomoravskému kraji. Poděkování za příspěvek na vytištění a distribuci čísla 1 /2008 Nadaci Charty 77-Kontu BARIÉRY, Nadaci VIA, Táně Fischerové, Růženě Ostré, Vlado Miluničovi, Janu Kačerovi, Aleně Paulištové, Jiřímu Tošnerovi, Anně Kalinové a dalším předplatitelům. A poděkování samozřejmě patří Janě Soukupové, jejíž šéfredaktorská židle zůstává zatím neobsazena. Odstoupila v prosinci 2007 a provedla časopis třinácti těžkými měsíci.

KDE MŮŽETE KOUPIT KONEC KONCŮ

KNIHKUPECTVÍ – Vladimír Ryšávka, Masarykovo nám. 23, *Boskovice* / KNIHKUPECTVÍ – DOUPOVCOVÁ ZDEŇKA, Masarykovo nám. 27, *Boskovice* / ANTIKVARIÁT U SEMILASSA, Palackého tř. 95, *Brno* / MODRÉ KNIHKUPECTVÍ, Zemědělská č. 9, *Brno* / KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA, nám. Svobody 13, *Brno* / KNIHKUPECTVÍ CESTA, Rašínova 5, *Brno* / KNIHKUPECTVÍ SPOLEK, Orlí 22, *Brno* / KNIHKUPECTVÍ JAN ŠABATA, Žerotínovo nám. 9, *Brno* / KNIHKUPECTVÍ MICHALA ŽENIŠKA, Alfa Pasáž, Poštovská 4, *Brno* / LITERÁRNÍ ČAJOVNA A KNIHKUPECTVÍ SKLENĚNÁ LOUKA, Kounicova 23, *Brno* / KNIHKUPECTVÍ SKLENĚNÁ LOUKA, Kounicova 23, *Brno* / KNIHKUPECTVÍ STYRIA, Palackého 66, *Brno* / BARTÁKOVŮ KNIHKUPECTVÍ, Jungmannova č. 6, *Brno* / KNIHKUPECTVÍ HANA SMÍLKOVÁ, Arne Nováka 1, *Brno* / CHODSKÉ KNIH-

KUPECTVÍ, Náměstí míru 125, *Domažlice* / KNIHKUPECTVÍ ZDEŇKA DVOŘÁKOVÁ, Národní tř. 21, *Hodonín* / PODKRKONOŠSKÉ KNIHKUPECTVÍ, Komenského 277, *Hořice v Podkrkonoší* / KNIHKUPECTVÍ GLOBUS, Klicperovo nám. 55/I, *Chlumec nad Cidlinou* / KNIHKUPECTVÍ OTOKARA BŘEZINY, Komenského nám. 12, *Jaroměřice nad Rokytinou* / KNIHA – BELEX, ČSA 956/8, *Kraslice* / KNIHKUPECTVÍ JAROSLAV FRYČ, Pražská 14, *Liberec* / KNIHKUPECTVÍ JONÁŠ, Mírové nám. 15, *Litoměřice* / ALBA, Kostelní 4, *Mikulov* / KNIHKUPECTVÍ KAREL FILIP, Palackého 42, *Nové Strašecí* / KNIHKUPECTVÍ Okružní 2160, *Nymburk* / KNIHKUPECTVÍ STUDENTCENTRUM, Křížkovského 14, *Olomouc* / KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA, Zámecká č. 2, *Ostrava* / KNIHKUPECTVÍ ÚSVIT, Prokopova 19, *Plzeň* / KNIHKUPECTVÍ SEIDL, Štěpánská 26, *Praha* / KNIHKUPEC-

TVÍ U sv. JINDŘICHA, Jindřišská č. 23, *Praha* / KNIHKUPECTVÍ MAŤA-AURORA, Opletalova 8, *Praha* / KNIHKUPECTVÍ KAROLINUM, Celetná 18, *Praha* / KAFKOVŮ KNIHKUPECTVÍ, Staroměstské nám. 12, *Praha* / KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA, Václavské nám. 34, *Praha* / KNIHKUPECTVÍ FIŠER, Kaprova 10, *Praha* / KNIHKUPECTVÍ KALICH, Jungmannova 9, *Praha* / NA ZEMI, Dlouhá 33, *Praha* / KNIHKUPECTVÍ ROTUNDA, Karlovo nám. 80, *Roudnice nad Labem* / KNIHKUPECTVÍ, Smetanova 310, *Skuteč* / DŮM KNIHY PORTÁL, Masarykovo nám. č. 35, *Uherské Hradiště* / KNIHY – Alois Hlásenský, Masarykovo nám. 44, *Vyškov* / LABYRINT, Havlíčkova 3, *Vyškov* / PRESS CENTRUM, Kovářská 4, *Znojmo* / KNIHKUPECTVÍ HOUDKOVÁ, Divišovo nám. 12, *Znojmo* / KNIHKUPECTVÍ FUČÍKOVÁ MARKÉTA, nám. Míru 23, *Židlochovice*

KONEC KONCŮ

Ročník 5 (12)/číslo 1

vychází 15. 2. 2008

Redaktor: Antonín Hošťálek

antonin.hostalek@koneckoncu.cz

Tajemnice: Blanka Švábová

blanka.svabova@koneckoncu.cz

Editor: Ladislav Vencálek

Redakční rada: Tomáš Feřtek,

Arnošt Goldflam, Pavel Hlavatý,

Hana Homoláčová, Jan Hnízdl,

Hana Pernicová, Ladislav Plch,

Jana Soukupová, Jaroslav Štěpaník,

Jiří Vácha

Grafická úprava: Boris Mysliveček

Sazba: Robert Šváb

Fotografie: Igor Šefr,

archív Konec konců,

Michaela Dvořáková

Kresby: Jan Steklík

Vydává: Moravskoslezský kruh, o. s.

IČ: 266 18 761

Adresa redakce:

Nerudova 7, 602 00 Brno,

tel.: +420 541 245 126

redakce@koneckoncu.cz

www.koneckoncu.cz

Registrováno: MK ČR 7891

Tisk: Arch Brno

Cena: 44 Kč

Obsah

Z NAŠICH LUHŮ DO HÁJE

Existuje vůbec reforma školství? 2

Třicet, šedesát, devadesát..... 3

Jak jsme na hranicích slavili 4

ZA HUMNY

Na počátku byla lež..... 5

Loupež století..... 5

ČLOVĚK A DOBA

Brno včera, dnes a zítra 9

NAŠE EKO, NAŠE EGO

Kříšení Čubakanálu 15

TRENDY

Lékař jako prodavač v supermarketu 17

NA POMEZÍ

Recept na zdravotnický šlendrián 21

V SÍTI

Bahno a démanty internetu 23

ZÁPISNÍK 25

OTÁZKA

Mizí všeobecný rozhled? 41

NÁMITKA, PROSÍM..... 44

POHLEDNICE

Francie, s. r. o. 46

STARÁ SLOVA

Juvenília 48

K PRAMENŮM

Strom, člen rodiny 49

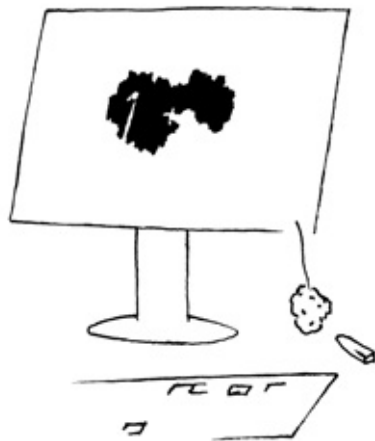
ČÍTANKA

Nejmilejší filozofická..... 52

Manželství..... 55

EXISTUJE VŮBEC REFORMA ŠKOLSTVÍ?

TOMÁŠ FEŘTEK

Školská reforma v České republice připomíná zombie. Všichni o ní mluví, byly o ní napsány tisíce novinových článků, vedou se o ní vášnivé spory, ale pokud jste rodič či školou povinné dítě, obvykle musíte konstatovat, že jste ji nikdy neviděli.

Je to opravdu podivuhodný paradox. Máme nový školský zákon, nejružnější vzdělávací dokumenty se záhadnými názvy Bílá kniha či Rámcové vzdělávací programy, všechny základní školy napsaly svůj vlastní vzdělávací program, poslední čtyři ministryně a ministr tvrdí, že reformu podporují, média v pravidelných intervalech bombasticky oznamují konec biflování a naprostou změnu vyučování. Ale kdyby toho všeho nebylo, poznali byste, že se ve vaší škole něco změnilo? Asi těžko. Stejní lidé, stejné učebnice i postupy. V devadesáti devíti procentech našich škol se totiž nezměnilo opravdu nic. A pokud ano, rozhodně to nepřipomíná revoluční změnu metod a přístupu k dětem. Znamená to, že je reforma k ničemu?

Pokud vás taková nehybnost rozčiluje, zkuste si uvědomit, co se to vlastně pokoušíme změnit. V České republice je jen základních škol čtyři tisíce a učitelů sto tisíc. Připočteme-li střední a vysoké školy, představují lidé ve vzdělávání jednoznačně největší profesní skupinu. Pohnout takovým kolosem je neuvěřitelně těžké. A o to těžší, že školská reforma nechce jít cestou centralizace, tedy že by ministr zavelel a všichni ředitelé udělali vlevo vbok. Jde spíš o to, aby se školy naučily hledat samostatně svoji cestu a rozhodly se, kdy půjdou. V tomto směru je reforma vlastně úspěšná. Naprostá většina našich škol se v tuhle chvíli svobodně rozhodla, že nezmění nic.

Proč se tak rozhodly? Ten hlavní důvod je, že potřebu změny nepocítují. Proto „nové vlastní osnovy“ jsou v naprosté většině případů ty staré centralizované, opatřené novým názvem. Podle většiny učitelů je naše školství již po staletí vynikající, a pokud se

sníží jeho efektivnost (v mezinárodním srovnání se výsledky českých dětí spíše zhoršují), je to vina líných a rozmazlených žáků a rodičů, kteří si učitelské práce neváží.

Druhý hlavní důvod je, že učitelé obvykle nemají právě ty dovednosti, které po nich nové vzdělávací dokumenty požadují. Jen si to poslechněte: schopnost vyhledávat a třídit informace, pracovat v týmu, efektivně komunikovat, ovládat alespoň jeden cizí jazyk... Tohle všechno je pro naprostou většinu českých učitelů velký problém. Ne proto, že by byli učitelé automaticky hloupí, ale proto, že systém odměňování a kariérní nehybnost po léta vedou k tomu, že ti schopnější dříve nebo později ze školství odejdou.

Třetí důvod souvisí s tím prvním a skrývá v sobě stopu naděje. Učitelé v Čechách a na Moravě jsou přesvědčení, že dělají svou práci bezchybně. Opravdu jsou? Přesnější je říci, že se tak velmi často tváří, ale reforma spolu s nutností napsat vlastní vzdělávací programy je v posledních dvou letech o tuhle letitou sebejistotu připravily. Už tuší, že leccos se bude muset změnit, ale nevědí, jak na to, tak raději tu nutnost nepřipouštějí. Proto rodiče a děti těžko mohou nějaký posun zaznamenat. Odehrává se zatím pod povrchem a za dveřmi sborovny. Ale dávno už bychom tam nenašli onen bohorovný a sebejistý klid. Je to sice nemilé, ale hrozcími změnami vystresovaná a znejistěná učitelka, to je největší naděje reformy.

Ministerstvo školství nejspíš udělalo zhruba všechno, čeho je schopné. Reformu podporuje, připravilo zákon a nastavilo alespoň zhruba podmínky. Zbytek je na vážené veřejnosti. Ta musí vzít změnu vzdělávání za svou a diskutovat o ní přinejmenším stejně vášnivě jako o radaru či poplatcích u lékaře. Pouze když se stane ze stavu našich škol každodenní veřejné téma, přinutí to politiky a školy samotné k dalšímu pohybu. Vůbec to ale není tak beznadějně, jak se to na první pohled zdá. Když letos v lednu probíhaly zápisy do prvních tříd, tvořily se před některými školami fronty rodičů. Není to divné v době, kdy je míst ve školách výrazně více

než dětí? Není. Spousta ředitelů opravdu má problém s naplněním tříd, ale ty školy, které s reformou začaly už dávno, ještě dřív, než se to slovo objevilo v ministerském slovníku, jsou dnes nacpané po střechu a daří se jim. Ano, je jich možná jen to „jedno procento“, ale i to nám dává jistotu, že zatím neviditelná reforma jde správným směrem, a hlavně že rodiče jsou schopní

kvalitu a nekvalitu rozlišit, že do dobré školy pro své děti jsou ochotní investovat energii a považují kvalitní vzdělání za důležité téma. A to je zásadní informace. Jen mi najednou ona úvodní metafora, v jejímž rámci bychom měli to reformní zombie už brzy spatřit, nepřipadá zase tak trefná. Doufám, že uvidíme něco pohlednějšího.

TŘICET, ŠEDESÁT, DEVADESÁT

JAN MICHALÍK

Třicet, šedesát, devadesát. Číslovky, které od počátku roku zaplňují veřejný prostor. Poplatky ve zdravotnictví jsou skloňovány ze všech úhlů, jimiž čeština disponuje. Pardon: téměř ze všech úhlů. Na jeden, zdá se, zdravotníci reformátoři zapominají: Poplatky a princip solidarity. Středoevropský prostor včetně české kotliny vnímá jeho narušení zvláště citlivě. Ať se nám to líbí či ne, jsme zemí, kde původní reformy páně Bismarcka, rozvinuté tlakem „nepřivilegovaných“ v první polovině dvacátého století, nabýly vrcholu v druhé polovině téhož věku. „Každému podle jeho zásluh“ — a těm šikovnějším i podle potřeb... V roce 1989 vynaložila průměrná česká rodina na zdravotní péči 0,3 % svého rozpočtu, v roce 2006 celá 2 % a nezveřejněným cílem „reformátorů“ je výdaj někde mezi 5–7 procenty rodinného rozpočtu. V absolutních číslech to znamená, že v roce 2006 průměrný občan ČR vynaložil na zdravotní péči 905 Kč. Částka v podstatě zanedbatelná. Ovšem průměr je odjakživa věcí osídnou. Jeden sní celé kuře a může druhému stokrát tvrdit, že v průměru spotřebovali každých polovinu voňavé pečínky. Hladu ho tím nezbaví.

I do budoucna bude platit, že třicet korun poplatku za recept je jiných

třicet korun, vydává-li je movitý občan, a úplně jinak třicetka tíží občana třeba s invalidním důchodem. Ani to by však nestálo za komentář. Odjakživa platilo a platí, že „lepší je být bohatý a zdravý než chudý a nemocný“. Můžeme s tím i nesouhlasit — ale to je tak jediné, co se proti tomu dá dělat. Za komentář však stojí způsob, jakým se probíhající změny prezentují a jak se na nich společensko-politický establishment zviditelňuje. Pozornost vzbudili již v době schvalování poplatků poslanci Hovorka a Šojdrová. Měli problém — a nebyli jedinými, kdo takto smýšlel — s poplatky u dětí. Podobně smýšlí i prominentní novinář Martin Komárek z MF Dnes. V celkově „propoplatkovém“ článku si „umí představit reformu, v níž děti u doktora neplatí“. Na rozdíl od důchodců, kde jak doslova píše, by jakákoliv úleva „byla jejich ponižováním“.

Inu, děti byly odjakživa výborným artiklem. Dobře se s nimi hraje na city a s jejich pomocí se dobře prodávají auta, zázračné mycí prostředky a dokonce i vůně na záchod. S oblibou je hladili Stalin, Hitler i Husajn. Důchodci (v české kotlině) zatím prodej vůní na záchod nezvyšují a automobilky na ně také cílenou kampaň nemíří. To však nic nemění na tom, že pokud už má být některá skupina z poplatků vyňata, pak jsou to právě oni. Je to věková skupina, která drtivou většinu svého života prožila v systému, kde

se na zdravotní péči nepříplácelo. V systému, který do budoucna rizika jaksi z principu nepřipouštěl. A nevytvořil ani žádné pojišťovací a jiné nástroje, kterým by tyto občany v produktivním věku varoval: Pozor, z vašich daní a poplatků hradíme péči dnešním důchodcům, nikoli vám, až přijde staroba!

Platí, že princip solidarity je nádobou veskrze křehkou. Míchají se v něm složité makroekonomické veličiny stejně jako individuální osudy lidí. Pohár solidarity plníme koktejlem, jehož ingredience závisí na ekonomické úrovni společnosti stejně jako na míře sympatií k té či oné skupině. Důchodci stávají se pozvolna skupinou vysmívanou (reklama v televizi), trpěnou (výkřiky o krachu důchodového systému), nežádoucí (jaksi obecně).

Nejde o oněch třicet korun u lékaře. I řada důchodců v nich problém možná nevidí. Jde o signál, který vysíláme: žádná společenská smlouva neplatí. Každý sám za sebe (a pro sebe). Ještě pár let tímto směrem a bude platit *homo homini lupus*. To snad nemá být cílem, dokonce ani nechtěným, žádné z reform.

Autor je vysokoškolský učitel

Jak jsme na hranicích slavili

JAROSLAV ŠTĚPANÍK

Na přelomu roku jsme mohli slavit i nostalgicky vzpomínat. Naše republika se stala součástí tzv. schengenského prostoru. To znamená, že na hranicích mezi evropskými státy nemusíme již zastavovat a zdravit zdvořile celníky a policisty, naopak můžeme si to frčet bez zastávky třeba až do

Lisabonu. Bylo kol toho mnoho napsáno a prosloveno, po pravdě řečeno řadového občana to zanechalo v klidu. Vydáte-li se jednou do roka za hranice všedních dnů, vynucenou přestávku při pasové kontrole vnímáte spíše jako vítanou prevenci únavy řidiče. Schengen má význam spíše symbolický. Došlo zkrátka k odstranění dosavadní jisté nerovnosti mezi starými a mladšími členy Evropské unie. Slávy bylo však i tak dost. Zejména na moravsko-slovenském pomezí, na hranici, která rozdělila někdejší Československou republiku. Někteří z účastníků setkání neskrývali nadšení plné pozitivních emocí: Opět jsme spolu!

Je jistě pěkné, že my Češi a Slováci jsme opět spolu, když je to ale tak hezké, třeba se ptát, proč jsme se potom vlastně dělili. Praktický důvod k radosti mají bezesporu obyvatelé příhraničních oblastí, které rozdělení někdejšího společného státu dosti skříplo. Ti si užili patálií víc než dost, a to na obou stranách. U Sabotů jsou prý dodnes rozhádaní a někteří se raději z obce, o níž dvě nové republiky nějakou dobu lícitovaly, raději vystěhovali. I když to někdy vyjde nastejno, jistě je lépe jásat než lkát, zapomínat by se ale také nemělo. Před rozdělením i po něm se nám ze všech stran dostávalo ujištění, že hranice mezi novými státy národů sobě tak blízkých vlastně skutečnými hranicemi ani nebudou, že vše bude velmi nadstandardní a prakticky se nic nezmění. Zanedlouho však ČR a SR zbudovaly monstrózní hraniční budovy se vším všudy. Zvýšily tak jistě žádoucí zaměstnanost, snad i národní hrdost nad symboly nové státnosti. Nyní jsme se mohli společně zaradovat, jak se nám ty velké budovy vy-

prázdní a rozjímat, jak je obě bratrské země, které jsou opět spolu, naplní nějakým novým pěkným obsahem. Při rozjímání mohli jsme se potěšit milým pohledem na čelné politiky, kterak jeden na té, druhý na oné straně radostně přeřezávají hraniční závory. U některých se mi zdálo, snad se mýlím, že drží pilku v ruce snad ponejprv.

Téměř vzápětí po schengenském aktu přeřezávání závor jsme se mohli společně rozpomenout na výročí rozpadu někdejšího Československa a připomenout si, že státy se množí dělením. Na rozdíl od jiných míst v Evropě proběhlo u nás dělení poklidně a důstojně. Odhlédneme-li od skutečnosti, že většina z nás si tehdy rozchod nepřála, svým průběhem se stal událostí, na kterou můžeme být v naší novodobé historii oprávněně a bez ironie pyšní. Rozpad státu byl pro mě v té době emočně obtížně stravitelný, stejně jako pro velkou část obyvatel na obou stranách. Dělení státu, přestože bolestné, ukázalo se však jako v podstatě racionální řešení problému, který by se zřejmě neustále vracel. Zjištěné city, pocity křivdy, zklamání a jiné resentimenty byly logickou součástí tehdejší doby. Je jistě dobře, že národy, mající k sobě nejbližší i dnes, se zbavily závor, které si samy vybudovaly. Jásot nad tím, že jsme „opět spolu“, působí však poněkud nepřipadně. Kdysi nám do hlavy vtloukali nesmyslně ničím nezdůvodněné tvrzení: Nebýt VŘSR (tedy Velké říjnové socialistické revoluce), nebylo by samostatné Československé republiky. Ne od věci však může být: Nebýt vzniku Československé republiky, nejspíš by žádná ze dvou dnešních republik nevznikla. Vždyť jakou šanci měli Češi či Slováci v roce 1918 na vznik vlastního samostatného státu? Společná existence a soužití jako základ budoucí vlastní státnosti by proto měly v paměti obou národů zůstat.

DYAKRÁT KOSOVO

Psát o Kosovu v dvouměsíčníku je v současnosti záležitost značně nevděčná. Situace, pokud jde o status této dodnes de iure jižní srbské provincie, se může změnit každým dnem a za tři týdny se pak článek, který byl v době svého vzniku aktuální, může zdát anachronismem. Celá řada faktů se ovšem nezmění, ať již bude Kosovo uznáno jako nezávislé, nebo ne. A na ně se právě zaměříme.

NA POČÁTKU BYLA LEŽ

PETR SCHNUR

Když před časem odvysílala německá veřejnoprávní televize WDR podrobnou investigativní reportáž o údajných srbských zločinech v Kosovu, které byly vydávány jako důvod vojenské intervence NATO, zvolila název „*Es begann mit einer Lüge*“, volně přeloženo „*Na počátku byla lež*“. Název nemohl být věru výstižnější.

Pořad chtěl prokázat, že před zahájením tzv. humanitárního bombardování nedošlo k etnickým čistkám ze strany srbských resp. jugoslávských státních orgánů. Že

LOUPEŽ STOLETÍ

VÁCLAV ŠTĚPÁNEK

Podle posledních zpráv to se statusem Kosova vypadá následovně: Nová kosovská vláda je svými mezinárodními protektory, zejména však administrativou USA, instruována tak, aby po druhém kole prezidentských voleb v Srbsku, tj. po třetím únoru, vyhlásila jednostranně nezávislost. Tu vzápětí podpoří a uznají USA a také Německo, jež budou v tomto směru působit i na ostatní evropské státy: V Radě bezpečnosti OSN totiž jakékoli snahy o změny dosavadního kosovského statu quo, regulovaného směrnicí 1244 z roku 1999, narážejí zejména na odpor Ruska, ale také Číny, Indonésie a Jihoafrické republiky, v EU pak tlaku na jednostranné uznání Kosova čelí zejména Španělsko, Kypr, Rumunsko, Maďarsko, Slovensko a Řecko. Tyto státy se samozřejmě obávají, že by se nezávislé Kosovo mohlo stát nebezpečným precedensem pro „jejich“ vlastní separatistická hnutí. Agresivní nátlak, aby se uznání Kosova neodkládalo ani o týden, provádí na vůdčí země EU zejména USA, neboť uznání „nahlížené“ nezávislosti provincie v intencích plánu speciálního zmocněnce OSN pro Kosovo Maarti Ahtisaariho, vypracovaného v loňském roce, by mělo mít podle jeho protagonistů mimořádný význam pro stabilizaci západního Balkánu. Otázka na základě jakýchžve informací se vedoucí světové mocnosti

domnívají, že uznání Kosova proti vůli Srbska a mimo rámec Rady bezpečnosti OSN přispěje ke stabilizaci západního Balkánu, se přímo nabízí. Informace, které mají k dispozici balkanisté, tímto problémem se léta zabývající, totiž nic podobného nepotvrzují.

Srbský odpor kosovské samostatnosti a nedůvěra vůči tvrzení mezinárodního společenství o nezměnitelnosti demokratizačního vývoje na Kosovu má vedle mytologických klišé o tom, že Kosovo je „*srdce Srbska*“ a jako takové je „*nesmazatelně vryto v duši každého Srba*“, jenž se „*rodí a umírá s vědomím, že Kosovo vždy bylo a navždy bude součástí Srbska*“, i velmi reálné a opodstatnělé důvody. Realita je totiž taková, že i za administrativní mise OSN UMNİK stupeň nenávisti, strachu a podezření mezi jednotlivými etniky zde zůstává na úrovni, která existovala po skončení bombardování v roce 1999. Co víc, Kosovo dnes díky slabému úsilí UMNİK a KFOR ovládá kriminální křídlo bývalé kosovské osvobozené armády UCK. Tváří v tvář jeho aktivitám a skutečné moci se pak současná dočasná kosovská vláda a úřad prezidenta jeví pouze jako loutka, hýčkaná mezinárodním společenstvím proto, aby budila zdání normálně fungujících státních institucí.

UMNİK také v obavách před ostrými střety s albánskou komunitou dodnes neumožnil adekvátní návrat srbských vyhnanců, zbývající srbské i další nealbánské obyvatelstvo pak na Kosovu žije v ghetech a nemá zaručena ani základní lidská práva, jako je svoboda pohybu, o ekonomických aktivitách ani nemluvě.

Obecně vzato jsou i další stávající parametry života na Kosovu na hony vzdálené od běžných standardů v okolních státech: nezaměstnanost je navzdory zahraničním donacím zřejmě vyšší než 60 % (byť oficiální statistiky hovoří o 40 %), na jedno volné pracovní místo připadá 530 nezaměstnaných uchazečů! Téměř 50 % z celkového

politicky motivované násilí, obecně definované jako terorismus, naopak vycházelo od paravojenských oddílů UCK, tedy Kosovské osvobozené armády.

Dnes je UCK prezentována jako politická síla, ale tato organizace byla ještě na přelomu let 1998/99 důležitými národními i mezinárodními institucemi klasifikována jako teroristická organizace napojená na organizovaný zločin. Zpráva FAS (*Federation of American Scientists*) z roku 1998 klasifikovala UCK jako jednu z nejznámějších teroristických organizací ve světě. Potvrzoval to i protokol amerického Kongresu, tentokrát jeho Právního výboru, který dokládal její financování z velké části skrze obchod s drogami. Dokument konkrétně připomíná, že Albánie a Kosovo leží na tzv. Balkánské stezce spojující „Zlatý pŕlměsí“ (Afghánistán a Pákistán) s odbytíšti v západní Evropě. Dokument dále uvádí, že se touto cestou transferuje plných 80 % celkového obchodu s heroinem o hodnotě 400 milionů dolarů.

Zatímco tzv. mezinárodní společenství údajně vede boj proti mezinárodnímu terorismu, protisrbské aliance mezi islámskými extremisty a bosenskomuslimskými či kosovskoalbánskými separatisty byly a jsou tolerovány. Leckdy se dokonce odehrávají i s vědomím zodpovědných politických míst v USA i Evropě. Tak například v dubnu 2004 upozorňoval bývalý velitel UNPROFOR v Bosně, kanadský generál Lewis MacKenzie na to, že UCK je přímo podporována AI Kajdou. V kanadském deníku *National Post* mimo jiné napsal, že teroristické útoky albánských separatistů začaly již na počátku devadesátých let. Zároveň jedno-

značně popřel tvrzení, že by se v kosovském konfliktu jednalo o genocidu, a uvedl, že oproti uváděným statisícům mrtvých se našlo na 2000 hrobů včetně těch, kteří jednoznačně zahynuli v bojích. U mrtvých se jednalo o příslušníky všech národností a v případě mrtvých Albánců nebylo podle něho jasné, kolik z nich zavraždila samotná UCK.

Lewis MacKenzie ve svém článku obvinil Západ, že podporuje násilné albánské tažení za nezávislé a etnický čistě Kosovo. „*Nikdy jsme je nepohnali k zodpovědnosti za páchané násilí v devadesátých letech,*“ píše kanadský generál a uvádí, že se Kosovo od roku 1999 stalo největším centrem organizovaného zločinu v Evropě. Zároveň varuje, že tento postoj západních zemí představuje neobvyčejné povzbuzení všech teroristických hnutí.

Ve stejném duchu hovořily i zprávy německé zpravodajské služby BND z léta 2005. Podle nich existuje na Balkáně včetně Kosova intaktní struktura teroristické organizace Al Kajda. A to navzdory přítomnosti OSN, vojenských jednotek NATO a největší zahraniční americké vojenské základně od dob vietnamské války Camp Bondsteel.

Současná situace kolem Kosova velmi připomíná mnichovské události z roku 1938, kdy nacisté vyhrožovali násilím a válkou, pokud se Československo nevzdá svých pohraničních oblastí ve prospěch Německa. Srbsko se má vzdát patnácti procent svého území. Kupodivu se jedná i o stanovisko států, jako Velká Británie a Francie, které proti vlastním separačním hnutím nasazují represivní prostředky na ochranu územní celistvosti státu a platné ústavy.

počtu nezaměstnaných ovšem tvoří příslušníci mladé generace do 25 let, která činí díky kosovskému baby boomu v posledních desetiletích polovinu ze zhruba dvou milionů kosovských obyvatel. V zemi bují šedá ekonomika, organizovaný zločin, vnitřní stabilita území je minimální. Tomu, že by se před konečným uznáním kosovského statusu podařilo kosovskou ekonomiku pozvednout, vymýtit zločinnost a zaručit práva menšinám — nejen menšiny srbské, ale i muslimské, goranské, romské, turecké a dalších — a decentralizovat území, samozřejmě nemůže věřit nikdo. Na otázky, co dále udělat s Kosovem, jak zapadá do moderní Evropy, jaká by měla být interakce mezi Kosovem a Srbskem, jak přesvědčit etnické Albánce na Kosovu, v jižním Srbsku a také v Makedonii, aby se zřekli násilí, jak postupovat na Kosovu, aby se znovu neradikalizovalo Srbsko, jak zajistit mírové soužití různých etnik, jejichž vztahy jsou zatíženy tíživým historickým dědictvím a vzájemnými etnickými stereotypy, či jak zajistit návrat a plnohodnotný život uprchlíků, stále chybějí byť jen náznaky odpovědí. Stabilitu z nich vyčíst rozhodně nelze.

V této souvislosti dokonce i renomovaný Newsweek ústy svého komentátora navrhuje, zda by si Západ neměl „*položit otázku, když už dává v sázku tak mnoho, je-li nezávislé Kosovo hodné ponížení zranitelného Bělehradu*“. Srbsko totiž dnes prostor pro to nějakým způsobem ztížit nebo dokonce znemožnit plán na jednostranné prohlášení Kosova, který vznikl ve Washingtonu a rozpracován byl v Bruselu, prakticky nemá. To však ještě neznamená, že křivda nezůstane křivdou. Uznání Kosova mimo rámec OSN bude znamenat největší mezinárodní loupež od druhé světové války a učiní z evropského hlasu proti nezákonnému používání síly kdekoli ve světě hlas značně nedůvěryhodný.

Pohled na náměstí Svobody v Brně, 2007

BRNO VČERA, DNES A ZÍTRA

Prof. Ing. Arch. Ivan Ruller (1926) patří k předním našim architektům druhé poloviny 20. století. Je Brňan rodem, a to ze Starého Brna, a s tímto prostorem je osudově svázán. U řeky Svratky studoval, poté zde realizoval nejvýznamnější stavby, budovu Ingstavu a sportovní halu Rondo. V letech 1990 až 1994 působil na zdejší fakultě architektury VUT jako děkan. Nestor brněnské architektury, nositel řady ocenění, je dodnes aktivní a v oboru uznávanou autoritou. Pokud bych měl vystihnout něco z jeho osobnosti příznačného, pak klid a vstřícnost, které vyzařuje do okolí. Jeho slova plynou klidným, přívětivým tokem.

Vy jste měl, pane profesore, za studia ještě štěstí na učitele ze slavné éry brněnského funkcionalismu...

Brněnská fakulta měla po pětáctýřicátém roce vysokou úroveň. Jako studenti jsme ke svým profesorům doslova vzhlíželi. Byl tu starý pán Syřiště, učil tu Krejcar z Prahy — mezinárodně uznávaná kapacita, byli tu Fuchs, Rozehnal, Kopřiva, Makovský... Tři roky studia po válce byly bezvadné, pak se všechno začalo měnit a nakonec to dobré jen dožívalo. V devětapadesátém s námi se všemi zametli. Profesory Fuchse, Rozehnal, Kopřivu, s nimi samozřejmě i jejich asistenty, vyhodili. Profesora Rozehnal a docenta Grima zavřeli. Byl jsem ve skupince studentů, která pracovala pod jeho vedením. Jsem rád, že se mohu považovat za žáka tohoto mezinárodně ceněného odborníka.

Brno na rozdíl od jiných historických měst pozbylo řadu hodnotných starých staveb. Která léta jsou pro brněnskou architekturu ta zlatá a která jejich opakem?

Brno má velkou hodnotu v období funkcionalismu, stále sem za ním přijíždějí exkurze odborníků. A není třeba ulpívat jen u Tugendhat. Je tu dost unikátních staveb, ke kterým se však bohužel nechováme, jak by zasluhovaly. Avion — to je mezinárodní ostuda. Přitom jedinečné architektonické dílo s geniálním využitím prostoru. Dostat hotel s veškerým zázemím do takto úzké parcely, bylo skutečné umění. Moravská banka, velice hodnotná kavárna ERA v Černých Polích, někdejší kino Slovan v Černovicích, teď znehodnocené přístavbou. Doslova dějinný význam pro Brno měla Výstava soudobé kultury v roce 1928 a vznik výstaviště. Byl to obrovský počin první republiky, deset let po osvobození realizovat velkou celostátní výstavu ve vysoce kvalitní architektuře, která dala impuls dalšímu vývoji architektury ve městě i v celém státě. Katastrofu pro Brno, kromě války — ta byla katastrofou pro celý svět — přineslo období po únoru 1948,

teré obrátilo naruby ekonomiku i společnost. V architektuře, jak jsem už vzpomněl, znamenalo likvidaci celé generace těch, kteří přinesli městu množství krásných budov.

Několik hodnotných staveb v době budování socialismu přece jen vzniklo. Co třeba vaše Rondo?

Z hlediska možností byla doba naprosto nesrovnatelná s dnešní. Hala Rondo mohla vzniknout díky iniciativě městské části Brno-střed, ale i tomu, že se stavělo v rámci Akce Zet. Šlo o výstavbu, řekl bych nevídanou v celé republice, protože se jednalo o zcela atypickou lanovou konstrukci. Náklady byly vysoké, takže první vlnu financí spláchla realizace té ocelové konstrukce. Získat ji bylo strašně složité. Tak to chodilo u všech netypických staveb. Bylo těžké sehnat materiály, které nebyly běžné, materiálová základna byla velice úzká. Dnes můžete chtít, co chcete, je to jen otázka peněz. Režim také degradoval stavební řemeslo, práce nebyly prováděny tak kvalitně, jak by potřebovaly. Za první republiky měly architektura a stavebnictví vysokou úroveň, za socialismu šlo o to postavit co nejvíc paneláků.

Takže jsme u symbolů socialistického bydlení. Jak se k všeobecné betonové šedi stavěl třeba Útvar hlavního architekta, kde jste několik let působil?

Stavět se mohl, jak chtěl, vliv to na nic nemělo, šlo o politický úkol. Základní trend nemohl žádný architekt změnit, pouze dílčím způsobem pozitivně ovlivnit. To je vidět třeba na příkladu Lesné. Sídliště s kvalitním architektem a projektantem dopadlo dobře. Také žabovřeské stráně byly funkčně a zdařile využity k výstavbě nízkých čtyřpodlažních domů. Myslím, že brněnská sídliště v porovnání s jinými si nestojí špatně. Zaráží však, co se děje dnes. S domy na Lesné, považované za nejlepší sídliště v republice, se zachází udivujícím

způsobem, obdobně jako v jiných částech města. Realizují se nevhodné, svévolné nadstavby, domy se v postmoderním duchu odívají do různých ušankovitých střech, žijících autorů se nikdo neptá ani na názor, natož že by žádal o svolení.

Jak si stojí současná brněnská architektura? Nebudou symbolem doby pro změnu paneláky na ležato? Nebo Špalíček, který je spíše špalkem?

Po listopadu 1989 Brno jako jiná místa zalila vlna podnikatelského baroka, hrůzné kolonie domků a vilek, kterými se Brno rozvíjí do krajiny velmi nehezským způsobem. Dnes vítězí orientace na prospěch a hmotné požitky a trpí morálka i kultura. Nejhorším případem z posledních let je opravdu Špalíček. Proti zastavění proluky nikdo nic neměl, naopak, ale způsob realizace je hrozný. Dostavba město oživila, objekt při dodržení všech funkcí však měl být architektonicky kultivovanější a mít citlivější měřítko. Jistě nelze nechat vše netknuté jen proto, že je to staré. Nové stavby ve staré historické zástavbě musejí být ale zvlášť citlivě projektovány a realizovány.

Jde o ojedinělý negativní příklad?

Posledním výkřikem jsou anenské terasy. Nechápu, že to někdo mohl připustit. Existuje regulační plán městské památkové rezervace, kde je jen malinká přístavba, a pak tam vznikne vysoké monstrum, které zakrývá nejkrásnější výhled na Petrov z Pekařské ulice. Málokteré město má jako Brno tak charakteristickou siluetu. Na jedné straně Špilberk, zosobňující dnes kulturu, a v sousedství Petrov, symbolizující duchovno a křesťanství. A my si necháme ucpat pohled takovou hrůzou! Museli se k tomu přece vyjadřovat na různých úrovních!

Vzpomenul jste Špilberk. Jeho rekonstrukce sklízela velkou kritiku, vysloužil si anticenu ...

a koncertů je jedinečná. O vás je známo, že jste odpůrcem nádraží v odsunuté poloze. Proč? Jde přece o myšlenku z doby první republiky, prosazovanou i architektem Fuchsem.

Fuchsova tangenta byla odlišná od současného záměru a později od ní upustil. Nechci polemizovat s inženýry, možná mají pravdu, že v čistě technické otázce je vedení tratí takto výhodné. Já vycházím z toho, že železniční doprava je služba občanům. Do Brna přijíždí množství lidí z okolí a pro ty bude odsun nádraží velkou komplikací. Nádraží v centru je výhodné. Nedávno se objevil velmi zajímavý návrh dvou nádraží: Odsunuté pro dálkové spoje a stávající centrální pro blízké. Možná by byl nejlepším řešením.

Jak se vám líbí okolí současného nádraží? Nebyl by odsun impulsem pro velkorysou i funkční rekonstrukci tohoto nevábneho vstupního prostoru Brna?

To je složitá otázka. V devadesátých letech se přistoupilo k rekonstrukci a zvažovalo se, zda připomenout období královského hradu Přemyslovců. Existovaly původní gotické pozůstatky, byl podán návrh na vybudování kaple. Je smutné a snad pro nás typické, že všechny odborné kapacity se k záměru vyjádřily kladně, po realizaci se ale k architektovi všichni otočili zády. Myslím, že to nebylo fér, realizoval myšlenku, která byla všeobecně přijata. Z čistě historického hlediska je ovšem možno výsledek nepřijmout a kritizovat. Ideou byla myšlenka trochu romantická, vrátit se k původnímu smyslu, ke královskému hradu, oslabit charakter pevnosti, vězení a nacistického žaláře. Myslím, že myšlenka změnit charakter Špilberku z pevnosti a nacistického lágru na kulturní objekt připomínající historii, je dobrá.

Dnes je Špilberk skutečně chloubou města, atmosféra letních představení

Přednádraží prostor by bez ohledu na řešení nádraží mohl a měl vypadat jinak, kdyby se tramvaj poslala pod zem. Takové návrhy byly. Nahoru bychom dostali chodce na nádherné, prostranné pěší náměstí. To by byl nepochybně důstojnější vstup do města, než ten současný. Myslím, že přijde období, kdy ekonomika umožní návrat k této myšlence. Pro odsun nádraží ale nejsem. Dokonce si myslím, že účelnější by bylo vynaložit prostředky na co nejrychlejší dostavbu velkého městského okruhu.

Velkou bolestí Brna je nejen přednádražení prostor, ale i náměstí, a to nejen to centrální...

Dnešní náměstí Svobody, to je hodně peněz za málo muziky. Monotónní dlažba, ani poloha někdejšího kostela sv. Mikuláše není viditelně vyznačena. Například v Olomouci vydláždili náměstí více druhů dlažby, kombinovali starou s novou. Pro mě je nepocho-

pitelné, že lidé tu mají šlapat po verších svého nejlepšího básníka Jana Skácela. Narodil jsem se a dodnes žiji na Starém Brně, nejstarší části města. Z jeho Mendlova náměstí vznikl ošklivý terminál. Krásný prostor, kde žil a pracoval Mendel a další významné osobnosti, místo s jedinečnou gotickou katedrálou, bylo rekonstruováno v šedesátých letech nedůstojně pokoroeno. Bývalo to intimní, půvabné místo se starou radnicí, s restauracemi, hospůdkami. Kvůli nevzhlednému věžáku byly zbourány lázně s krásně vybudovaným příslušenstvím od architekta Fuchse, což byla součást architektonického dědictví první republiky.

Co s tím?

Existuje více zajímavých návrhů. Chtělo by to odklonit z náměstí automobilovou i tramvajovou dopravu. Řešení by vyžadovalo tunel pod Špilberkem. Zástavba náměstí by měla být citlivá, sám bych se přikláníl k parkové úpravě. Nejprve je nutno vyřešit dopravu. Uvažovat lze o navrácení vodního prvku, který tu dříve byl. Otázka využití vodních toků v Brně je vůbec zajímavý a krásný úkol, který by si měla vzít jedna generace za své poslání. Svitavu degradoval před lety průmysl na stoku pro městský život nevyužitelnou. K regeneraci zrušených továrních areálů a s tím i řeky nutně dojde. Město nemusí mít velkou řeku, ale musí jí umět dát smysl a tvářnost. V Brugách obdivujeme krásně do krajiny začleněný romantický potok. A my jsme si Ponávku zasypali.

Brzy uplyne dvacet let od listopadu 1989, tedy období dlouhé jako čas první republiky. Zkuste porovnat ta dvě období v brněnské architektuře.

V posledních letech se postavila řada kvalitních staveb. Realizuje se myšlenka z první republiky — univerzitní kampus. Velkým činem, ne ještě plně doceněným, je rekonstrukce plynárny architekta Uhlíře. Do Brna

vnesla novou koncepci hightec ve vysoké kvalitě. Zdařilé jsou stavby a rekonstrukce ve vysokém školství. Opomenout nelze ani rekonstrukci pavilonu G a nové pavilony na výstavišti. Když ale porovnáte období prvorepublikové se současností, je to vlastně nesrovnatelné. Čas první republiky byl pro Brno mimořádně šťastný, to byla doba rozkvětu města, rozmachu, velmi odlišná od současné situace. Současnost občanům dost dluží v oblasti kultury i sportu. Jak je možné nechat dojít do takového stavu sportovní areál za Lužánkami? Když něco máte a necháte to zchátrat, musíte to pak za obrovské náklady zrekonstruovat. Dlouho se jen hovoří o zřízení Mendlova kongresového centra na Starém Brně a o Janáčkově centru s koncertní síní. Jména snad největších osobností Brna neumíme docenit. Obě stavby jsou potřebné a neměly by to být objekty, s jakými se potkáte všude, ale skutečné architektonické skvosty.

To by asi nebylo levné. Kde na to vzít?

Jsou menší města lépe dnes vybavená přiměřeným zázemím než Brno. Měli jsme tu návštěvou Norberta Schulze, teoretika moderní architektury, autora velmi zajímavé knihy *Genius loci*. Studoval na Moravě Santiniho stavby. Položil nám otázku: Proč je z uznávaných severských architektur nejzajímavější finská? — Protože má k dispozici nejméně peněz. Čili nedělají zbytečnosti, ale mají kvalitní architektky.

Proč se podle vašeho názoru Brno současnosti nerozvíjí tak jako za první republiky?

Příčin je víc. Chybí silná, solidně situovaná střední vrstva s vysokou kulturou. Honí se velké peníze, chybí kultivovanost a vztah k městu. Brno pozbylo ekonomické zázemi. Tradiční, významné strojírenské firmy skončily a žádné nové, které by je přimě-

řeně nahradily, se neobjevily. Ten potenciál městu chybí. Podstatné však je, že Brno není jak v minulosti centrem zemským, ale pouze kraje dokonce menšího než za vlády komunistů. Kleslo tak na úroveň podstatně menších měst. Jsem toho názoru, že měly být zachovány země česká, moravskoslezská, případně slezská a moravská, a hlavní město Praha jako země, protože je městem hlavním a navíc světovým. Ale zlikvidovat Moravu a historické části přelít do jiných krajů, bylo vážnou chybou. Na Moravě je samozřejmě nejen Brno, ale i další významná města. Dnes je ale vše příliš řízeno z centra. Jsem přesvědčen, že k osvědčenému a logickému uspořádání se časem opět vrátíme. Vůbec nejde o nějaký snad boj či nevraživost Moravy proti Čechům. Také jsme Češi. Ale takhle úřednický rozděl stát je špatně.

TEXT JAROSLAV ŠTĚPANÍK

FOTO MICHAELA DVOŘÁKOVÁ

POLITICI MAJÍ VELKÉ STAVBY RÁDI

KŘÍŠENÍ ČUBAKANÁLU

Průplav Dunaj–Odra–Labe byl mnohokrát zatracen, mnohokrát kříšen. Propagovali ho bezelstní nadšenci vodní dopravy i fiškusové, kteří ve výstavbě viděli znamenitý job, odmítají jej skalní ochránci přírody, bojující proti všem dopravním stavbám z principu — ale nejednotná byla a je i obec techniků, i ekonomické propočty se mění podle finančních možností a podle znalostí i politických poměrů.

K problematice se vláda vrátila v průběhu ledna — a rozhodla, že se průplavem bude zabývat. I proto nabízíme prostor k diskusi. Na úvod jsme požádali o názor Miroslava Patrika z organizace Děti země.

RNDr. Miroslav Patrik:

Je známo, že zvláště mužská část populace zřejmě odnepaměti hýří „budovatelskými plány“. A je jedno, zda jde o to postavit čtyři tisíce kilometrů dálnic a rychlostních silnic, zorganizovat olympiádu, či postavit na zelené louce průmyslové zóny u každé dědiny, zející pak prázdnotou. Vytyčovat si cíle

je hezká věc, ale klást si otázku proč, pro koho, kdo to zaplatí a jaká jsou rizika a nevratné či vratné důsledky, je zcela legitimní.

Je dobře, že u průplavu Dunaj–Odra–Labe se takováto diskuse rozvíjí. Žel není u ní až tak podstatné, co se bude vozit, proč a pro koho, odkud a kam. Zato se dovídáme, že jeho funkce je „multiplexní“. To je skoro jakákoliv, která v patřičné době, dle společenské objednávky, je zrovna v kurzu...

Vybudování kanálu na střeše Evropy je velkým snem snad už od dob Karla IV., ale nemusíme tak daleko, já pamatuju dobu, kdy se pro něj vžil název Čubakanál. Jenže tento sen vždy skončil krachem, neboť žádný režim ho nebyl schopen zaplatit.

Než přejdu ke kritice záměru, uvedu několik základních technických dat:

Délka kanálu na našem území má být cca 500 km. Šířka kolem 55 metrů (dálnice mívajících kolem 30 metrů). Hloubka kolem čtyř metrů, neboť se uvažuje pro ponor lodí 2,8 metru. Na trase má být třicet plavebních komor.

Větev z Dunaje by se měla napojit u nás v Hodoníně přes přístav v Břeclavi nebo

přes slovenské Kúty. Pak trasa jde nivou řeky Moravy až do Přerova s nutností výstavby asi šesti zdymadel. Odtud větev vede podél Odry do Polska s jedním tunelem délky 1,4 km a se sedmi zdymadly s maximální výškou 25 metrů.

Druhá větev vede z Přerova do Pardubic s uvažovaným přístavem a dále víceméně řekou Labe. Na větvi do Pardubic se uvažuje asi o třech tunelech s délkou do dvou kilometrů, se třemi vodními nádržemi s maximální výškou 90 (!) metrů, s říčním mostem a s jedenácti zdymadly s maximální výškou 25 metrů. Náklady byly v roce 2001 odhadnuty na více než dvě stě miliard korun, dnes se uvažuje spíše o třech stech miliardách.

Kanál negativně zasáhne do řek a jejich niv, které jsou jednak jako významné krajinné prvky chráněny zákonem č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny a jednak jsou to nadregionální biokoridory, které mj. umožňují snadnou interakci živočichů a rostlin navzájem. Celkem by podle studie brněnského Ekologického institutu z roku 2002 jen na českém území zasáhla tři území s chráněnými mokřady, patnáct velkoplošně chráněných oblastí a pět přírodních památek na celkové ploše kolem 27 tisíc hektarů, při započítání dotčených úseků v Rakousku, Polsku a v Německu by pak představovala téměř 400 tisíc hektarů. Jen na soutoku Dyje s Moravou a ve dvou chráněných krajinných oblastech — CHKO Litovelské Pomoraví a Poodří — by byla zasažena oblast o velikosti kolem 12 tisíc hektarů.

Další negativní vliv by mohlo mít například míšení dunajské vody s vodou Moravy, jejich vody mají jinou kvalitu a také jiné složení mikroorganismů, dále hrozí ztráta či trvalé poškození vodních biotopů v důsledku napřímení toků, ztráta niv při oddělení kanálu a hlavního toku, omezení

pohybu vodních živočichů, zejména ryb, snížení obsahu kyslíku při výstavbě aj.

Z dopravního hlediska se kanál plánuje do dálničních a zmodernizovaných železničních koridorů, což je pro něj jistě velká konkurence. Pokud v současné době tvoří výkony ve vodní nákladní dopravě kolem jednoho procenta všech dopravních výkonů a množství přepravovaných tun za rok spíše klesá, pak uvažovaný několikanásobný nárůst není opodstatněný. I odhady na kanálu Mohan–Rýn byly přehnaně optimistické a jsou nyní daleko nižší.

Stavba kanálu by tak měla zřejmě přínos jen pro projektanty, stavební firmy a několik rejdařů. A možná pro několik politiků, kteří mají velké stavby vždycky rádi. Avšak celospolečenský přínos by byl zcela katastrofální. Osobně doufám, že celý plán půjde k ledu, nanejvýš že se v nějaké úsporné a za přísných ekologických a ekonomických podmínek propojí jen Dunaj s Moravou a Odrou (pokud ovšem Rakušáci a Poláci budou mít zájem).

Zhruba v polovině ledna ministerstvo financí na základě zkoumání mezirezortní komise předložilo vládě doporučení, že „není účelné v současnosti v územní ochraně koridoru D–O–L nepokračovat“, a že je proto nutné stavbu projednat na evropské úrovni a nechat ji posoudit z hlediska vlivů na životní prostředí. Vláda své rozhodnutí odložila. Proti koridoru D–O–L bylo zejména ministerstvo životního prostředí, přičemž Pardubický, Olomoucký a Moravskoslezský kraj odmítly hájit větev Morava–Labe a připustily územně hájit jen větev Dunaj–Odra. Možná že ta se stane kompromisem.

Příště dáme slovo Jaroslavu Kubcovi ze sdružení Porta Moravica.

(red)

DNES JSOU ZDRAVÍ A NEMOC KOMODITY

LÉKAŘ

jako prodavač v super/ marketu

JAN HNÍZDIL

Péče o zdraví dnes už zdaleka není cílem, ale často pouze záminkou: prioritou jsou ekonomické zájmy vlivných podnikatelských skupin. Lékařská lobby, média i farmaceutický průmysl neustále stupňují tlak na rozšiřování diagnóz nových chorob. Soukolí medicínsko-farmaceutického komplexu je přitom neúprosné a komerční zájmy se stále ostřeji střetávají se zájmy pacientů...

Ze studií publikovaných zejména v USA a Británii vyplývá, že farmaceutické společnosti často nepravdivě informují o výsledcích klinických zkoušek léků. Zamlčovány jsou jejich vedlejší účinky, které mohou přivodit těžké škody na zdraví i smrt. Ukazuje se, že klinické studie jsou v řadě případů falšovány, přičemž spoluviníky těchto případů jsou lékaři. Jejich provázanost s farmaceutickými firmami je očividná a častá.

ŠLÁGR JMÉNEM VIOXX

Ale nemusíme zůstat u příkladů ze zahraničí. Například v roce 2000 byl na náš trh uveden Vioxx, lék určený k léčbě bolestivých kloubních onemocnění. Jeho uvedení na český trh provázela sláva, na jakou se jen tak nezapomíná. Pražské Kongresové centrum bylo medicínskými celebritami i reprezentanty farmaceutických firem nabitě k prasknutí. Scénář byl bezchybný, občerstvení bohaté. Nový lék byl Státním ústavem pro kontrolu léčiv ČR schválen pro léčbu osteoartrózy, neprodleně zaregistrován a mohl zaplavit pulty lékáren po celé republice. Kampaň, která provázela uvedení na trh, byla impozantní. Odborné časopisy přinášely články poukazující na skvělé zkušenosti, reklama nešetřila superlativy: „*Svět úlevy od bolesti se změnil... Vioxx. První 1x denně aplikovaný COX — 2, specifický inhibitor... Skutečně jednou denně... Silný. Snadný... Úspěšný.*“ A svět se skutečně změnil: pod tlakem všudypřítomné agresivní reklamy se i čeští lékaři velice rychle naučili novinku předepisovat, pacienti ochotně užívat.

Uplynuly však čtyři roky a začalo se psát druhé dějství. Světlo světa spatřila studie uvádějící, že Vioxx výrazným způsobem zvyšuje riziko srdečního infarktu a cévních mozkových příhod. Byl stažen z trhu, na veřejnost ale pronikly zprávy, že o nežádoucích účincích léku jeho výrobce, farmaceutický gigant Merck, věděl už nejméně od roku 2000. Podle Davida Grahama z amerického Úřadu pro potraviny a léky (FDA) má Vioxx na svědomí přes sto tisíc Američanů. Lék v USA a dalších zemích užívalo více než dvacet milionů lidí. Pět

tisícům pacientů byl ordinován i v České republice.

HLEDAJÍ SE CHOROBY

Zatímco ještě před několika desítkami let se výzkum zaměřoval na hledání nových a účinnějších léků proti smrtícím chorobám, dnes řeší medicínský průmysl problém právě opačný. Léků je mnohem víc než chorob a potřebují odbytíště. Manažeři farmaceutických firem, marketingoví specialisté a lékaři provázaní s farmaceutickým průmyslem dospěli v této souvislosti k závěru, že se nevyplatí vyrábět léky pro chudé. Vývoj, výroba a propagace léků je velmi nákladná, vždyť firmy do ní investují tři biliony liber ročně. Proto se například výzkum léků proti malárii, která zabíjí milion lidí ročně, téměř

zastavil. Pokud nějaký ještě probíhá, platí jej především státy a charitativní organizace.

Mnohem zajímavější skupinou jsou pro farmaceutické firmy movití. Kasovním trhákem se dnes stává tzv. metabolický syndrom. Obezitou trpí dva Američané ze tří. Ještě nedávno byla především problémem životního stylu. Dnes je nemocí. Je možné ji diagnostikovat u pětasedmdesáti milionů Američanů a farmaceutické firmy jsou na ni dokonale připraveny. Nyní probíhají závěrečné fáze klinických testů tří set padesáti léků. A připraveny jsou nejen na lidské pacienty. Vždyť Američané chovají pětasedesát milionů psů. Téměř třetina trpí nadváhou, pět procent je silně obézních. Koncern Pfizer uvedl na trh lék Slentrol. Snižuje u psů chuť k jídlu a brání vsřebávání tuků. Tento

LÉKAŘ jako prodavač v super/ marketu

lék má farmaceutickému kolosu přinést denně řádově miliony dolarů.

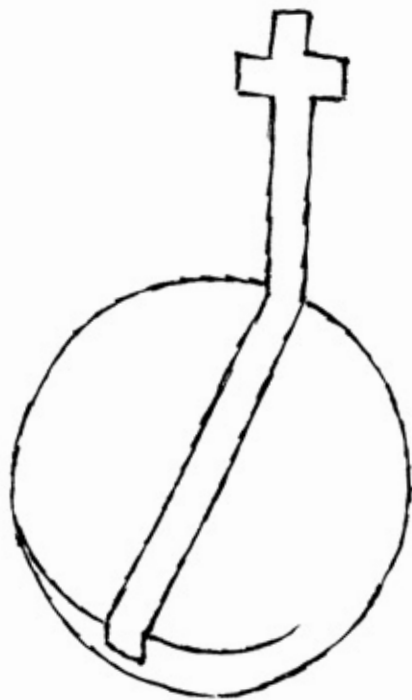
Zaplavování přirozeného života novými syndromy a diagnózami přináší obrovské zisky. Do této kategorie patří i léčba únavaového syndromu nebo fanatické sledování hustoty kostí u starých lidí. Přirozený úbytek kostí je obratem označen za osteoporózu — nemoc, vyžadující trvalé užívání léků. Jsou však zdokumentovány případy pacientů, u nichž se při užívání léků proti osteoporóze s obsahem bifosfonátů objevila rakovina nebo trpěli rozpadem čelisti. Příkladů újm na zdraví i smrti, způsobené obchodníky s nemocemi, by bylo možné uvést celou řadu. Stav je to absurdní, vždyť lék se vlastně stává příčinou choroby. O těchto rizicích se však z médií nedovíme, i když je mnohonásobně vyšší než třeba smrt z rukou heparinového vraha, která po mnoho týdnů zaplňovala titulní stránky našich novin, jak jsem psal v minulém čísle Konce konců.

SPOLUVINÍKEM JE LÉKAŘSTVÍ

Medikalizace našeho života je jen jednou z mnoha tváří biotechnologického vidění světa. V biotechnologickém pojetí se člověk ztrácí jako přirozená bytost, aniž si tu změnu uvědomuje. Zrcadlem, spoluvínkem a částečně i obětí tohoto procesu se stává lékařství. Po staletí se zabývalo člověkem ve

chvích, kdy nemoc ohrožovala jeho existenci. Dnes se zpronevřuje svému poslání. Vidíme to i v našich ordinacích — leckterý lékař připomíná spíše prodavače v supermarketu, ochotně láká pacienty na pestrobarevné zboží a zahrnuje je svou nabídkou. Zdraví a nemoc jsou dnes komodity... Staly se zbožím. Jediný, komu tento konzumní způsob vyhovuje, jsou instituce medicínsko-farmaceutického komplexu. Poukazují na to, že systém trpí nedostatkem peněz. Ten ale není příčinou krize zdravotnictví, nýbrž důsledkem toho, jak se medicína v praxi provádí. Reforma zdravotnictví nemůže být úspěšná bez současné reformy biotechnologické medicíny. Medicínsko-farmaceutický komplex se jí bude jistě tvrdě bránit.

(Autor je lékař)

KONFRONTACE, NEBO KOOPERACE?

Právě jsem doposlouchal rozhlasový komentář k přípravě důchodové reformy. Ministr Nečas s ní spojuje své působení ve vládě. Stínový ministr Škromach ovšem s Nečasovými záměry nesouhlasí. Je to jeden z příkladů, kdy by v naší zemi byla jako sůl potřebná kooperace, místo ní se ale stále znovu setkáváme pouze s konfrontací.

Jistě by si málokdo z nás přál návrat do dob, kdy u nás byl povolen jediný správný názor. Tehdy byla nepřítomnost zdravé konfrontace jedním z důvodů hluboké společenské stagnace. Jsou samozřejmě situace, kdy na konfrontaci není čas a kdy je třeba kooperace. Když hitlerovské Německo napadlo Británii, nebyl už čas na konfrontaci názorů Chamberlainových přívrženců se zastánci názorů Winstona Churchilla. Všichni Britové museli spolupracovat, měla-li jejich ostrovní říše přežít. Ale my rozhodně nejsme v takové situaci. Důchodová reforma, boj proti korupci, ba i protiraketový radar v Brdech jsou otázky, které vyžadují spíše kooperaci než konfrontaci.

Mám na mysli kooperaci parlamentních politických stran. Ale ještě větším problémem je, že s konfrontací namísto kooperace se setkáváme i v základní rovině lidského soužití. Totiž v rodině. Rodina byla od počátku míněna jako prostředí kooperace, nikoli konfrontace. To jistě neznámá, že muž a žena musí mít na všechno tentýž názor. Mají ale některé společné úkoly, například naučit se zdravě komunikovat a společně vychovat děti, abych zmínil alespoň ty, o nichž snad nebude sporu. Pokud se ale zamyslíme nad současnou uměleckou tvorbou a nad tím, co je prezentováno v médiích, zejména v televizní produkci, nemůžeme nevidět, že příklady konfrontace výsoce převažují nad příklady kooperace.

Těžko stanovit nějakou pomyslnou hranici, za níž se už konfrontace stává sebezničující — pro rodinu či pro společnost. Mám ale obavy, že v české společnosti jsme už za touto hranicí. Pokud vztah mezi mužem a ženou je líčen jako principiálně konfliktní, jak se to děje kupříkladu v radikálním feminismu (stejně jako ve veškerou diskusi odmítajícím primitivním patriarchalismu), pak lidé mýjejí to, proč byli vlastně stvořeni. Bůh nás stvořil pro kooperaci, nikoli pro věčnou konfrontaci. Domnívám se, že pokud nepřehodíme výhybky nejprve v rodinách, na celospolečenské úrovni se pozitivního vývoje dočkáme těžko. DAN DRÁPAL

RECEPT

NA ZDRAVOTNICKÝ ŠLENDRIÁN

MAREK ORKO VÁCHA

Nežije snad v českých sdělovacích prostředcích pojem, kolem kterého by existovalo víc zmatků, než je právě eutanazie. Problém sám je přitom mnohem hlubší a má více rovin, než je obvykle předkládáno, jak naznačil v minulém čísle Konec konců.

V minulých měsících byla celá otázka znovu rozvířena návrhem připravovaného zákona o eutanazii a spor se těší značné mediální pozornosti. Tak například Mladá fronta Dnes v článku „Poslanci a eutanazie: kdo viděl umírání, je pro“ uvedla, že poslanci jsou ve své většině proti eutanazii (pro 60, proti 92), ale ti, kteří viděli na vlastní oči umírat některého z příbuzných, jsou naopak spíše pro. Z textu článku ale není patrné, co se vlastně eutanazií myslí... V moderním pojetí je termín „eutanázie“ vyhrazen velmi úzce: eutanazie je situace, ve které

lékař aktivně ukončí život pacienta na jeho vlastní aktivní žádost. Eutanazií tedy například není stav, kdy je pacient v hlubokém bezvědomí a lékař mu „vypne přístroje“. Pak můžeme diskutovat o tom, zda se jedná o skutek milosrdenství nebo vraždu, ale nejde o eutanazii — chybí zde totiž aktivní žádost pacienta, která je pro eutanazii nutná. V této souvislosti je velmi zajímavý článek opět z Mladé fronty: „Eutanazie ukončila život lidoopa v pražské ZOO.“ Profesionálního etika by jistě zajímalo, jakpak asi měli v pražské ZOO ošetřenu onu aktivní žádost.

Eutanazie rovněž není situace, kdy lékař po dohodě s pacientem nenasadí nebo přeruší stávající léčbu — zde zase chybí aktivní čin lékaře a mluvíme spíše o „ustoupení smrti“. K tomu zajímavá poznámka: proti ustoupení smrti nenamítají nic ani křesťané ani jakýkoli jiný náboženský nebo filosofic-

ký systém — vždyť všichni jednou zemřeme a nikdo si nepřeje život zbytečně prodlužovat.

Zopakujme si hlavní argumenty zastánců eutanazie: je třeba se rozhodnout mezi dvěma možnostmi, a těmi jsou: buď často dlouhé, bolestiplné umírání na společném pokoji s dalšími pacienty, mnohdy s nedostatečnou péčí, nebo právo zvolit důstojnou smrt. Člověk má mít možnost se rozhodnout, kdy a kde zemře, život vlastníme jako jakoukoli jinou věc a každý ví, jaká bolest je pro něj ještě snesitelná a jaká již ne. Navíc jsou velmi důležité životní hodnoty samotného pacienta. Mnozí se dnes hlásí k filosofii hédonismu, receptem na správně prožitý život je maximalizace libostí, požitků a minimalizace nepříjemností. Člověk pak nemá důvod, proč zde ještě dále přebývat ve chvíli, kdy nelibosti převáží nad libostmi.

Polský sociolog Zygmunt Bauman velmi přesně hovoří o nových rolích, ve kterých procházíme životem: jako turisté, hráči nebo zevlouni nakukujeme do jiných domácností a náš vlastní život nám protéká mezi prsty. Život člověka se dříve podobal pouti, píše Bauman, která někde začala a někde končila, a vše, radosti i bolesti, měly v životě své místo. Jak turista prochází dnes člověk životem, nakoukne sem a tam, zacestuje si a nahlédne do společností, kde se ještě žije od narození k smrti. Když přijde jeho čas, není důvod se zdržovat, neboť za ním nic nezůstává.

Dříve tomu tak podle Baumana nebylo. Putovali jsme odněkud někam, v dálce byl vidět cíl, který dává cestě smysl. Strasti vezdejší tak byly spolu s nemocemi a strádáním, zásnubami a manželstvím, s radostí z narození potomků, se smutkem z pohřbu prarodičů zasazeny do rámce, ve kterém měly smysl, jednotlivé etapy života se rýmovaly jako sestavená skládanka *puzzle*, ve které vidíme logický obraz.

Naopak náš život dnes spíš připomíná jednotlivé kousky skládačky volně rozsypané po stole, není to příběh, který by směřoval odněkud někam, spíš hudební klip. Jednotlivé útržky spolu nijak nesouvisí, děláme to, co nás momentálně baví, a zítra může být vše jinak. Nové zážitky, nové cizí země, nové

zboží, nové manželky a nové děti. Epizodičnost a nekonsekventnost jako program, nic není předem dáno a život neplyne ani tak vpřed jako spíš doprava — doleva, cik cak, jak se zrovna hodí.

V tomto kontextu má eutanazie své pevné, a velmi logické místo. Starý člověk, kterého začínají trápit nemoci, náhle nemá proč žít, strádání právě převážilo nad požitky a vahadlo se pomalu naklonilo na stranu nelibostí. Pacient ví, že se již nikdy nepodívá do zahraničí, nikdy už nevstane z této postele, necítí radost ani z jídla, sexu, ani z ničeho tělesného. Touha „to“ zakončit je pochopitelným závěrem životní filosofie. Nikoli, nevložíme poslední díl do obrazu, necháme za sebou jednotlivé útržky, ať je rozfouká vítr. Završovat není co a jakýkoli dílek se může stát tím posledním.

Hlavním argumentem proti eutanazii ale nejsou úvahy o smysluplnosti života jako spíš to, že uzákoněním eutanazie by stát dal velmi silný vzkaz svým občanům o tom, v čem spočívá hodnota života. Jakmile se totiž z otázky „zda“ stane otázka „komu a kdy“, pak vypustíme džina z láhve a s uzákoněním eutanazie dáme možnost jednoduše se vypořádat s lékařským šlendriánem a beznadějně případy zamést pod koberec. V terminologii lékařské etiky se takové situaci říká „slippery slope“, kluzký svah. Pro příklad nemusíme

chodit daleko. V Holandsku je každým rokem zabito 800 až 1000 pacientů (!) *without explicit request*, bez explicitní žádosti. Tito pacienti již ve své většině nejsou schopni artikulovat a lékaři zastávají názor, že kdyby se pacienti byli bývali schopni vyjádřit, pak by jistě o eutanázii požádali. Ale protože již nejsou, tak jim lékaři pomohou sami. Odpůrci eutanazie se pak právem ptají, zda společnost, která vybíjí své staré členy, má ještě právo se nazývat civilizovanou. Z definice bychom pak neměli mluvit o eutanaziích, nýbrž o vraždách.

Pro zastánce eutanazie je možná překvapivý velmi rezolutní postoj Světové lékařské asociace (World Medical Association), která z uvedených důvodů konstatovala:

„Světová Lékařská Asociace silně povzbuzuje všechny národní Lékařské asociace a lékaře, aby se zdrželi od praktikování eutanazie, dokonce i když ji právo daného národa povoluje nebo ji za jistých podmínek dekriminalizuje.“

Faktem je, že navzdory mediálnímu zájmu a národním diskusím je v Evropě eutanazie uzákoněna pouze v Holandsku a Belgii.

DIKUSE NA SÍTI KONČÍ AŽ ZA KUROPĚNÍ

BAHNO A DÉMANTY INTERNETU

RADOVAN HOLUB

Publicistika, novinařina a literatura byla u nás zatím vždycky vytvářena v tradici osvěcenství. Někdo, kdo se cítil osvěcený nebo pověřený, se živil tím, že informoval větší či menší elity čtenářů o svých názorech.

Elity pak většinou mlčely, protože ten, kdo psal, měl přece vždycky pravdu a tu se neslušelo komentovat. Měl múzu, byl posvěcen, případně prověřen. Na názor osvěceného tu a tam reagoval čtenář nebo jiný autor protinázorem. Ale většinou se na názor, uveřejněný s posvěcením autority, reagovalo v hospodě, kde jak známo řeč nestrukturuje, ale plyne. A kde nejsou authority, ale jen sobě rovní mluvící. Polemika bývala většinou rozsahově kratší než původní text, zatímco hospodská diskuse je dlouhá, takřka nekonečná a končívá za kuropění.

Říká se, že internet moudrost osvěcených neuznává. Blogeři publikují tu krásnou literaturu, tu šťavnatě komentují politické dění. Artefakt a zmetek, filozofická sentence a nonsens se střídají v neuvěřitelném čardáši slov, v němž těžko najít hlavní téma. Jeden zajímavý novinový článek, například o možnosti zavést školné na českých vysokých školách, spouští celou lavinu reakcí a příspěvků, které jsou v úhrnu mnohokrát delší než původní text sám. Mne na tom za-

ujaly dvě věci: kde dnes čtenáři, kteří běžně tvrdí, že nemají prakticky žádný volný čas a na čtení novin už vůbec ne, berou čas k sáhodlouhým diskusím? Tyhle diskuse jsou totiž velmi často mlácením prázdné slámy, prostě se povídá a kecá. Ano, jde o náhražku hospodského folklóru, o hospodské plynutí řeči, v níž se drahokam střídá s odpadem. Internet, to je moderní elektronická hospoda, díky níž jsou si lidé bližší a na niž má každý čas, i když říká, že ho nemá.

To, co vytvářejí konzumenti, dnes díky elektronickým hospodám změnění na auto-ry a geniální komentátory, se nazývá User Generated Content. Po uveřejnění článku *Bursík s Čunkem si vjeli do vlasů v přímém přenosu* (Právo 15. 1. 2008) bylo krátce po poledni téhož dne na internetu k dispozici 2200 konzumentských názorů (!), tedy text stokrát delší než původní. A podobně jako v hospodě nejde vlastně o téma, ale o plynutí řeči, nelze ani v této internetové diskusi vypreparovat nějaké téma. Nemá ani smysl vracet se na začátek, smysl má jen přidávat další slova, posílat předřečníky do háje, křičet to svoje. A tak zde na stránce 65 diskuse čteme:

„Všichni jste ČURÁCI hlavně Luka Svoboda.“

„Lidovci jsou něco jako katalyzátor. Za jejich přispění se vždy rodila a rodí totalitní a bolševická politika.“

„Opět mě vymázli. A to prosím jen proto, že jsem napsal o voličích strany pana Čunka, že tam jsou lidé bohabojní a dle Božích příkázání všem, kteří hřeší — odpouštějící.“

„I kdyby panu Čunkovi nedokázali nic, tak je to nemorální člověk. Červeňákovým zastavili sociální dávky, protože měli peníze. Zvracím nad Čunkem.“

„Jestli ten Luka Svoboda nakonec taky není z Chánova. Hloupost i česká gramatika by tomu odpovídala.“

„No ODS uplatnila taktiku rozděluj a panuj — tedy v tomto případě Klaus na hrad. Bejt lidovec, tak kandidata zelených na prezidenta prostě nevolim. Musim uznat že od ODS velice chytřej tah!“

„My vám zvolíme prezidenta, vy nám vrátíte Čunka do vlády a přidáte pár set miliard Vatikánu. A k tomu nám dopomáhej...“

„Když potká blb blba, mají problém oba!“

Malá ukázka prakticky nekonečné diskuse je podle mého něco jako svět bez Boha, hlas bez Hlasatele, text bez Autora. Výsledek je týž, jako byste si poseděli v hospodě: pokud si nevypíšete na účtenku pár důležitých názorů, nevíte nic. Nejdemokratičtější platforma, na které si jsou všichni rovni, rodí lávu slov a zvuků.

A přece jsou internetové diskuse různé. Jsou diskuse, k nimž se čtenáři připojují hned, rychle, bez přemýšlení. Jsou diskuse, kde teprve po týdnech přibývají čtenářské ná-

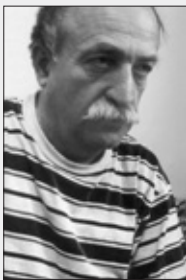
zory. Jsou diskuse vulgární a diskuse, kde se pilují odborné názory a někdy i odbornější, než byl původní text, přestože tento byl textem osvíceného. Jsou mixy obou. Po kvalifikovaném názoru jednoho čtenáře následují nadávky druhého, třetí začne spílat druhému a první odborník pošle všechny do hajzlu. V každém případě se neosvícení s osvíceným, který sepsal původní článek, nijak nebabrají. Nadávají mu často do kryptokomunistů, neodborníků nebo blbců. Internetové diskuse jsou zajisté demokratické, ale také nekonečné.

Na konci není nikdo, kdo by jako v pohádce o dvou bratřích rozsoudil, kdo z nich má pravdu. Svět ploché hierarchie je svět bez Boha, bez autority. Je to svět, kde každý má pravdu. Je to svět ukřižovaný a neklidný. Ale je to také svět nesmírně živý, měnlivý, kde nějak odspodu vzniká a rodí se autorita, s níž jsou schopni komunikovat ti, pro které je internet základní komunikační prostředek. Ale jsou i diskuse, kam můžete proniknout až potom, co o sobě řeknete, kdo jste. Nebo potom, když se legitimujete třeba nabídkou do internetového sdílení. Nebo číslem kreditní karty. V diskusích, kde jste se představili, je vše jinak. Tam většinou nechtějí řvouny ani práskače. Je to jako v hospodě, kde jeden z diskutujících najednou vytáhne občanský průkaz. Věřím, že internetová komunita se bude čistit samovývojem, že demokraticky ze sebe vyloučí nedemokratické tendence a nějak se oprostí od obrovského balastu, který ji drtí a ničí. Každý spam, který dostáváte elektronickou poštou, je také projevem tohoto balastu. A přesto každý dvacátý je dopis, který má hlavu a patu a který by vám bez internetu nikdo neposlal.

Zápisník

HOŘÍ VÁM BRNO

Nelíbí se mi na Pražácích, že nemají hantec. Nelíbí se mi na Brňácích, že hantec mají. I to slavné, údajně pražské „jel jsem krtkem na Slintáč“ vymysleli gastarbajtri z Brna — tedy Jel jsem metrem na náměstí I. P. Pavlova. Ale Pražáci se přece jenom polepšili a říkají: „Jel jsem tramvají na IPKU“ ...tj. na náměstí I. P. Pavlova. Zde končí pražská argotická

fantazie: brněnský (štatloňský) hantec je zato přebohatý, zvukově ba i jinak odpudivější je už jenom ostravská chacharština, že, drahý Ostravaku...

Že pro Brňáka je Pražan mizerné Cajzl, to víme všichni. Zajímavé je, že tak nesmyslí žádný Olomoučák ze slovanského města OLMÜTZ na severu Moravy. Na ulicích i v místnostech se tam mluví libozvučnou češtinou: nemluví se tam německy s českými koncovkami jako ve štatlu. Jen jedinkrát jsem tam na ulici zaslechl, jak kdosi do mobilu říkal: „Muhl bech až zétra.“ Že by v Olomouci byl každý kromě onoho pána univerzitní vzdělanec?

Pražák o Brňákovi nesoudí, že je to „mizernej štatloň“. Pojímá kořeně a borce z Brna folklórně: jsou to pro něj červeníci šuhaji, kteří cifrují od rána do večera na Frajhajtplacu, a juchají. Slavná je pražská otázka: „Ještě se v Brně vypije tolik vína?“

„Ne meč, ale Ježíš,“ praví směrem ke štatlu Pražan. „Nekecé, kchemo, tvý kydy mě nezajímajó. Raděj mně oplodni válec,“ odpovídá Brňák. Takže ...co?

Dlouho přemýšlím, co vedlo Karla Škrabala k napsání básnické sbírky „Zapalte Prahu!“ Buď měl doma přemíru sirek a benzínu (benálu, po brněnsky), nebo ho rozčilovalo, že Praha není tak šedivá a depresivní jako město BRÜNN (staročesky BLÁTO). Nebo osobní potřeba toho, jenž si říká rowdie, na někom, nebo na něčem si zchladit žáhu.

Myslím, že se v něm ozvaly geny a že jeho prapraděd patřil do družiny jistého Vavřince Procházky, který se pokusil zapálit a vypálit Prahu s mírným úspěchem už roku 1689. Tehdy francouzský král Ludvík XIV., který miloval Habsburky

Kresba Jan Steklík

jako osinu v zadnici, když se doslechl, že Turci u Vídně byli poraženi, dal najmout smečku asi 150 zajatých císařských vojáků, rozdál jim zlatáky s tím, že mají vypálit Čechy, a zvláště Prágl, jak říká kořen ze štatlu. A taky že jo. Vavřinec Procházka do Práglu dorazil a už hořel dům U Černého orla, kostel sv. Ducha, sv. Salvátora, klášter sv. Anežky, jedenáct synagog, kostel sv. Jakuba, Ungelt atd. No a taky kostel sv. Haštala, který stojí uprostřed Stínadel, kde Rychlé šípy tak bestiálně umučili Bratrstvo kočičí pracky, a návdavkem Velkého Vonta. Další minus Brna: nemá Stínadla, která se nacházejí v Praze na Františku!

Sdělení Karlu Škrabalovi: v Práglu se již formuje „Legie Vavřince Procházky“, která je kolektivně autorem sbírky „Zapalte Brno!“. Brzy z Práglu vyrazí směr štatl. Prvně zapálí palác CONVALARIA na České. ...a dál se uvidí!

PAVEL ŘEZNÍČEK

V MOKRÉ GOŘE POHŘBILI WILLISOVY TRHÁKY Festival v pustině

Kdyby se nově založený Kusturicův filmový festival, zvaný Kustendorf Film Festival, skládal jen z festivalové znělky, stačilo by to k jeho úspěchu. Znělka vznikla první den festivalu a účinkují v ní četní hosté festivalu a hudebníci z Kusturicovy kapely The No Smoking Orchestra a také Nikita Michalkov ve smutečním průvodu, který za bolestných výkřiků pohřbívá americký akční film Die Hard.

Zpěvák Kusturicovy kapely zvaný Dr. Nelle v roli faráře požádá Boha, aby odpustil Bruce Willisovi jeho filmové hříchy. Nakonec se smuteční průvod dá do zběsilého tance v rytmu cikánského punku. Jde o geniální miniaturu, kterou si mistr filmového kumštu a držitel dvou Zlatých palm z Cannes vystříhl jen tak mezi řečí v den začátku festivalu.

NA KONCI SVĚTA

Filmový festival Kustendorf (14. – 21. 1. 2008) je patrně nejodlehlejší filmový festival, jaký v Evropě existuje. Odehrál se v horské pustině nad malou obcí Mokra Gora na srbsko-bosenské hranici. Než by se sem festivaloví hosté prodrali mlhou po úzké, nebezpečné silnici z Bělehradu, Kusturica je na místo raději dovážel po vzoru festivalu v Cannes helikopterou z letiště. Mokra Gora je konec světa. Leží blízko bosen-

Šestkrát Antonioni

RECENZE

Dílo loni zemřelého italského filmového režiséra Michelangela Antonioniho patří do zlatého fondu světové kinematografie. Zpočátku působil jako jakýsi soupeř neorealismu, ale v období první poloviny padesátých let si vytvořil naprosto osobitý filmový jazyk, který po

celý svůj život rozvíjel a obohatoval. Postupně vydávaná kolekce jeho filmů s českou podporou na DVD, kterou zrealizovalo nakladatelství Levné knihy, obsahuje šest snímků z celého období jeho tvorby. Postupně tak vycházejí *Kronika jedné lásky* (obraz složitého vztahu, zatíženého událostmi z minulosti i rozdílným sociálním postavením partnerů), *Výkřik* (pro Antonioniho — „kronikáře“ středních a vyšších společenských vrstev — zcela netypická a přitom vynikající sonda mezi nejchudší), *Noc* (druhý díl volné „tetralogie citů“ z přelomu padesátých a šedesátých let o rozpadu mezilidských vztahů), *Tajemství Oberwaldu* (výtečně rozehrané komorní drama s pěti postavami, skvělými exteriéry a pozoruhodnými barevnými experimenty), *Identifikace ženy* (příběh o hledání sebe sama prostřednictvím různých partnerek) a *Za mraky* (poslední Antonioniho celovečerní film vytvořený podle vlastních povídek a ve spolupráci s W. Wendersem).

Filmy vyšly — jak je u LK obvyklé — bez bonusových materiálů a za opravdu lidovou cenu. O tuzemském významu této edice nejlépe vypovídá fakt, že kromě zmiňované kolekce vyšly u nás na DVD pouze

dva další Antonianioho filmy (Zvěšena, Povolání: reportér) a jedna povídka ve filmu Eros.
PAVEL HLAVATÝ

Tak trochu selanka

Nedávno jsme mohli zhlédnout televizní portrét Jaroslava Šabaty, s koncem roku přineslo brněnské studio ČT obraz dalšího politika, tentokrát Miloše Zemana. Při letmém porovnání snímků se nelze zdržet konstatování o jejich příkré rozdílnosti. Zatímco Šabata byl tak trochu „tlačen ke zdi“ a někdy (snad pro vlastní ohleduplnost) neměl dost prostoru k výkladu svých postojů (například setkání se spolužačkou, PhDr. E. Mádrovou, persekvanou v padesátých letech, kdy trpělivě naslouchal, aniž své někdejší vidění vyložil), televizní obraz M. Zemana působí zcela jinak.

Miloš Zeman, nesporně významná osobnost polistopadové éry, s dominancí sobě vlastní stanovil, že snímek, když už se má točit, bude oslavou jeho milované Vysočiny. Nic proti krásnému kraji, také sem léta jezdívám, divák však očekával spíš portrét, který by přiblížil někdejšího předsedu vlády a ČSSD a přinesl pohled do osobnosti některými obdivované, jinými příkře odmítané. Snímek režiséra Roberta Sedláčka bohužel hlubší ponor do duše politika nepřinesl. Povídání s politikem evokovala setkání učitele s pozorným žákem, jemuž jsou zvěstovány pravdy. Zatímco Šabatovi prostoru k otevření nebylo příliš dopřáno, Zeman ho měl vrchovatě. Režisér to asi myslel dobře, jsou ale osobnosti, které je k otevření třeba citlivě pobídnout, zatímco jiné nutno tlačit, aby nám pouze neservírovaly vlastní verbální prezentaci. Film je provázen

ské Srebrenice. Ale dneska mají Srbové starosti s Kosovem a ne s Bosnou. V dosahu vesnice je jen železnice, zrušená po válce v Jugoslávii a přetransformovaná v malé železniční muzeum. Další atrakcí je lyžařské centrum v blízkém Přírodním parku Mokra Gora, které ale kvůli mimořádně teplé zimě nefunguje. Divoká příroda a jednoduchý venkovský život v Mokré Goře Kusturicovi učaroval, když tu točil film Život je zázrak, a rozhodl se, že se tu usadí natrvalo.

KUSTURICOVA VESNICE

Kustendorf, zvaný také Drevengrad a známý v okolí jako „Kusturicova vesnice“, začal vznikat před třemi lety jako replika starých dřevěných zemědělských osad. Původně si tu Kusturica postavil rodinný dům a k němu přidělal pravoslavný kostel. Postupně dostavěl 30 objektů, vesměs dřevěných salašů s luxusním zařízením. Přibýly názvy ulic, jako například ulice Che Guevary nebo náměstí Federica Felliniho. Z režiséra se stal podnikatel. Jeho osada má dvě kina a špičkovou koncertní scénu, všude jsou rozmístěny sochy a koláže známých srbských umělců a k dispozici je 104 hotelových lůžek. Je tu také obchod s jeho filmy a suvenýry a tři restaurace. Kustendorf zná v okolí každý. Z vesnice se pomalu, ale jistě stává turistická atrakce.

LÁSKA A ANARCHIE

Kusturicův filmový festival měl příchutě lásky a anarchie. Festival nebyl veřejný, byl jen pro pozvané filmové profesionály. Mezi pozvanými byl i srbský premiér Vojislav Koštunica. Filmy vybíral Kusturica z velké části sám. Nejvíce ho teď baví muzika. „Jsem víc hudebník než filmař“, říká. Koncerty se tady protáhly do tří do rána, nad filmy se diskutovalo do sedmi. Snídalo se v poledne. Symboly festivalu byl východoněmecký automobil trabant v podobě VIP limuzíny umístěný na Felliniho náměstí a velcí revolucionáři jako Fidel nebo Kusturicův idol Che.

Hlavní ideou festivalu bylo prosadit studentské filmy z různých zemí. Prezentovalo se tady celkem dvanáct filmových škol včetně pražské FAMU. Hodnotila je porota, které předsedal známý rakouský dramatik a odpůrce bombardování Jugoslávie Peter Handke.

Symbolicky se nad festivalem vznášel duch italského filmu Pošták, který britský režisér Michael Radford natočil roku 1994 s italskou star Massimem Troisim, jemuž bylo tehdy 41 let a umíral na rakovinu. Radford v Mokré Goře vyprávěl, jak Troisi musel při natáčení sedět, protože chodit pro něj bylo obtížné. A to hrál poštáka, který jezdí na kole po italském ostrově, kde je na nuceném pobytu básník Pablo Neruda. Pošták kromě dopisu roznáší myšlenky celosvětové solidari-

ty chudých a umění dostupného pro všechny. V Mokré Goře připomněl, jak se svět za třináct let změnil: chudí pošťáci možná ještě jsou, ale chudé umělce nikdo neposlouchá.

ZÁHADA REPORTÉRA

Mezi nejlepší filmy festivalu patřil ruský snímek *Záhada smutného reportéra* v režii Konstantina Smirnova. Film vypráví o izraelsko-ruském námezdním novináři Mikki Schmidovi, který pracuje jen v oblastech válečných konfliktů, dnes se zdržuje na izraelsko-palestinských územích. Jeho krédo zní: „Teprve když jde lidem o život, začnou se chovat jako lidi.“ Studenty v jejich mezinárodním snažení doprovázel poměrně početný ansámbl star režisérů a herců, jako Nikita Michalkov, Miki Manojlović, Fatih Akin nebo Christian Mungiu, který loni vyhrál festival v Cannes filmem 4 měsíce, 3 týdny a 2 dni. Paralelně se studentskými tu běžely jejich nové filmy. Výdaje s festivalem stály Kusturicovu firmu Rasta International už tolik, že manažerka a Kusturicova žena Maja se rozhodla další ročník festivalu poněkud přeorganizovat.

RADOVAN HOLUB, MOKRA GORA

JÁŘKU, IMMEDIÁTE

Ve vší nenápadnosti vtírají se do přízně veškerenstva slova, která tomu, kdo mluví, velmi pomáhají v okamžicích, kdy si potřebuje trochu připravit to, o čem pronáší řeč. Jsou to slova zcela samonosná a pro obsah mluveného bezvýznamná — nenesou totiž žádnou informaci. Nahrazují nám ono pověstné „Öööeeh“, tolik vlastní absolventům Oxfordu či

Cambridge: čeština tyto svrchovaně neutrální zvuky dovede nahradit celou škálou artikulovaných slov, automaticky naskakujících našim mluvčím, kdykoliv si potřebují trochu dát dohromady příští větu nebo i konec té právě vytvářené. Odtud ony starodávne „Jářku, sousede“, „poudám“, „žeáno tedy“, „no japabyne“ a postupně přibývající „samozřejmě“, „bodejtže“, „jasnačka“, až po zcela soudobé „prostě“ a „jako“. Lidé pracující na poli slovesnosti označují je za *slova plevelná*, ze kterých žádný užitek nepochází.

Mám za to, že je to klasifikace příliš mírná: pochází z nich totiž to, čím hrozí každý plevel — zadušení rostlin kulturních a žádoucích. Automatické užívání těchto plevelných slov se často stává přímým ohrožením informace, o kterou

citacemi ze Zemanovy knížky *Jak jsem se mýlil v politice*. Přimět Zemana k zamyšlení nad omyly, ale nad jejich příčinami i vlastním podílem na nich, jistě nemusí být snadné. Snímek se tomu vyhnul k vlastní škodě, ke škodě diváků ale i Zemana samotného. Nejen současníci, ale i pozdější generace pozbyli možnost nahlédnout více do osobnosti a myšlení čelného politika jedné éry. Namísto toho se jim nabídlo jen poněkud selankovitě posezení v lesích a stráních spanilé Vysochy.

Miloš Zeman: — nekrolog politika a oslava Vysochy, ČT 2007

JAROSLAV ŠTĚPÁNIK

Návrat ztraceného syna

Schormův *Návrat ztraceného syna* — jeden z klenotů české filmové nové vlny — byl natočen v roce 1966. V men-

tálním doznívání kolektivismu padesátých let působilo podobenství příběhu o právu na individuální cestu a zodpovědnosti za vlastní omyly velmi odvážně. Film však svou autentičnost neztratil ani s dobovým odstupem a jednoznačně připomíná, co všechno bylo nenávratně zničeno cílenou destrukcí českého filmu na počátku normalizace.

Snímek se z velké části odehrává v psychiatrické léčebně a líčí osobní krizi muže blízcího se střednímu věku. O příčinách a povaze této krize se můžeme pouze dohadovat z indicií, které občas zahlédneme — mnohé zůstává programově nedořečeno a divák tak dostává prostor k vlastním úvahám a srovnáním.

Pětice hlavních představitelů — Jan Kačer, Jana Brejchová, Jiří Menzel, Dana Medřická a Milan Morávek (psycholog, který ve filmu vlastně hrál „sám sebe“) — odvedla skvělé výkony, za zmínku rozhodně stojí i vynikající hudba Jana Klusáka. Bonusy pak obsahují — vedle standardní filmografie a fotogalerie — i tři v současnosti natočené

rozhovory (Jan Kačer, Jiří Menzel a Jan Klusák). Režisér Evald Schorm mohl natočit pouze několik filmů a mezi jeho novovlnnými opusy se nenajde slabý titul.

Evald Schorm, Návrat ztraceného syna, ČČV/Bonton, Praha 2007

PAVEL HLAVATÝ

Je i není nejznámějším Čechem

Je nepochybně paradox, že český světec Jan Nepomucký se nedostal ani do stovky osobností v nedávné populární anketě Největší

Čech. Přitom jen na evropském kontinentu se nachází kolem třiceti tisíc památek na tohoto mučedníka, patrona nejen země České, ale také kupříkladu rodu Schwarzenbergů, svěťce uctívaného také jako patrona mostů, řek, vody... Na druhé straně je pravda, že na nejružnějších místech světa, kde se sochy a připomínky svěťce nacházejí, nemají ani potuchy, že Jan pocházel z Čech. Nejznámějším Čechem tedy současně je i není. Tvůrcům dokumentu (scénář: Miroslav Herold a Otakáro Maria Schmidt, který je současně režisérem snímku a byl i jedním z mužů za kamerou) náleží dík za upomenutí na muže, který zůstal věrný svým zásadám a má tímto svým postojem co říci nejen věřícím, ale i celému dnešku. Tvůrci snímku se soustředili na rozšíření Janova kultu při nalézání jeho symbolického významu pro současnou sblížující se Evropu. Režisér usilující o poetické vyznění filmu v tomto směru byl jednoznačně úspěšný. Kamera bodovala. Minimální prostor však tvůrci věnovali faktografii, divák se příliš nedozvěděl o střetu moci světské a církevní stojící v pozadí Janovy smrti, ani o vzniku legendy zpovědníka, který zachoval mlčení. Namísto poněkud zdlouhavého putování po stopách památek a upomínek na mučedníka by více faktů ke klíčovým momentům života Jana rozhodně snímku

jde. „*Je to prostě moc komplikované...*“ nebo „*hořelo prostě tak, že to prostě nešlo zastavit, bylo to prostě složité pro ty hasiče...*“ Mluví si neuvědomuje, že čím častěji vysloví ono výplňové „prostě“, tím blíže mají jeho posluchači k tomu, přestat sledovat sdělení samo a začít si dělat čárky, kolikrát řekne „prostě“... Což známe už ze školy, kde nám to pomáhalo přežít horší vyučující.

Ještě větší možnost úrazu poskytuje moderní „jako“: „Sme tam *jako* přišli a hned *jako*, že ‘deme pomoct. Tak nás *jako* přivítali a že *jako* jestli chceme hned začít — a my *jako* že určitě a co *jako* za to... To stále bytnější *jako* nepřináší zvýšenou jakost sdělení — spíše dojem, že nic z něho není ve skutečnosti pravda a všechno je *jen jako*. Tak na to pozor: není dobré mít po světě pověst těch, kdo nic nemyslí doopravdy, ale *jenom jako*...“

VZKAZUJE VLADIMÍR FUX

OCH, VY ČEŠI!

Jistě ne všichni, ale vy, kdo jste vyučovali chemii, víte, že stav znalostí této veskrze praktické vědy v naší populaci je mírně řečeno neutěšený, na plná ousta vysloveno katastrofální. Čemuž napomáhají ze všech sil překlady z angličtiny a z němčiny, výjimečně z jazyků jiných: Jak totiž není všeobecně známo, má čeština jedno z nejdokonalejších chemických názvosloví vůbec a umí pojmenovat reálie tak přesně, jak je to jen možné. Je pravda, že v ledačem jsme už couvli — místo kyslíčků máme *oxidy*, místo sirníků *sulfidy*, kyselé uhličitany byly nahrazeny *hydrokarbonáty* a čerti vědí, kde to zesvětovění naší nomenklatury skončí. Nicméně je na čase dámy i pány překladatele et item redaktory všeho druhu i pohlaví upozorňovat na opomíjené názvoslovné zásady.

Tedy kupříkladu: jsou-li sloučeniny (v daném případě estery) označeny jakožto *ftaláty*, není jejich mateřskou látkou *kyselina ftalátová*, nýbrž *ftalová*. (LN) Kriminálce Miami dlužno v češtině nahradit z téhož důvodu *kyselinu fosfátovou*: na fakt, že čeština zde zná kyselinu *fosforečnou*, nepřišla ani paní překladatelka, ani úpravce, ani režisér, ani zvukař, nikdo z účinkujících — nikomu ta neexistující kyselina *fosfátová* nevadila, ačkoliv je to stejný nesmysl jako třeba *kyselina uhličitánová* nebo *síranová*.

Pozoruhodně zmatený článek o tom, že „Austrálie a Čína válčí s igelitem“ přinesly nedávno opět LN: Cituje se tu ČTK a v celé stati se ztotožňuje igelit — čili PVC, *polyvinylchlorid*, s mikrotenem neboli *polyethylenem*, jemuž jsou takto prisuzovány základní nečnosti PVC, zejména toxicita

produktů jeho spalování, pokud vůbec k němu do žádoucího stupně dojde. *Tak to by, prosím, opravdu nešlo: polyethylen* je něco docela jiného, totiž zpolymerovaný čistý uhlovodík, který je (stejně jako polypropylen) chemicky zcela nezávadný a dá se mu vytknout jedině to, že zůstane v přírodě dlouho beze změny — ovšem aniž by ji toxicizoval. V důsledku nedotčenosti redakčních sil jakoukoli znalostí trochy chemie jsme převzali názvoslovný zmetek, který čtenářskému rozhledu pomůže tak nanejvýš do hrobu.

Je to trochu smuténka a připomíná to povzdech nebohého Pavla Eisnera: Och, vy Češi! Máte v rukou stradivárky a hrajete na ně jako šumaři. Týká se to kupodivu i chemického názvosloví.

Nespornou korunu všemu nasadila reklama v Magazínu Práva na medikament pro hubnutí. Podle ní uvedený přírodní přípravek jménem LIPTYL obsahuje *kyselinu hydroxidovou*! To je objev, jaký tu od počátků alchymie dodnes nebyl učiněn, neboť *hydroxid* = *zásada* (louh). *Je to vynález významem rovnocenný sušené vodě či pozitivnímu negativu a právem mu náleží palma vítězství*, z níž kokos už zajisté dříve a nečekaně byl ověnčil hlavu tvůrcovu.

OMEGA

Co v knížce naší kamarádky není

Naše milá spolupracovnice a dopisovatelka Ladislava Chateau napsala knížku a věnovala mi ji. Je prý o ženách a ženském pokolení. Že mně to bude zajímat. Není to kniha objemná, taková brožovaná knížka. Ale já jsem ji četl několik týdnů. Ne a ne ji dočíst. Proč, to vám pak řeknu. Je to knížka o *femmes fatale*, osudových ženách. Jistě takové znáte. To jsou ty, které vám nebývale zasáhly do života a taky do kamarádova, či šéfova, které dokážou ovlivnit všechny kolem sebe, zkrátka poplétají hlavy všem chlapům okolo. Ženy, o kterých píše

Ladislava Chateau, se jmenovaly Lou Andreas-Salomé, Sabina Spielreinová a Marie Bonapartová. Jenže muži, kteří se s nimi zapletli, nebyli žádní nýmandi, ale jmenovali se Fridrich Nietzsche, Sigmund Freud, Carl Gustav Jung a Rainer Maria Rilke. A tyto tři ženy byly střídavě jejich pacientkami, žačkami, spolupracovnicemi i milenkami.

Všichni se narodili koncem XIX. století a prožili počátek nového věku v centrech tehdejší vzdělanosti, v době, která se zdála idylická a plná nadějí, a která se nakonec zvrhla do dvou světových válek a dvou systémů, které povražďily miliony. Ale všech těchto sedm jmen mělo jedno společné — jejich nositelé uměli pochopit a popsat nejtajnější hlubiny v duších svých pacientů i partnerů — jen ty jejich jako by jim unikaly. Ale díky jim se zrodila psychoanalýza. Ty ženy byly mimořádně vzdělané a citlivé a vášnivé ve všech významech toho slova a především půvabné — jak jinak ani u osudových žen být nemůže.

prospělo. Marek Eben čtoucí komentář nezklamal, Miroslav Herold v roli průvodce obstál, byť by mu místy slušelo více uměřenosti. Tvůrčímu týmu a Studiu Brno České televize náleží ocenění za námět přibližující velkou postavu našich dějin, ale doma nepřilíh známou a populární.

JAROSLAV ŠTĚPÁNÍK

Ztracená čest Kateřiny Blumové

Film je o tom, jakým způsobem se mohou z médií jako hlídacího psa demokracie stát zabíjáci honicí psi

nejhoršího ražení. Německý režisér Volker Schlöndorff, jehož specialitou jsou velmi kvalitní filmové adaptace literárních děl (Mladý Törless, Plechový bubínek ad.), sáhl v tomto případě neomylně po výtečné novele Heinricha Bölla (česky vyšla v roce 1987). Autor ji napsal počátkem sedmdesátých let a reagoval v ní na emocionálně vypjatou atmosféru období, kdy část tzv. nové levice zahájila v SRN teroristické útoky.

Film Böllovu předlohu ještě přiosťlil a mechanismy fungování bulvárního tisku a jeho propojení do státních struktur předvedl perfektně, a to včetně nejrůznějších politických i sociálních resentimentů a předsudků. Dnešní pohled na terorismus je sice o něco racionálnější než na počátku sedmdesátých let, ale tehdy šlo spíše o to, že k tomuto bezprecedentnímu kroku sáhla vlastní mladá generace německé společnosti (byť pouze její mizivá část). Předváděné mechanismy mají navíc nadčasovou platnost a lze je v leccems zobecnit i v souvislosti s dnešní dobou.

Volker Schlöndorff, *Ztracená čest Kateřiny Blumové, Levné knihy, Praha 2007*

PAVEL HLAVATÝ

Básníci Evropy

Jednotlivé díly jeho televizní série *Básníci Evropy* se v našem prvním svobodném desetiletí staly jedním z nejoblíbenějších pořadů České televize. Byla tehdy (a dodnes zůstává) dílem u nás bez obdoby: nejenom tím, že Jiří Vondrák překročil obvyklé zaměření na anglosaskou anebo francouzskou oblast, nýbrž i tím, jak autor a jeho tým našli a osobně navštívili legendy v dobách železné opony pro nás nedostupné, avšak v 90. letech kvůli neúprosnému běhu času i na Západě již pozapomenuté anebo vynesené na věčnost, respektive do říše mýtů. Po řadě filmových dokumentů předkládá tedy Jiří Vondrák poutavě sepsaná, fotograficky bohatě vypravená „zákulisní“ vyprávění o jednotlivých velikánech evropského šansonu a poetické písně v knižní podobě. Ze zpívajících básníků Evropy se můžeme seznámit s absolutními legendami a mezinárodními megahvězdami, jako jsou Donovan, Ian Anderson či Gilbert Bécaud, géniem ruské písně Bulatem Okudžavou, našimi — tedy českými a slovenskými klasiky Jiřím Suchým a Milanem Lasicou, stejně jako sedmi jinými autory z dalších menších evropských zemí.

Nebude pravděpodobně realistické si přát, aby se autor v budoucnu chopil dalších zapomenutých jmen, zastupujících tvorbu našich bezprostředních i vzdálenějších, s námi duchovně tolik spřízněných evropských sousedů: připomeňme si za všechny jen jména, jako Tadeusz Wozniak, Czesław Niemen za Poláky, André Heller, Arik Brauer za Rakušany, Ferdl Feslt za Němce, Marko Perkovič a Džordže Balaševič za někdejší spojené jižní Slovany a za ty východní pak Žanna Bičevská, které prakticky neznáme. Ve druhé polovině minulého století totiž takřka nic vycházet nemohlo, i když to byla v moderních dějinách evropského světa doba pravděpodobně nejinspiračnější.

Jiří Vondrák, Básníci Evropy, nakladatelství České televize, Praha 2007 LADISLAV PLCH

Jejich deníky a dopisy jsou drobná umělecká dílka, jejich vědecké statě a analýzy patří mezi základní psychoanalytické práce a počty jejich milenců i milenek jsou úctyhodné. Ize-li to tak napsat. Aspoň tak tvrdí naše kamarádka a spolupracovnice Ladislava Chateau.

Ony tři ženy i ostatní z okruhu Sigmunda Freuda byli dětmi své doby. Pohlcovala je práce i jejich osobní vztahy, debaty a diskuse. V zaujetí nitrem člověka i svým vlastním nepozorovali signály doby. To je patrně například na osudu Sabiny Spielreinové — uvedme jej za ostatní. Narodila se v Rostovu na Donu v židovské rodině, která byla dost bohatá, aby mohla své děti poslat na studia do západní Evropy, jak to ostatně dělalo mnoho tehdejších i ruských kupeckých rodin. Studovali tak Sabinini bratři a ji poslali rodiče do Švýcarska na slavnou kliniku doktora Rubena Bleulera, neboť byla křehká, citlivá, vznětlivá, trpěla úzkostí a chorobnou fantazií. Jejím ošetřujícím lékařem se stal ženatý, pětáctiletý Carl Gustav Jung. Chorobu diagnostikoval jako hysterickou psychózu. Léčba probíhala úspěšně. Tak úspěšně, že se karta obrátila. Sabina vyzdravěla, začala studovat medicínu a onemocněl Jung — láskou a výčitkami svědomí vůči své rodině. Jako terapeuta si vybral Freuda. Ale nemá smysl popisovat soukromé peripetie všech zúčastněných. Sabina úspěšně pracovala na klinice, získala jméno v psychiatrických kruzích — a v roce 1924 se vrátila i s dětmi do Rostova. Návrat jí schválil i Sigmund Freud. V Rusku tehdy proběhlo krátké období NEP, umělecká avantgarda se cítila svobodně, vědci bádali... Sabina vede v Moskvě katedru psychologie, řídí psychologický institut a pracuje na vší jako lékařka a publikuje v zahraničí. Ale ve třicátých letech je psychoanalýza zakázána, Sabinini bratři jsou obviněni z trockismu a mizí v gulagu. A ve dvaadvacátém stojí před Rostovem německá armáda. Sabina nedbá varování, neposlechne ani svou dceru a zůstává ve městě. Nevěří, že by Němci mohli být životu nebezpeční. Domnívá se, že všechny zprávy jsou jen lživou propagandou, Stalinovým výmyslem. Nepochybuje, že Němci obnoví pořádek a civilizaci. V červenci 1942 byla naposledy spatřena s oběma dcerami v houfu hnaném k židovské synagoze, kde byli všichni postřeleni.

Nechci teď převyprávět osudy dvou dalších žen, ani osudy velikánů světové psychoanalýzy. V mnohém byly podobné. Hluboce ponoření do mikrokosmu člověka jako by nevnímali osudové okamžiky společenského vývoje a dějin. Ostatně přečtěte si o tom sami. Knížku *Portrét pro Lou*, Sabinu a Marii vydalo malé pražské nakladatelství Jiřího Kocourka v roce 2007.

Ale já jsem vám slíbil vysvětlení, proč jsem tu knížku četl tak dlouho. No, protože jsem k tomu potřeboval slovník. Ladislavo, tohle mi nedělejte. Na druhé straně díky slovníkům jsem se dozvěděl plno zajímavých věcí, například že psychoanalýza je buržoasní pavěda, ovšem taky jsem například zjistil, že prof. Biedermann Fritz Karl (str. 22) byl vůdcem liberální strany saské, mimořádným profesorem na lipské universitě, roku 1848 zasedal ve frankfurtském parlamentě a byl členem deputace, která králi pruskému nabídla korunu císařskou (mnoho dalších podrobností o K. Biedermannovi nabídne Ottův slovník naučný.) A ještě jsem se dozvěděl, že Nietzsche trávil léto nejraději v údolí řeky Engadine, kde si pronajal za jeden frank denně pokojík ve venkovském domě z osmnáctého století (str. 23). Kromě toho se Engadine nazývá přepychový rychlík Mezinárodní společnosti lůžkových vozů, který jezdí v létě mezi Callais a Davosem, a též je to osada v Austrálii na 34 stupni vých. délky a 15 stupni již. šířky, dále je to obchodní značka náplně do tiskáren a též klisna anglického plnokrevníka ze stájí anglické královny. Ale to už se v knížce naší kamarádky Ladislavy Chateau nedočtete.

LADISLAV VENCÁLEK

ZELNÝ RYNEK

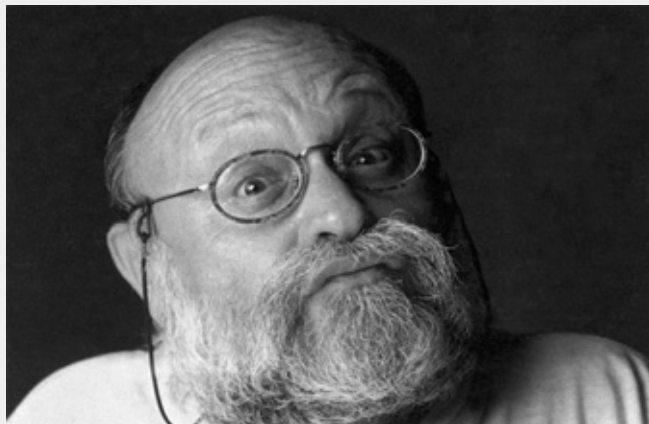
Pro jedenkrát jsem si řekl, že se budu věnovat přímo tomu, co je také významným místem brněnského dění, které si pozornost zaslouží v každém případě. Čili — Zelnému rynku alias Zelnému trhu.

Krátký čas jsem dokonce bydlel na Masarykově ulici v bloku domů, kde jsem měl částečně i výhled na tento památečný plácek, chodil jsem přes něj a často se mi mihla případná vzpomínka na některou situaci, příhodu nebo dokonce dobu, kdy Zelníák sehrál svou význačnou roli. Samozřejmě nemluvě o tom, že se stal také místem, kde se odhrávají vtipy, čili tvoří se již jakási mytologie místa potažmo města. Jistě znáte tenhle žertík, který snad mohu citovat, poněvadž jsem dnes navíc taky tak trochu Pražák. O kašnu se opírá brněnský bezdomovec, když tu přikročí Pražák a hodlá se odtud napít nepříliš čisté vody. Nabere ji do dlaní a nese k ústům, když vtom slitovný tulák praví: „Nepi to, vole, je tam nachcáný, možná aj nasraný!“ Pražák nerozuměl moc dobře a táže se: „Ca ta povídátá? Já sam vám narozumíál!“ Tulák pochopí, o koho jde, a pomalu, zřetelně, s účastí artikuluje: „Pite pomali, je to studený.“

Jinak je Zelníák místem setkávání dialektů čili malým Babylonem. Prodejci zeleniny, květin, medu, vajíček a bůhvíčeho se sjíždí z různých koutů vlasti a uslyšíme tu akcent či dialekt líšeňský, nosovky z Tvarožné, připomínající možná napoleonská vojska, jazyk slovenský i různé hovory valašské, slovácké, hornácké, dolňácké a bůhví co ještě.

V mé paměti ale toto není tak důležité. Já vzpomínám na léta svého mládí, kdy jsme s přáteli z takzvané Brněnské Bohémy táhli Zelníákem do naší oblíbené vinárny u Ducháčka, kde nám přátelsky nakloněný číšník trpěl hlasitý hovor, ba pokřik, naparování, a umělecké debaty při víně, na které jsme těžko dávali dohromady peníze. Já jsem měl vždycky podivně špalíčkovatou postavu a ve vinárnách tehdy často žádali společenský oděv, ale tam jsem vyrážel často v bílém dámském kožíšínovém bolerku s vycpanými rameny, které mě činilo ještě menším a neforemnějším. Jindy jsem zase požádal jistou slečnu, aby mi ze zbytku kožešiny ušila vázanku, chlupem ven, a v té jsem hrdě krácel k Ducháčkovu a měl jsem pocit, že spoluvytvářím módu a Dioři by se mohli u mě učit.

Později jsem tamtéž vodil mladé dámy, adeptky na možný budoucí vztah, a představil jsem je často mým některým přátelům. Ti je zhodnotili občas příznivě, občas mi některou někdo přebíral nebo prchla závčas sama nočním Zelníákem, mnohdy ještě předtím, než jsem stačil vyslovit nabídku návštěvy v mém vlhkém ateliérku na tehdejší Marxově ulici za účelem možného sblížení.

Osvětový Al Gore

Clintonův viceprezident Al Gore se systematicky věnuje oblasti životního prostředí. Jeho kniha na toto téma

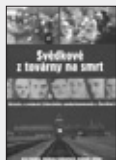
— Země na misce vah — vyšla ve dvou vydáních i v češtině. Představovala jakýsi sumář kritických ekologických témat doplněný o autorovy úvahy o ekonomice, politice a náboženství. Gore je rovněž autorem dvou knih o rodině, které napsal společně se svou ženou a poměrně výrazně se tak vymyká tvůrčímu naturelu vrcholných politiků. Ti jsou — pokud vůbec nějaké knihy píší — zpravidla autory memoárů, případně politologických úvah.

Nová v češtině vydaná Gorova kniha se jmenuje *Nepřijemná pravda*. Její téma vystihuje podtitul *Naše planeta v ohrožení* — globální oteplování a co s ním můžeme dělat. Tematicky je vyhraněnější než autorova předchozí publikace, ale rozdíl mezi oběma knihami je podstatně víc. *Nepřijemná pravda* je bohatě ilustrována řadou kvalitních snímků a doprovázena množstvím grafů a mapek. Výrazný rozdíl oproti *Zemi na misce vah* pak představuje samotný text, jehož forma je jednoznačně osvětová (bez pejorativního podtextu). Kniha vznikla na základě veřejných přednášek, které Gore pořádal po svém odchodu z politické funkce, a posloužila také jako základ pro stejnojmenný film.

Gore je přes všechny svoje výjimečnosti typický Američan — v knize je použito určité množství osobních i rodinných fotografií, které doprovází několik stejným způsobem laděných „píár“ textů. Naštěstí není těchto „reklamních spotů“ tolik, aby výrazně narušily vyznění publikace.

Al Gore, Nepřijemná pravda, Argo, Praha 2007 PAVEL HLAVATÝ

Svědkové z továrny na smrt

Nacistická propaganda označovala Židy za škodlivý hmyz. Himmler to na střetnutí gruppenführerů SS v září 1943 řekl výmluvně:

„Na antisemitismus musíme pohlížet stejně jako na odvšivení. Zbavit se vši, to není otázka světového názoru. To je záležitost čistoty. Stejně tak antisemitismus pro nás nebyl světónázorovou otázkou, ale záležitostí hygieny.“

Proto se tedy v plynových komorách Osvětimi uplatnil Cyklon B — účinný prostředek na ničení hmyzu! Byla to ovšem „hygieny“ vpravdě ekonomická. Mrtvým se kleštěmi vytrhávaly zlaté zuby, odebíraly protézy, stříhaly vlasy. Z těl mužů, žen a dětí bylo nutno vytěžit maximum. Když koncentrační tábor v Osvětimi osvobodila sovětská armáda, našli vojáci ve skladech ještě 7000 kilogramů zabalených ženských vlasů, připravených na expedici k zpracovatelům, hory protéz, šteteků na holení, dětských botiček a jiných věcí. To vše byly pozůstatky zvláštního zacházení, jak se říkalo v hantýrce SS hromadnému zplynování a spalování lidí.

Lékař SS Johann Paul Kremer si při výslechu v roce 1947 vzpomněl: „Zvlášť nepřijemné bylo zplynování na kost vyhublých žen z ženského tábora, jimž se obecně říkalo „muselmanky“... Jako anatom jsem viděl mnoho strašných věcí, měl jsem často co dělat s mrtvolami, ale to, co jsem viděl tehdy, se nedalo k ničemu přirovnat.“ Kremer zde popisuje událost z 5. září 1942. Už 6. září však v jeho deníku čteme: „Dneska v neděli vynikající oběd: rajská polévka, půlka kuřete s bramborami a červeným zelím, moučník a skvělá vanilková zmrzlina.“ To jistý Samuel Hejblum, vězeň ze zvláštního komanda, má jiné vzpomínky: „Stál jsem s přítelem na vozíku, nakládali jsme mrtvolu, mimina, starce, ženy, nakonec... nakonec jsem z plynové komory vynesl i mrtvolu své matky.“

Ale zpět ke kašně, kde se odehrálo památné sblížení Franty Kocourka s knížetem Brněnské Bohémy Janem Novákem, bláznem, básníkem a posledním idealistickým zastáncem dělnické třídy a bolševické myšlenky. Když se rozlícený dav chystal Nováka utopit v této památné kašně a málem už k tomu docházelo, Franta Kocourek se hrdinně postavil na jeho obranu, a tak ho zachránil a stal se pro budoucí léta i jeho stoupencem a propagátorem a často ho i využíval k propagaci jeho i svých mystifikátorských akcí.

Jako součást Státního divadla v Brně jsme jezdili s prostějovským Hádívadlem do Reduty, kde jsme hráli pohádky, které jsme byli povinni vytvořit pro potřeby našeho zřizovatele. Nevěnovali jsme jim však příliš mnoho péče ani invence — a podle toho to také vypadalo. Ale docela jsme se vyřádili. Přesto člověk pocífoval jakousi hrdost, že může hrát v památné budově, v podstatě hned po Mozartovi.

I v Redutě dole byla oblíbená vinárna, kde nás hodný pan vrchní Feinberg měl rád a byl k nám shovívavý. Později byl jeho syn zpěvákem, členem známé brněnské rockové skupiny a tragicky zahynul.

A ještě dříve, když jsem jako dítě chodil přes Zelnák městem nahoru k Petrovu s otcem na procházku, ukazoval mi táta, kde bydleli Hugo a Pavel Haasovi, poslední byl totiž jeho spolužákem — a kam si on v dětství chodil k nim domů hrát.

Tak bych mohl procházet celé náměstí, dům od domu, od nákupního středisťka až po dnešní Provázek, od muzea, kde jsem viděl poprvé vycpaného ledního medvěda a ryby i hady v lihu, od různých prodavačů a prodavaček na stáncích, které už tu potkávám léta, občas i slovíčko vyměníme. Někteří z nich byli dokonce kdysi mými spolužáky a snili tak jako i já, možná o úplně jiné budoucnosti, než kam je život zavedl dnes.

A protože jsem dnes vzpomínal více než snad jindy, přičítám to nepochybně tomu, že za a) stárnu, za b) jsem pamětníkem a za c) se prostě toho na Zelném rynku přihodilo tolik, že se patrně ani nelze ubránit vzpomínkám pokaždé, když tudy člověk kráčí nebo aspoň zaslechne ten název. Nakonec — tak i já. A pak ještě další věc. Vedle příhod ze života se Zelným trhem spojených je tu ještě paralelní pocit dějin, které městem táhly. Tržnice třeba, na kterou už si člověk zvykl, i když tam ne úplně svou architekturou náleží. Ale v mém dětství to byl ukázkový obchod a býval větší a lépe zásoben než obchody jiné a člověk měl pocit nového a dynamického světa. Dnes je to už jinak a nakonec — po těch letech už tehdejší otázky nevystávají. Vynořuje se ale otázka jiná. Jaké bude Brno třeba za dvacet třicet let? Bude banálním městem střední velikosti, kde nevznikne nic nového a mimořádného?

Zapíše se do dějin jako město, kterému se rozpadly stadiony, plovárna a kde se boří Špalíčky a budují se podivné konstrukce bez charakteru a tváře? Co bude s divadly? Která zůstanou a která zmizí z kulturní mapy a proč? Kam budeme chodit na nádraží, budeme se vláčet s kufrů na pláně, kam nebude ani pořádné spojení? Odvážíme se chodit na Cejl, Bratislavskou a Francouzskou, kde bude ještě větší a divočejší ghetto, než je dnes, a kde je tolik heren a zastaváren, že se tam soustředí časem celá galerka ze široka i z daleka?

Přísu o těch věcech často a dosti dlouho, ale změna k lepšímu přílišná není, ba mnohdy naopak. Ještě však, že má Brno zatím pěkné okolí. Třeba se tam časem lidi přesunou a do Brna se budou jezdit dívat jako na nějaký skanzen. Ale bohužel ne vždy toho, co bylo v minulosti dobré a pěkné. Doufejme však, že zase ne zcela naopak. Nejlepší by bylo, kdyby se za dvě stě tři sta let, jak se píše v Čechovových hrách, říkalo: „V Brně se vždycky žilo a žije dobře, příjemně, bezpečně, pohodlně a zajímavě.“ Což se teď tak úplně říct nedá. Bohužel... ARNOŠT GOLDFLAM

DAREBNÝ LEVIČÁK

Kdo tedy vlastně jsi? ptá se v Reflexu novinář zesnulého spisovatele Kurta Vonneguta. V závěru nekrologu pak své čtenáře ujistí, že Kurt byl sice chronickým levičákem, ale navzdory tomu celkem vtipný a slušný chlapík. Zajímavé a trochu podobné, jako by napsal, že Tomáš Halík je vzdělaný muž, a to přesto, že věří v Boha. Je zvláštní, jak hoši a dívky z mainstreamových médií vidí svět. Strůjcem všech nešvarů podle nich je levičák. A tohoto darebného viníka cítí potřebu hledat a označovat. Stačí docela málo.

Třeba konstatovat, že skrze současnou politiku chudí chudnou a bohatí bohatnou a už je autor výroku veřejně rozsápán. Zpravidla je na něj hned pro jistotu vystracháno, že jeho otec dělal někde nástěnkáře ROH nebo děd že mluvil na táborech lidu. Těžší práci mají horliví jakobíni se známým univerzitním „levičákem“ Janem Kellerem, který je zjevně nad jejich síly. Mimochodem kdyby některý z tvůrců našeho mainstreamového tisku měl Kellerovu myšlenkovou výbavu a rozhled, byť v názorové odlišnosti, stanu se jeho pravidelným a vášnivým čtenářem. Ale takový není ani jeden z nich. Žádný nepřekročil bipolaritu fotbalového myšlení přeneseného jen do novinářské praxe. Topolánek nebo Paroubek? Slavie nebo Sparta? Losna nebo Mažňák? Ta leptavá jednostrannost pohlcuje většinu českých médií. Pravolevé značení se již stalo natolik součástí naší publicistiky, že jiné hodnocení jako by neexistovalo. Názory teoretiků a umělců se stigmatem levice jsou vytěšňovány do minoritních časopisů, přitom velká média se legračně nazývají nezávislá. Zdá se, že poslední opravdu nezávislé byly Lidové noviny za časů Stránského a Heinricha. Kolik že to je let? KAREL NEČAS

VIDĚNO Z 5. PATRA

Redakce tohoto časopisu v Nerudově ulici má okna v pátém patře. Kdyby nebylo činžáku naproti, viděli bychom nejen TESCO u nádraží, ale i BAUMAX, BAUMARKT, HYPERNOVU, KAUF LAND a též HORNBACH na jižním okraji města a možná i Pálavu. Domníváme se, že je to dostatečný důvod, abychom vám sdělili, co si o tom světě pod námi myslíme.

Je to přece jasné. Aspoň Hospodářským novinám, jejich komentátor Jan Macháček tam píše: „Kdyby to Jiří Čunek neplácl z jakéhosi nutkání, dalo by se to považovat za výsledek koaliční schůzky, která si nevěděla rady s jeho návratem do vlády. Když už nikoho nenapadlo kudy kam, navrhl kdosi, aby předseda lidovců zase podle svého uvážení řekl něco o Romech... I stalo se. Čunek, poté co Romy vyloučil ze společnosti „normálních lidí“, jal se vysvětlovat, že romský rodinný a kastovní systém nepřijímá podněty zvenčí, ale vychová děti k celoživotní závislosti na rodovém klanu. Je Čunek tak hloupý, ptá se komentátor, a vysvětluje pak, že silná loyaltita vůči rodině existuje v Asii, Jižní Americe i jižní Evropě, je blízká i ortodoxním Židům a rozhodně není příčinou sociálního zaostávání nebo vyloučení těchto národů. No a my zase máme zato, že si plete hrušky s jablky. A ptáme se — to ty národy v Asii, Jižní Americe i jižní Evropě nebo ortodoxní Židé též nabádají své příslušníky, aby nepracovali a žili z dávek, též učí své děti kapsním krádežím, též žijí jako ta ptáčka ze dne na den, tančí a zpívají a do sběru odvázejí kanálové mříže? Komentář patří k těm, které stíflejí od boku a podobá se žel komentářům z Mladé fronty Dnes, které se rádoby vtipně vrhají na ty, na něž se vrhají všichni. V případě Jiřího Čunka se nedivím. Jiří Čunek nepatří do vlády.

Minimálně od roku 1942 bylo jasné, co se v táborech, jako byl Osvětim, děje. Nenásledovala žádná koordinovaná akce, žádná masivní ofenziva, žádné spojenecké bombardování osvětimských krematorií. Hromadné vyražďování pokračovalo až do konce války...

Svědkové z továrny na smrt, vydal Rybka Publishers, Praha 2007

FEDOR GAL

Odcházení
Václava Havla

Nová divadelní hra Václava Havla asi leckomu zamotá hlavu. Děj je jednoduchý: Významný politik, kancléř Rieger, odchází z úřadu — a bude se muset vystěhovat i z vládní vily. On ani lidé z jeho nejbližšího okolí na to nejsou vnitřně připraveni a nějak se s touto situací vyrovnávají. Z dialogů mezi postavami kolem Riegra — příbuznými, tajemníky a sem tam někým dalším, můžeme vyčíst, co si asi Václav Havel myslí o současné politice. A — obávám se — nejen co si o ní bývalý prezident myslí, ale i o tom, jaká ta politika opravdu je.

Čteme-li hru jen trochu pozorně, brzy vzdáme pokusy jednotlivé postavy někomu přiřadit. Nemá cenu klást si otázku, zda Rieger je Havel či Klaus, nebo snad Zeman či Paroubek. Rovněž by bylo zcela marné hledat konkrétní postavy v Riegrových příbuzných či tajemnicích. Určitá genialita Havlových her už od šedesátých let spočívá v tom, že jsou svým způsobem vlastně o všech, a to tak hluboce, že konkrétní přiřazování jsou nadbytečná.

Jaká tedy ta hra je? O čem vypráví? Jakkoli je vtipná a svým způsobem zábavná, její výpověď je dost tristní. Politika — to jsou fráze. Politické prostředí je navenek slušné (vicepředseda Vlastík Klein, který jde evidentně Riegrovi po krku, si s ním tyká a oba muži se důvěrně oslovují), ve skutečnosti však dravé a surové. Přitom všichni

aktéři mohou používat víceméně stejných frází. Vždycky jde „o člověka“ a samozřejmě „o svobodu“. A pochopitelně všichni chtějí bojovat proti korupci. Hra jako by diváka chtěla zbavit posledních nadějí, že by slova politiků mohla mít nějaký reálný význam.

Havlovou silnou stránkou bylo, že dokázal relativizovat i sám sebe a že si i sám ze sebe uměl — a umí — dělat legraci. Když ale v závěru hry mezi bezobsaňné fráze zařadí i heslo „Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí“, trochu nás zamrazí. Celkový dojem je, že o nic vlastně nejde. Vrcholný představitel státu je tak trochu hříčkou lidí, kteří jej obklopují. To, co lidé říkají, málo vypovídá o tom, co si skutečně myslí. Zůstává pocit všeobíhající prázdnoty a marnosti jakéhokoli našeho usilování.

To ovšem není poselství života samotného Václava Havla. Pozitivní je, že Václav Havel je schopen sebereflexe a že skutečnost nepříkrašluje. Na druhé straně si myslím, že nemá vlastně moc jasno, v nějakém programu. Myslím, že je to proto, že Václav Havel nevěří v Boha. Ano, vím, věří v jakési mlhavé něco, co nás přesahuje. Nevěří však v Boha Abrahamova, Izákova a Jákobova. To není bůh filozofů, ale živý Bůh. Není to pojem, s nímž lze žonglovat (a žonglovat jde i s Havlovými pojmy, jak si on sám uvědomuje), ale reálný Bůh, kterého můžeme buď přijmout či odmítnout. Nemůžeme si ho ale předělat k obrazu svému.

DAN DRÁPAL

Padoucnice

Komiks byl u nás po dlouhou dobu žánrem, který četly především děti a teenagery. Rychlé šipy a na ně — tu huře, tu lépe — navazující množství seriálů z ABC i dalších dětských časopisů, formovaly na dlouhou dobu podobu onoho dětského komiksového proudu, obecně vnímaného — nepočítáme-li nacistické a komunistické zákazy — ja-

Je totiž jiný. Není to poslušný úředník. Neprošel sítím politických pletich na okresní, oblastní či krajské nebo celostátní úrovni a nečekal, že bude muset tou školou projít. Na Valašsku nepřemýšlel o tom, že všechno, co pronese, může být využito proti němu. To se naučil až v Praze. Už to umí. Snad mu to pomůže. LADISLAV VENCÁLEK

ZBLOUDILÁ TETA

Náš svět se mění a s ním se mění i slova, která používáme. Mizí pojmy, které ztratily náplň, aby byly nahrazeny novými, které přinesla doba. Mění se i názvy ulic podle potřeb nové společnosti a člověk ztrácí orientaci, když se po letech vrací do města, ve kterém kdysi žil.

Zažívám to nyní často a vzpomínám v této souvislosti na příběh mé tety. Odehrál se ještě za komunistů... Teta na sklonku čtyřicátých let Vítězný únor nevyhrála a musela emigrovat. Léta se nemohla podívat domů, protože by ji zavřeli.

Když už zaplatila požadovanou sumu za takzvané vyvázání z českého občanství a stala se občankou NSR, mohla se konečně v osmdesátých letech podívat domů. Využila služeb cestovní kanceláře specializované na touhu po domově. Němci pro to mají speciální slovo: Heimweh. Zájezd měl naplánovanou zastávku v Brně, kde se tetička chtěla projít a zavzpomínat na mládí. Trvala na tom, že jí nemám chodit naproti na nádraží. Že chce jít sama, pěšky. Řekl jsem si, že si asi chce zaplakat na lavičce a zavzpomínat na první lásky, a nerozmlouval jsem jí to.

V daný den jsme uklidili, navařili a čekali na tetičku. Ozvala se telefonem, že to okolo nádraží jaksi nepoznává. Chtěla, abych jí popsal cestu a řekl jí, jak se ty ulice jmenují teď.

Bydlel jsem na náměstí 28. října a teta to tam znala, protože tento název vznikl v roce 1918 a platil až do doby německé okupace, kterou v Brně prožila. Okolí nádraží se ale za ta léta poněkud změnilo a ona si najednou nebyla jistá, kudy má jít. Nabídl jsem jí dvě varianty. První možnost byla dát se po náměstí Československé armády na třídu 1. máje, dále projít náměstím Malinovského ke Gottwaldově ulici a potom stačilo projít po Sadech osvobození na třídu Říjnové revoluce. Náměstí 28. října najde hned za rohem.

Jí ty názvy pochopitelně nic neřikaly a já jsem zase neznal všechny názvy dřívější. Nevěděl jsem, že například třída Říjnové revoluce byla Franz-Josef Strasse, Französische Strasse, Freiherr-von-Neurath Strasse, potom Churchillova, Jana Masaryka (a teď je to ulice Milady Horákové). Teta tedy byla po mé navigaci poněkud zaražená a namítla, že si připadá jako v Moskvě. Řekl jsem jí tedy, že v Brně máme také náměstí 25. února a 28. dubna, třídu 1. máje, ulici 1. května i 9. května. Teta mi odpověděla nějakým slovem, které Němci mají pro takové situace. Bylo dost dlouhé. Pak jsem jí nabídl druhou možnost.

Mohla se dát po třídě Vítězství na náměstí Svobody, odtud po ulici 9. května na náměstí Rudé armády a nakonec po třídě Říjnové revoluce k nám. Zdálo se jí to jednodušší a prohlásila, že za půl hodiny je u nás. Nepřišla a už nikdy jsme ji neviděli. Za pár týdnů jsme od ní dostali dopis. Pokusila se popsat, kudy šla a kde vlastně zabloudila. Zdá se, že u kina Moskva nezahnula k soše osvoboditele, nýbrž na třídu Obránců

míru a skončila na náměstí Sovětských hrdinů, kde si sedla na lavičku a únavou usnula. Zachránil ji nějaký člověk. Za dvacet marek jí posloužil jako průvodce novou dobou a doprovodil ji zpátky na nádraží, aby stihla plánovaný odjezd. Hodná stará paní tak za své peníze vzpomínky na domov nezískala. Zabloudila totiž do doby úplně jiné. VRATISLAV NECHUTA

JEJICH NEJVĚŠTÍ OMYL

Přemýšlím, kdy jsem v televizi naposledy viděl reklamu, která by mne zaujala. Že bych si řekl, že je vtipná. Nejvtipnější se mi zdá Bohušu, pospěš, jak se tam tvář malého kluka mění v tvář Boleslava Polívky. Dobře vymyšleno. A nejpitomější? V podstatě je to jedno. Na stejno vyjde otravný Čivrtníček se svou reklamštinou, i devět z desíti žen, které vědí, že nic nenahradí Calgonit, i půvabné dívčí stvoření, které chce vědět jak to, že máš svého kluka ve své pětce, i gól z „půlky“. K nejsmutnějším patří profesionální výkon paní Konvalinkové, která díky kosmodisku může účinkovat i v reklamě. Též Valentina Thielová může díky chrup zpevňující pastě baštit v televizi jablka. Ovšem reklamní kreativci zřejmě vědí, co činí. Opírají se o vědecké poznatky, které říkají, že reklama v žádném případě nesmí být vtipná. Vtip a humor odvádějí pozornost. Divák se usměje, přemýšlí o pointě, běží ji sdělit manželce a z hlavy se mu zatím vytratí produkt. To je zkrátka chyba. Ovšem největší chybou zadavatelů reklam i jejich tvůrců je, že si za ty peníze nenajmou mne, který tomu, jak vidíte, rozumí. LADISLAV VENCÁLEK

Milan Kundera: Můj Janáček

Naše ukázka je z rozhovoru Milana Kundery s Tomášem Sedláčkem, který před časem vydal Atlantis jako součást knihy Můj Janáček. Jsou v ní shromážděny tři brilantní texty Kundery o Leoši Janáčkovi. Její vydání žel neprovázela pozornost, která by jí určitě patřila. Kundera si v textech opakovaně klade otázku: Je Janáček jen zajímavým provinčním skladatelem z exotického koutu Evropy, nebo jedním z velkých tvůrců moderní hudby? Zajímavý je také pohled na Janáčka a jeho tvorbu z Prahy.

„...Janáček byl takzvaným obecným míněním vždycky spíš podceňován.“

„Ve Francii, nebo všude na světě?“

„Pravděpodobně všude. Ale ve Francii určitě víc než třeba v Anglii. Z těch zdejších až urážlivě podceňujících výroků bych mohl pro vás udělat celou antologii, ale to bychom se tím jen mučili. Abyste si o tom podceňování mohl udělat přesný obraz, připravil jsem si pro vás malý doklad, velmi neutrální a objektivní: heslo Janáček v nejrozšířenějším a zároveň nejserióznějším francouzském naučném slovníku zvaném Larousse. Když chce Francouz vědět, kdo je nějaký Janáček, tak vytáhne ze své knihovny ten slovník. Já vám ten text přeložím:

ko prospěšný či alespoň neškodící. Jistý přesah působily v tuzemsku vlastně jen komiksy ilustrované Kájou Saudkem, které reprezentovaly českou podobu komiksu pro dospělé.

Ve světě se ovšem tento žánr — především od šedesátých let — neustále vyvíjel a experimentoval. V této souvislosti je nutno zmínit alespoň zásadní dvoudílnou knihu Maus amerického autora Arta Spiegelmana, v níž vypráví příběh svého otce, který prožil druhou světovou válku v okupovaném Polsku, a to v různých ghettech, ilegality a nakonec v Osvětimi. Originální myšlenkou výtvarné koncepce pak bylo, že jednotlivé zúčastněné národnosti zde byly prezentovány zvířaty.

Také šestidílný komiks francouzského výtvarníka Davida B. je jednoznačně určen dospělým čtenářům; česky vyšel postupně v rozmezí několika let. Jde o tzv. autobiografický komiks vyprávějící o autorově životě, byť samozřejmě s nezbytnou mírou abstrakce a přesahy. První díl začíná popisem dětství ve druhé polovině šedesátých a na počátku sedmdesátých let. Autorovu rodinu tehdy tvořili rodiče a dva sourozenci — mladší sestra a starší bratr. Ten začne poměrně brzy trpět epileptickými záchvaty a celý cyklus vypráví o myšlenkové, sociální i duchovní izolaci, do které se rodina — i její jednotliví členové — díky nemoci, ale i dalším souvisejícím faktorům dostává. Rodiče se synovi snaží všemožně pomoci — nejprve prostřednictvím klasické medicíny a poté co jsou tyto pokusy neúspěšné, i různými postupy medicíny alternativní.

Popisovány jsou zde pobyty v různých alternativních a duchovních komunitách, kde je v malém vylíčen vznik stejně strukturovaného světa, před kterým všichni do komunity prchají, zachyceny jsou i kontakty se spiritismem, swedenborgiánstvím

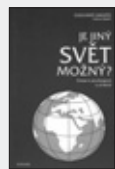
a dalšími duchovními proudy. Poměrně široce je — převážně v prvních dílech — představena i historie autorovy rodiny, od prarodičů až po praprarodiče. Podobně biograficky jsou „zpracováni“ i různí guruové, spisovatelé a další významné osobnosti, na které rodina narazí.

Důležitým a všudypřítomným prvkem, který se objevuje v řadě variant, je naprostá intolerance vůči bratrovým epileptickým záchvatům, ať už mezi dětmi i dospělými, nebo ve většinovém či alternativním prostředí. Černobílý a místy dosti temný komiks je velmi sugestivní, hojně využívá abstrakci a ztvárňuje i množství vnitřních stavů a vývojových stadií svého tvůrce.

David B., Padoucnice 1–6, Mott, Praha 2000–2007 PAVEL HLAVATÝ

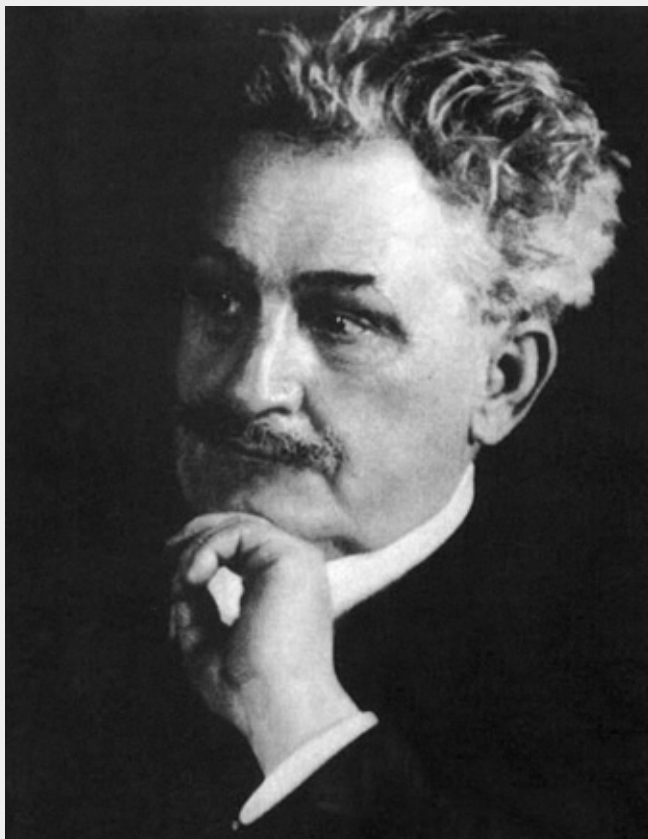
Jiný svět možný

Giuliano Amato (1938), člen italské socialistické strany, ministr vnitra

italské vlády, byl ve více vládních funkcích, v letech 2000–2001 zastával funkci premiéra. Přednáší na předních univerzitách, je autorem řady publikací. Své názory na potřebu a možnosti reformu současného společenského a politického systému přibližuje esejistickou formou v knize *Je jiný svět možný?* — Cesta k pochopení a změně. (Spoluautorkou je italská žurnalistka Lucia Pozzi).

Amato v jednotlivých kapitolách přibližuje problémy současného světa a společnosti v jejich nejzávažnějších rozporech. Je přesvědčen že „jiný svět“ je nezbytný „pro dobro naše i dobro budoucích generací“. Jako rozhodný zastánce reformního přístupu a ve shodě s Bernsteinem popírá, že by snad „demokratické uspořádání společnosti bylo obalem kapitalistické moci. ... Sám sebe Amato hodnotí

Janáček, český skladatel. Vyučoval hudbu na brněnském lyceu (je tím zřejmě míněn učitelský ústav), řídil varhannickou školu od 1881 do 1919. Oddával se systematickému sběru lidových písní, jejichž míza živila nadále veškeré jeho dílo i jeho politické myšlení (snažte se na chvíli vzít tu větu vážně: nejenom veškeré jeho dílo, „toute son oeuvre“, ale i jeho politické myšlení rostlo z lidových písní! umíte si představit, jaký by to musel být hlupák?). Toto dílo, svou podstatou nacionální a etnické (důležité tvrzení, které vůbec není nevinné, protože od začátku uzamyká Janáčka do omezeně nacionálních hranic; a všimněte si toho adjektiva „etnický“, které má ve Francii vždycky trochu znevažující, „afrikanizující“ ráz), otvírá nové obzory svými neobvyklými melodiemi, charakteristickými rytmy, svými harmoniemi a barevnou instrumentací (to je jistě chvála, ale velmi banální, která se dá říci o každém skladateli). Janáčkovy opery jsou proniknuty socialistickou ideologií (co tomu říkáte?), počínaje romantickou Šárkou až k dílům jeho dospělosti (Káťa Kabanová), přes jeho realistickou Je-núfu a poetickou Lišku Bystroušku (všimněte si, je tu zmiňována jeho nezralá Šárka, kterou ve Francii nikdo nikdy

nebude znát, a mlčí se o jeho převratném díle Z mrtvého domu). Spolu s tím komponoval také náboženskou hudbu, z níž Glagolská mše je psána na staroslovanský text. Ve své instrumentální hudbě zachovává tradiční formy (v celém textu se nevyskytne slovo „moderní“, ale zdůrazňuje se Janáčková tradičnost!) a vybírá pro ně literární předlohu (jako by byl Janáček skladatel výhradně programní hudby! tato nepravda či polopravda zase není nevinná: naznačuje, že Janáček není významný svou hudbou, ale mimohudebními tendencemi, jimž slouží).“

„Odkud to proboha vzali, tenhle obraz Janáčka?“

„Nevím, nejsem detektiv, ale nezlobme se na Francouze, nebo přesněji, nezlobme se jenom na Francouze; za tím lokálním, provinčním Janáčkem, který roste výhradně z lidových písní a z naivního nacionalismu, se nezapře český vliv, bohemistické informace, bohemistická inspirace...“

...„V eseji *Hledání přítomného času připomínáte, že Pastorkyňa je jedna z prvních oper napsaných ve světě nikoli na verše, ale na prózu. A také říkáte, že Janáček vytvořil svou vlastní estetiku opery, která je nejpropracovanější a nejdůležitější operní estetikou v moderní hudbě.*“

„A v tom byla i pravá příčina toho, že Praha odmítala tak dlouho Její pastorkyňu. Šéfem pražské opery byl Kovařovic. Říká se, že se neměli s Janáčkem rádi. Ale já bych nechtěl hledat za jeho odmítáním nějaký nízký osobní důvod. Kovařovic byl dirigent a také ve své době velmi známý skladatel, který měl určitou vlastní estetickou orientaci. Měl své představy o tom, jak má vypadat opera. To byly ustálené představy té doby a Janáčкова hudba jim prostě neodpovídala.“

„Ale pokud vím, Kovařovic jí nevyčítal modernost.“

„To se modernímu umění nikdy nevyčítá. Moderním malířům se nevytýkalo, že jsou moderní, ale že neumějí kreslit, že neznají řemeslo. O Janáčkově se například tvrdilo, že neumí instrumentovat. Že jeho orchestr nezní. A nikdo nechápal, že Janáček ve svém antiwagnerianismu (podtrhuji toto slovo) nenáviděl přebujelou romantickou instrumentaci, že jeho instrumentační oproštění byl jeho záměr, jeho novost, jeho styl.“

„A proč tedy nakonec, po dvanácti letech, Kovařovic ustoupil?“

„Určitě ne proto, že by bylo došlo k nějaké velké veřejné polemice, srážce dvou estetik... To byl jen dlouhý zápas malých soukromých vlivů, známostí a přímluv, co nakonec přimělo Kovařovice, aby zmínil svůj postoj. A aby při tom ten velký Kovařovic neztratil tvář, hledal se kompromis, a uzavřela se jakási nepsaná mírová smlouva, kterou bych formuloval asi tak: ano, Janáček je originální a talentovaný skladatel a jeho opera si zaslouží, abychom ji hráli i v Praze,

jako „reformistu sociálnědemokratického“. Příkladem je mu někdejší švédský premiér Olaf Palme. Ten parafrázoval aforismus latinského historika z 2. stol. n. l. — „Kapitalismus je ovci, kterou je třeba ostříhat, ale bylo by zlé, kdybychom ji zbavili potavy, a běda, kdybychom ji nekrmili, protože by mohla zajít a neměli bychom žádnou vlnu ke střihání.“ Z tohoto pohledu jsou extrémní jak reformismus pravicový, který ovci pouze připravuje tučnou stravu, tak levicový, který si přeje pouze střihat.

Kniha G. Amata je čtivá i podnětná srozumitelným popisem vážných a reálných rozporů současného světa. Představa o jiném a lepším uspořádání reality je nenová a vlastně věčná, po krachu „reálného socialismu“ poněkud zatlačená do pozadí, stále však živá a potřebná. Ale jasnější představy o cestách k lepšímu, jinému či přijatelnějšímu světu však ani zde nenalezneme.

G. Amato: *Je jiný svět je možný?*

Vydal Doplňěk 2007. (jar)

Reflexe historie

Současný francouzský středověký historik Jacques Le Goff je u nás díky knihám *Středověká imaginace*, *Intelektuálové středověku*, *Zrození očiště*, *Peníze a život* či *Za jiný středověk* velmi dobře znám. Jeho erudice přitom pokrývá jak materiální, kulturní a duchovní oblasti, tak i dobovou každodennost a celkový způsob myšlení.

Nyní vychází v Edici historického myšlení nakladatelství Argo jeho další kniha *Paměť a dějiny*, která se od těch dříve vydaných výrazně liší. Texty, jež tuto publikaci tvoří, byly nejprve otištěny v italském překladu a vycházely postupně na

fotoaparáttech, hi-fi aj., tak poradí. Igor Šefr je náš dobrý kamarád. (my)

Fotografie I. Šefra: str. 5–8, 18, 20, 43, 47, 48, 54

JAN STEKLÍK

Dalším novým spolupracovníkem našeho časopisu je Jan Steklík. I on je náš kamarád. Steklík má bohatou historii. Je o něm taky napsáno víc než o Šefrovi. Na Googlu má asi 14 tisíc odkazů. Je ovšem možné, že ne všechny patří Janovi, možná jsou tam i jiní vzteklíci. Těm, kteří o Jeníkovi dosud neslyšeli, tak vězte, že tento rodák z Čech již na počátku šedesátých let „svěbytně předjímal abstrakci, zcela vzdálen převládajícímu výrazu existenciální úzkosti, kterou vykrýval lyrickým conceptualismem,“ z čehož je jednoznačně zřejmo, že s Janem je nejlépe na pivě, a mezi jeho nejpobláznější obrázky patří kresby kytiček a dámských ňader. Ale my si nejvíc ceníme kreseb perem, které v průběhu šedesátých let doprovázely legendárního *Hosta* do domu a později třeba časopis *Veronica*. Zatímco jiní malíři a umělci vypořádávají na svá sdělení kvanta barev a tlusté štětce a spreje, Steklíkovi stačí tenounlinká linka, přesná a úsměvná. Jistě i proto si ho vyžádali ke spolupráci na svých knížkách třeba Milan Uhde, nebo Zdeněk Kožmín k ilustracím knížky o Janu Skácelovi, nebo Břetislav Rychlík ke svým fejetonům. Jeník po celý svůj život vytvářel nejrůznější bizarní společenstva, s Alešem Lamrem například vystavovali pod záštitou Svazu zahrádkářů Starého města Pražského, později v protiatomovém krytu v podorlickém Potštejně, s Karlem Nepřasem byli řediteli Křížovnické školy čistého humoru bez vtipu, a nyní tedy se dal k nám... (lav)

Kresby J. Steklíka: str. 2, 19, 25, 35, 40, 48, 49

Občas zajíždí do staré vlasti, obvykle na setkání lovců meteoritů (brněnská meteoritářská sekce astronomická, kterou zakládal ještě za dob svých středoškolských studií, měla znamenitý zvuk po mnoho desetiletí). Při svých návratech má na některé z četných lidových hvězdáren hojně navštívenou přednášku. Knížka, kterou napsal, je v podstatě rozšířenou přednáškou z roku 2005, pronesenou v Zábřehu. A rozvětlil ji aktuálně o citace z poslední knihy AI Gora, který varuje před globálním zvyšováním teploty na povrchu Země, a nešetří ani kritikou Václava Klause a jeho knížky *Modrá, nikoli zelená*. Kohoutkova publikace je pohledem astronoma na matičku Zemi. Vidí ji z odstupe nedohledných hlubin Vesmíru, křehkou a zranitelnou, jednoho dne mizící ve žhavé náruči Slunce. Kohoutek je do jisté míry skeptik. Domnívá se, že Země je nám souzena navždy. Úvahy o tom, že by ji lidstvo někdy mohlo opustit, emigrovat do jiných soustav, do jiných galaxií, patří do říše snů. To ovšem neznamená, že máme složit ruce do klína a být slepí k našemu životnímu stylu, kulturnímu dědictví, přírodě atd. V Kohoutkově knížce mně ale zaujala ještě jedna pasáž. Věnuje ji vztahu vědeckého poznání a náboženství. Říká, že pro něj je jakékoli náboženské vysvětlení podstaty světa a smyslu našeho bytí nepřijatelné. Jinými slovy Kohoutek je programovým ateistou. A přitom je od jinošských let velkým kamarádem, bývalým spolužákem i spolupracovníkem astrofyzika Jiřího Grygara, který se netají tím, že pro něj žádný rozpor mezi současnými vědeckými poznatky o postavení lidstva a Země ve Vesmíru a vírou v Boha Stvořitele není. Co na to Kohoutek? „*Můj podiv nad tímto faktem se dá překlénout jen zvýšenou tolerancí...*“ vzkazuje příteli na str. 15 své publikace.

Země z pohledu astronoma, vydal Aldebaran 2007. (lav)

MIZÍ VŠEOBECNÝ ROZHLED?

**ADÉLA OPÁLKOVÁ,
STUDENTKA LÉKAŘSTVÍ**

Strávila jsem nějaký ten semestr v Německu a mám silný pocit, že studium u nás doma je náročnější.

Ale ptal jste se na celkový rozhled. Četla jsem, že ten má v České republice u mladých upadat, ale ve srovnání s mými německými „komilitony“ (jak se tam spolustudujícím říká), máme my mladí Češi pořád ještě nesrovnatelně větší všeobecný přehled. Oproti nim jsme pořád ještě sečtělí, zajímáme se o dění v blízkém i vzdálenějším okolí. Orientujeme se ve světovém dění, vždycky — ovládne-li média nějaký nový problém — víme alespoň, o čem je řeč, a dovedeme to v kontextu historického a kulturního vývoje lidstva a jeho jednotlivých civilizací zeměpisně i časově zařadit. Máme i tu výhodu, že nám v rozvoji vlastní kolektivní identity, příslušnosti k nějakému celku, nikdo moc nebránil. Skoro u všech mladších Němců mám pocit, jako by na nich — zřejmě po 2. světové válce — byla prováděna nějaká masová lobotomie nebo alespoň hromadný „výplach mozků“, jakási jednostranná indoktrinace. Asi ta má na svědomí, že sami sebe jako Němci spíš nenávidí a z dějepisu vědí pouze to, co jejich dědové v době nacismu napáchali. O svém velkolepém přínosu do dějin evrop-

ské kultury jako by nevěděli nic. Všichni však vědí, co se ani ze současnosti nesmí pojmenovávat, i když jde o jevy nápadné a každému evidentní. Někdy jsem opravdu měla pocit, že to není ani strach, který jim brání o některých věcech mluvit, neřku-li je vydiskutovat — působilo to na mne spíš, jako by některá místa v mozku měli skutečně „vyoperovaná“, takže byli schopni věci nevnímat a skutečnost vidět „výběrově“.

**MARTINA TETZLAFFOVÁ
STUDENTKA PEDAGOGICKÝCH VĚD**

I když se u kritiků „mizejícího všeobecného rozhledu a vědění o světě“ jedná o uznávané kapacity a blýskají se mezi nimi i taková jména jako Grygar

či Halík, lze jim vytknout, že nejsou schopni se rozloučit se světem moderny, který znali, a obrátit se čelem k novému, přicházejícímu, na všechny strany otevřenému, neohraňovanému světu postmoderny, kde lze zpochybnit všechno a jisté není nic. A nelze je označit jinak než jako muže a ženy včerejška — staromilce, mentálně ještě setrávající v časech renesančních humanistů a polyhistorů, pro které nebyl problém nashromáždit v hlavě veškeré vědění světa své doby.

Dnes opravdu není důležité, co se žáci a studenti učí, ale jak se to učí! V éře internetu, na němž si lze všechno okamžitě

vyhledat, není nutno sbírat vědomosti v hlavě a pak jimi někde ve společnosti při nějakém „small talk“ se skleničkou v ruce oslňovat. Je konec době, kdy bylo zapotřebí zabírat si místo v hlavě faktografickým harampádím.

DANIELA MRKOSOVÁ
- STUDENTKA ZVLÁŠTNÍ PEDAGOGIKY

Hodně věřím pedagogické reformě. Myslím, že otevírá našemu školství konečně cestu do Evropy. Vychází vstříc poznání, že látka i způsob výuky by měly zprostředkovávat studentům kompetence a podněcovat je k aktivnímu a tvůrčímu postoji vůči světu. Nejde tedy zdaleka jen o rozhled, vyučovací látka není pouhá náplň, kterou si student napěchuje do hlavy. Je to živná půda, základ, na kterém se může rozvíjet celá studentova osobnost a tříbit jeho schopnosti.

PAVEL SEKANINA
- UČITEL GYMNÁZIA

Vylíčil bych tu namísto nějakých teoretizujících úvah o mizení či nemizení všeobecného rozhledu konkrétní zkušenosti se studenty dvou gymnázií v odstupu patnácti let. Gymnázium, kde působím, navázalo po listopadu 1989 partnerství s obdobným gymnáziem v jednom rakouském městěčku. I díky zeměpisné blízkosti se každý rok — žáci i učitelé — jako jednotlivci i skupiny navštěvujeme. Při jejich první návštěvě v roce 1992 byl mezi žáky obou ústavů ještě v chování i v tom, o co se zajímali, ještě nebetyčný rozdíl. Zatímco ti rakouští byli okamžitě nápadní svou rozjívěností, vynikali jejich čeští vrstevníci klidem a soustředěností. Hloubka a šíře zájmů našich studentů i jejich živost se zřetelně odrážela od plytké, jen konzumně zaměřené, nebojím se říct otupělosti jejich protějšků spoza Dunaje. Zatímco naši v Rakousku například spontánně pátrali po pamětihodnostech a dějinách jejich města,

zajímali se ti rakouští u nás jen o to, jestli se tu dá „zajímavě nakupovat“ — přesně dle hesla: „Nakupuji, tedy jsem!“

U dnešní generace studentů obou gymnázií už je rozdíl minimální — stejná konzumentská povrchnost, nezájem, ba netečnost k věcem „vyšším“, nulová zvědavost, prachmizerný rozhled, spoléhání se na internet, oproti době před patnácti lety i u těch našich rozjívěnost a náhražkovitá pseudokomunikace zesílená ještě o všudypřítomnost mobilních telefonů, používání ICQ a jiné vymoženosti.

MARIE KUDLÁČKOVÁ
- UČITELKA V DŮCHODOU

Pokud to mohu srovnávat, tak všeobecný rozhled a vědění o světě upadají bohužel všude; jako by dnes panoval až jakýsi kult nevědomosti. Skoro mám někdy dojem, že největší hlupák a ignorant v těch partách mladých bývá králem. Už ne jako dřív, kdo nejvíce ví, kdo světu rozumí a vyzná se v něm. Vždy jsem s oblibou studovala fyziognomie mladých lidí, v tvářích toho stojí napsáno hrozně moc! Bývala to velice uznávaná a velice prospěšná věda, která se tím zabývala a dosud by mohla být — pokud se nezneužije k nesprávným závěrům. Bohužel je dnes zcela zatlačena do pozadí a je to škoda! Chci jen říct, že pozorují, jak jsou dnes „probuzené“ obličeje opravdu vzácné — většina jich je jaksi bez individuálního výrazu, bez osobnosti, prázdné a kolektivní, ba stádní. Současné poměry jsou triumfem přizemnosti nad duchem — přesně jak to filozof a psycholog Erich Fromm popsal ve své knize „Mít nebo být“: to, co činí lidskou bytost košatou, jsou právě „nepraktické“ vědomosti — ty jsou podle něj základem přehledu o věcech tohoto světa i o tom, co jej přesahuje. Takové znalosti obohacují opravdové bytí. Znalosti praktické, „užitečné“, které se dají prodat, náležejí naopak na stranu mrzkého hromadění majetku.

JEAN-LUC RADIGUET
- STŘEDOŠKOLSKÝ PEDAGOG

Jako člen pedagogického sboru jednoho gymnázia v Lyonu se mohu přidat k oprávněným steskům na úpadek všeobecného vzdělání v Evropě. Poněvadž jsem se hlavně v minulém desetiletí stýkal často se svými kolegy z jednoho partnerského moravského gymnázia, jsem zároveň obeznámen i s jiným stavem věcí a mohu jim i jejich studentům vysek-nout hlubokou poklonu za dnes již neobvyklý, široký rozhled a obrovskou znalost nejenom českých reálií. Vyprávěl jsem již nesčetněkrát různým lidem ve Francii svůj zároveň zahanbující i povznášející zážitek z večírku na jedné škole v Brně, kde nám Francouzům zpívali čeští kolegové s kytarou při sklence vína lidové písně své země.

Když pak jeden z nich navrhl, abychom za-zpívali své písně my, rozprostřelo se trapné ticho. My, kteří máme mládeži zprostředkovávat vlastní kulturu, jsme se projevíli jako televizí a konzumem zblblí idioti, kteří neznají jedinou francouzskou lidovou píseň! Nakonec to opět zachránili múzičtí čeští kolegové, kteří francouzsky i česky nám Francouzům přes hodinu předváděli skvosty francouzského folklóru. A nebyli to až na jednu kolegyni žadní francouzštináři! Četl jsem náhodou již předtím obdivné povídání anglického hudebníka Jaze Colemana o tom, že na rozdíl od běžných Angličanů, kteří „nic o ničem nevědí, mají všestranně rozvinutí Češi o čemkoliv na světě alespoň povšechný přehled“. V Brně jsem si mohl tento fakt až drasticky zřetelně ověřit.

PTAL SE LADISLAV PLCH

V jednom z loňských čísel tohoto časopisu jsme uvedli rozhovor s MUDr. Eliškou Bártlovou, jednou z lékařek, využívajících ve své praxi homeopatii. Dalo se předpokládat, že její vyznání vyvolá reakci v medicínské veřejnosti. Zde jsou dva ohlasy. Za ně ještě řadíme dvě reakce na anketu o multikulturalismu, která také nezástala bez povšimnutí, a ekologický příspěvek:

MEDICÍNA DOSTALA NA FRAK

V rozhovoru redaktorky Jany Soukupové s MUDr. Eliškou Bártlovou (Konec konců 3/4 2007) je kritické stanovisko vůči homeopatii již předem označováno za cosi zbloudilého. Kdyby se ale homeopatické teze o působení v léčivu nepřítomných látek měly vydávat za objektivní pravdu, pak by se zbortily prakticky celé přírodní vědy. A k takovému borcení by musely vést skutečně velmi silné důkazy.

Tak jako mnoho podobných textů, trpí i jejich společný text vágností používaných pojmů (přirozená energie, informace, energetická informace...), mícháním poznatků moderní vědy s mystickými aspekty východních náboženství a přírodovědnými nepřesnostmi. Například vlnový charakter částic přece nic neubírá na jejich hmotném charakteru, neboť toto je základní vlastnost hmoty. A tu a tam dostává na frak i medicína — ve střední mikroflóře určitě není centrum imunitního systému, jakkoliv je důležitá.

Aby mi bylo správně rozuměno. Nezpochybňuji schopnost homeopata nějakým způsobem pomoci pacientovi. Mé pochybnosti se týkají správnosti fakt uvedených v článku publikovaném v Konci konců. Především mechanismů působení homeopatických léčiv, a také prezentovaného výkladu moderní vědy.

PROF. RNDR. VOJTĚCH
MORNSTEIN, CSC.

ZÁZRAČNÉ GLOBULE?

V roce 1997 jsem se podílel na publikaci „Homeopatie, clusterová medicína, anthroposofická

medicína“. Podotýkám, publikaci vůči homeopatii velmi kritické. V posledních letech se zabývám komplexním psychosomatickým přístupem a o úspěších alternativní medicíny včetně homeopatie usilovně přemýšlím. Výsledkem jsou následující závěry: Základní principy homeopatie (podobné léčí podobným, léčba nekonečně malými dávkami — potenciace a dynamizace) posuzované z pozic biotechnologické medicíny, jsou zřetelně nevědecké. Současně nelze ignorovat skutečnost, že výsledky homeopatické léčby jsou navzdory vědcům především u funkčních obtíží velmi překvapivé. Podle mého názoru úspěšnost homeopatie není v oněch „zázračných“ globulích, ale většinou v osobnosti homeopata a především v celostním, komplexním způsobu nahlížení zdravotních obtíží. Jejich vysvětlení lze nalézt a řešit pouze v souvislostech pacientova životního příběhu. Homeopatikum pak sehrává důležitou roli symbolického „nosiče informace“, směřující od terapeuta k pacientovi. Pokud vědecká medicína nebude schopna takový terapeutický vztah a komplexní přístup pacientům nabídnout, bude vést s homeopaty marný, nikdy nekončící boj. Stejně marná je ovšem snaha homeopatů, probít se na pole současné biotechnologické medicíny, orientované na orgán. Pro homeopaty to má jednu výhodu. Nejúčinnějším způsobem likvidace homeopatie by totiž bylo přijmout ji za metodu vědeckou a provozovat ji v podmínkách současné biotechnologické medicíny.

MUDR. JAN HNÍZDIL

EVROPA NEMÁ JINÉ ŘEŠENÍ

Anketa v minulém Konci konců mě přivedla k malému zamyšlení, co vlastně je ten multikulturalismus...

Podle Wikipedie je to „myšlenkový a politický směr, který zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou, a zdůrazňuje prospěšnost kulturní rozmanitosti pro společnost a stát.“ Doplnil bych, že původně byl odezvou na ideologie fašismu a nacismu, které požadují, aby ve společnosti byla jen jedna kultura, ideologie a rasa. Byl vlastně přímou reakcí na holocaust. Až teprve v sedmdesátých letech se stala jeho hlavním bodem otázka mimoevropského přistěhovalectví. Pokud jde o anketu, je nepochybné, že model multikulturalismu v západní Evropě prokázal určité chyby a omyly. Prvním je fakt, že politici spolehali na „tavicí hrnec“, tedy americký model integrace přistěhovalců. Ale ten byl úspěšný jen v případě přistěhovalectví malých skupin... Aby byl model multikulturalismu vůbec existenčně možný, je třeba splnění určitých podmínek. Tou základní je dialog mezi všemi skupinami a bezpodmínečná nutnost přijetí základních demokratických a pluralitních principů včetně náboženské, kulturní a politické tolerance. Úhelným základem samotného multikulturalismu je předpoklad sekulární státní správy, místní administrativy a laického školství. Ten nebyl naplněn. Proto vzniklo v západní Evropě mnoho uzavřených komunit, které nejsou loajální k státu, v němž žijí, a ani k samotné multikulturní ideologii. V Evropě došlo podle mne k deformovanému uplatňování multikulturalismu, přičemž se tolerovala příliš nízká míra integrace menšin. Právě v integraci vidím základní problém modelu. Není až tak podstatné, jak kdo chodí oblečen, jaké slaví svátky, jaké druhy jídla konzumuje nebo jaké náboženství vyznává. Podstatná je míra jeho loajality vůči státu, jeho celospolečenskému řádu a demokratickému zřízení.

Určitě je třeba diskuzí o multikulturním modelu. Ale k vyznění ankety v Konci konců bych namítl, že, dnešní Evropa, obávám se, nemá jiné řešení než multikulturalismus. Tím neříkám že jsem jeho stoupencem, pouze že jiné řešení

zatím nevidím. Pokud nechceme přistoupit k násilnému řešení, a to buď pomoci etnických čistek nebo kulturní a náboženské inkvizice.

LUKÁŠ LHOŤAN

JÁDRO PUDLA JE JINDE

Říkám to rovnou: jsem pro multi-kulturní společnost. Znepokojuje mne ale poetické nadšení pro-jevené jejími zastánci v anketě posledního čísla tohoto časopisu. A přímo mě děsí některé argumen-ty jejich protivníků. Jedno vede k přehlížení problémů, druhé ně-kdy až k paranoidním představám o zániku euroatlantické civilizace. Současná „diskuse“ o multikulti se o jádro pudla neotře zpravidla ani zdálky.

Nelze využívat ekonomickou globalizaci k zisku svěmu a zavírat oči před jejími negativy. Dokud bu-de existovat nerovnoměrné rozděle-ní bohatství a statků, bude docházet i k migračním vlnám. Dokud si budeme chtít v Evropě pošmák-nout na čokoládě, jejíž nízká cena je skrytě dotována vykořisťováním pěstitelů kakaa a ničením životního prostředí v zemích původu, budou k nám přicházet Afričané hledající lepší životní podmínky. Hájím-li já své právo svobody pohybu, budou ho chtít (a mám morální povinnost jim ho přiznat) i jiní.

Islám je pro některé velkým stra-šákem dneška a ano, islamistický teror je hrozbou. Opakováním mantry, že od muslimů (či jiných cizinců) můžeme očekávat pouze to nejhorší, se ale nikam nedo-staneme. Navíc to není pravda — na svých cestách blízko i daleko jsem potkala spoustu přátelských muslimů a muslimek. Poznávání cizího, v tomto případě vyznavačů islámu, jejich kultury, životního stylu a různorodosti, bere strach a bojí bariéry. Zároveň by nám da-

lo do rukou zbraň informovanosti a mohlo vést k navázání spojenec-kých aliancí vůči totalitně smýš-lející menšině muslimů. A také by umožnilo podat pomocnou ruku těm, jež archaická forma islámu obírá o svobodu.

Soužití různých etnik a kultur ne-ní nikdy jednoduché a harmonie nespadne z nebe. Překročit vlastní stín musí všichni. Anketa se pta-la, zda je možné vytvořit funkční multikulturní společnost. Ta by dle mých představ musela být podmí-něná tolerancí, ochotou poznat od-lišné, odmítnutím pokřivené logiky kolektivní viny, schopností ohradit se vůči nechtěnému důsledně, ale bez toho, abych svým protestem smetla i nevinné, a zejména odlo-žením přesvědčení o neomylnosti a univerzální platnosti vlastních představ (v našem případě nevy-hnutého nutkání západního světa kooptovat i ten poslední kout plane-ty). To všechno se u nás ani jinde neučí a nenosí, a proto podle mne funkční multikulturní společnost v současném politickém a ekono-mickém systému možné vytvořit není. ALICE DVORSKÁ

Ekologie vers. ekonomie

Nespočet výroků na téma: „Co je ekologické, je proti ekonomii“, sly-šíme z úst českých politiků. Proslu-lé jsou výroky prezidenta Václava Klause nebo Vladimíra Železného. Ale tyto postoje najdeme i u mno-hých ekonomů a dalších politiků vesměs preferujících ekonomický pohled na svět, jak o tom píše v Konci konců Miroslav Patrik.

Vždyť podle nich ekologie evident-ně omezuje ekonomii: brání každé-mu podnikání, nebo přinejmenším zvyšuje tlak na investice. Tím snižuje zisky a brání příjmu z daní, které by byly odváděny státnímu či obecnímu rozpočtu, znemožňuje vytváření nových pracovních míst a tím snížení místní nezaměstna-nosti. Ekologové prý popírají sami sebe, vždyť z výnosu daní by se udělala řada věcí, třeba kanalizace atd.

A jsou i složitější myšlenkové konstrukce: ekologická mafie si vymýšlí neexistující problémy, aby

pohltila nesmírné částky z rozpoč-tů, nebo dostala peníze od zahra-ničního kapitálu, který chce zlikvi-dovat konkurenci našeho průmyslu! Ale taky: žádné zvyšování teploty neexistuje (vidíte sami, že dnes je podprůměrně chladno) nebo je zce-la přirozeným jevem, s nímž lidská činnost nemá co dělat. Ozónová díra není vidět, ropa vzdor pro-gnózám Římského klubu ještě je, vykáčené pralesy budou užitečněji zalesněny plantážemi, všechny pří-padné negativní dopady čehokoliv se dají technicky řešit.

Prostě humánní ekologie respek-tive její poznatky jsou červeným hadrem pro mnoho lidí, nejen Vác-lava Klause. Samozřejmě že plným právem jsou v tomto negativním postoji vůči ekologii zakalkulována nesporná ekonomická fakta. Vždyť nutné náklady na případné odstra-nění negativních důsledků výroby na životní prostředí ovlivňují ekono-miku výroby a snižují zisk. Proto čím vyšší nutné investice, tím větší odpor.

A v této souvislosti si povšimně-me, jak se v odporu vůči řešením šetrným k přírodě zobrazuje obecný princip reakce na špatné zprávy formulovaný do pěti fází švýcarskou psycholožkou Elisabeth Kübler-Rossovou. Popření, hněv, smlouvání, deprese, smíření. Ze-jména výrazná je první fáze, popře-ní: problém neexistuje. Fakta nejsou brána na vědomí, jsou potlačována nebo suverénně bagatelizována. Velice často právě prostřednic-tvím spřízněného politika. Není obtížné získat pro podobný postoj „ekologického poradce“ — mnohé z ekologických problémů působí totiž až po dlouhé době, důsledky jsou předvídatelné jen s větší či menší pravděpodobností, a proto jsou napadnutelné. Pokud však jsou fakta neúprosná — ať již tlakem skutečných negativních dopadů, tlakem mediální kampaně, či pro-testů veřejnosti — následují další fáze: hněv — smlouvání — deprese — až po poslední, smíření se sku-tečností (a tím úsilí o reálné řeše-ní). Nebo často už trapné setrvání v (marném) odporu. Tato varianta je v českém prostoru častější.

RNDR. KAREL HUDEC

FRANCIE, s. r. o.

LADISLAVA CHATEAU

*Isem prezidentem kupní síly, oblíbený slogan francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho, považuje většina Francouzů za úsměvné klišé. Ceny rostou takřka všude, inflace zasahuje celý svět a nevyhýbá se ani zemi galského kohouta; strach ze zdražování a nezaměstnanosti je stejný, možná i větší než před nástupem Sarkozyho. Podle sdělení INSE, Státního ústavu pro ekonomické vědy, publikované v listopadovém čísle týdeníku Le Point, vzrostla cena sýrů o 13 procent, mléčných výrobků o 11 procent, cena zeleniny se zvedla o 10 procent. Ve Francii tak došlo k nejvyššímu zdražení potravin za posledních dvacet měsíců. Samozřejmě rostou ceny za elektřinu, plyn, byty, pohonné hmoty a brzy dojde i na poštovné. Levnější jsou jen ploché televize, fotoaparáty, avšak jak Pařížané ironicky dodávají: *těch se moc nenajíme.**

Za růst cen může euro, tvrdí jedni a druzí přitvrzují: *vláda chce, aby bohatí byli bohatší a chudí chudší* (lidé na sociálním minimu). Je ovšem pravda, že litr mléka dnes stojí jedno euro, což je necelých sedm franků, stejně i *une baguette*, francouzský chleba, stával osmdesát centimů franku, nyní sice stojí také osmdesát centimů, ale eura! Jak tvrdí INSE, ceny potravin za posledních šest let závratně vzrostly, jen pro ilustraci: kilo jablek o více než šedesát procent, špagety o třináct procent, vstupenky do kina o pětáct procent, návštěva u lékaře o dvacet procent a zdražilo dokonce i *café au comptoir*, kafe u baru, jehož cena se z původních 0,68 eur vyhoupla na 1,05 eur.

Znepokojena je hlavně střední vrstva; státní úředníci, zdravotní sestry, učitelé. Mnozí mladí Francouzi dnes tvrdí, že nemá smysl studovat vysokou školu, na absolventy čeká leda nezaměstnanost nebo — v lepším případě — práce neodpovídající jejich kvalifikaci. Konečně i stávka dopravců hromadné dopravy v listopadu loňského roku, bránících své sociální výhody, o mnohém vypověděla; utahování opasků, omezování sociálních jistot, není ve Francii rozhodně populární, naráží vždy na tvrdý odpor.

POUVOIR D'ACHAT,
LA SOLUTION

SUIVEZ MON
EXEMPLE!
...FAITES-VOUS
DES AMIS RICHES!

Mladá rodina Jérôma a Sandrine se přestěhovala z Paříže na venkov, svého rozhodnutí nyní oba litují, žít se třemi dětmi mimo město je příliš nákladné; za práci a do školy musí dojíždět, vydělávají tři a půl tisíce eur měsíčně; tři sta stojí náklady na dojíždění, sedm set zaplatí za byt, k tomu je třeba připočítat poplatky za internet, elektřinu, plyn... *Nakupujeme jen ve slevách, děti dostávají hračky pouze na Vánoce a o narozeninách, jinak bychom nevyšli*, uvedla Sandrine pro Le Point.

Avšak navzdory klesající kupní síle, prožívá *e-commerce* své tučné období, přes internet lze koupit všechno — a levněji: na netu nakupují Francouzi dovolené, pračky, vánoční dárky. V loňském roce tak utratili šestnáct miliard eur. Ale pozor: k internetu je připojena jen polovina Francouzů; internet nezlevňuje ani lékařské služby, ani nájmy, ani pohonné hmoty.

V souvislosti se současnou situací nelze přehlédnout ani to, že v zemi Hexagonu žije sedm milionů chudých; *sans-papiers*, bez dokladů, nezaměstnaní, kteří musí vyjít s životním minimem, se sto dvaceti eury na měsíc. Situace je zvláště obtížná ve střední Fran-

cii, v zemědělském kraji Dordogne, kde žije několik desítek tisíc lidí v chudobě, bydlí ve starých marin-gotkách... Určujícím faktorem jsou tedy superlevné věci, potraviny, nejčastěji ze speciálních obchodů, *épiceries-solidaires*, kde lze nakupovat za *stravenky*, vydávané sociálním úřadem; zboží je zde desetkrát levnější než v běžných obchodech. Při nákupu mraženého zboží musí ovšem kupující hlásit, zda vlastní ledničku, v opačném případě nemá na zboží právo, a to z hygienických důvodů, aby se zabránilo skladování potravin „za oknem“. Tradovaný obraz Francie se v posledních letech hodně změnil.

Zdá se, že pro opozici Ségolène Royalové je témat ažaž. Problém je však v tom, že ani Ségolène nemá řešení a navíc ztratila i podporu vlastní strany; na otázku, zda bude v podzimních volbách kandidovat na předsedkyni socialistické strany, odpovídá Ségolène jen vyhýbavě a neurčitě. Sarkozy přivzal do vlády významné socialistické politiky, a tím šikovně vypálil opozici rybník; Bernard Kouchner se stal ministrem zahraničí a centrista Hervé Morin ministrem obrany, ale i mnozí jiní ochotně přijali nabídnuté funkce v nové vládě; Nicolas Sarkozy je považován za politika-manažera nového typu; je otevřený, citové exhibice mu přinášejí politické body; jednou v Disneylandu, podruhé v Egyptě. Je energický, je všude. Chce uskutečnit změny ve všech oblastech francouzské společnosti; reformu veřejných financí, školství, zdravotnictví, chce změnit sociální systém: důchody i sociální dávky. Chce zrušit pětaticetihodinový pracovní týden, reformovat trh práce; vyhlásil *flexisécurité*, více flexibility pro podniky, více jistot pro zaměstnance; požaduje, aby zkušební doba trvala maximálně jeden dva měsíce, požaduje snadnější ukončení pracovního poměru. Chce, aby se automaticky proplácely přesčasové hodiny (dosud o tom rozhoduje vedení podniku), chce zvýšit konkurenci zvláště v bankovníctví a telekomunikacích; chce rozšířit bytovou výstavbu, snížit veřejné výdaje, prosadit změny v zemědělství. Problém je však v tom, že všechny dobře míněné změny lze realizovat jen postupně a výsledky se dostaví až za několik let, jenže *Sarko* chce „svůj“ efekt hned.

Navzdory veškeré kritice však Sarkozyho vláda přece jen prosadila několik podstatných změn: například zákon směřující ke zmírnění chudoby, lidé tak mohou doufat, že se dostanou ze svých „myších děr“; od 1. ledna letošního roku mají totiž *zákonné právo na byt*. Každý, kdo žije v přeplněném bytě, bez sociálního zařízení, může nyní žádat stát, aby jeho situaci řešil, aby mu přidělil byt, *logement opposable*, v opačném případě má právo žalovat stát za neplnění povinností. Řešením této nelehké situace byla pověřena *Préfecture de Paris*, hned po Novém roce stálo před budovou dva tisíce žadatelů.

Vláda také vážně hovoří o *politique de la civilisation*, o solidaritě, o boji proti chudobě; vznikl vládní fond, *revenu solidarité active*, aktivní solidarity, který je určen především těm, kteří se dosud marně snažili o zlepšení své situace; dávky jsou vyšší než dosavadní sociální minima.

Zdá se, že Nicolas Sarkozy ustoupil ze své původní provokativní politiky *pragmatismu, efektivitu a úspěchu*. Nicméně mnozí pozorovatelé nadále skepticky připomínají: *Příliš mnoho změn znamená, že k lepšímu se nezmění vůbec nic*. Sílí přesvědčení, že Sarkozyho reformy jsou s ručením omezeným. Satirický týdeník *Le Canard enchaîné* uveřejnil počátkem ledna satirickou kresbu s poznámkou: *Kupní síla? Mám řešení, volá rozesmátý Sarkozy a dodává: Dělejte to jako já! Mějte bohaté přátele...*

Zlé jazyky dokonce zdůrazňují, že jediná oblast, kde současný francouzský prezident zatím uspěl, je medializace vlastní osoby, jeho heslo *Více práce, více peněz* nepochybně platí zejména pro fotografie, nakladatele, novináře a odborníky na love story, jistě totiž je, že na Sarkozyho soukromém životě lze velmi dobře vydělávat. Nová prezidentova manželka — modelka, zpěvačka Carla Bruni, má nepochybně *více práce i více peněz*; její příjmy v poslední době přesáhly sedm milionů dolarů.

Čím dál více Francouzů si přeje, aby se zavedl nový státní svátek: *Den bez Sarkozyho*.

Juvenília

KAREL PLOCEK

STARÁ SLOVA

Před časem mne zaujal text z britských médií, kde se říká, že kultura je stále infantilnější. Přemýšlím, zda se to týká jen britských ostrovů, nebo zda je to postřeh širší. Nepochybně se to týká i nás. Z médií nás poučují pětadvacetiletí až třicetiletí komentátoři a komentátorky o základních životních hodnotách, přičemž jejich pohled zpět nesáhá ani za generaci jejich rodičů, natož pak prarodičů. Vypjatý prezentismus — zaujetí bezprostřední přítomností s naprostou slepotou pro hlubší síly určující individuální i kolektivní historii — se stal zcela určujícím rysem doby. Je to jeden z příznaků zmasovnění moderního člověka. Toto zmasovnění má ovšem zcela jinou podobu než zmasovnění v totalitních systémech. Vychází z nitra, dobrovolně, neboť tyto síly působí zevnitř — na principu slasti. A na slasti staví i zbožné tržní vztahy. Nebezpečí spočívá v riziku, že vývoj velké části populace ustrne

přávě na tomto principu, obrazně řečeno — kdesi dopoledne, zkrátka v mladém věku — velká část populace má dokonce problém s přijetím plnohodnotné psychosexuální role! Carl Gustav Jung píše: „*Objevení osobnostních hodnot přislouží zralejšímu věku. Výkon, užitečnost atd. jsou vůdčí hvězdy pro rozšíření a upevnění našeho fyzického zdejšího bytí, pro naše zakotvení v životě, ale nikoli pro další vývoj lidského vědomí, totiž toho, co se nazývá kulturou...*“ „...*Je velmi mylné domnívat se, že smysl života se vyčerpává s fází mládí a rozmachu. Životní odpoledne je stejně tak plné smyslu jako dopoledne, jenomže jeho smysl a záměr jsou zcela jiné. Jsou v nás obě nutnosti. Příroda i kultura. Nemůžeme být jen sami o sobě, nýbrž musíme být ve vztahu k ostatním. Musí proto existovat cesta, která není pouze racionálním kompromisem, nýbrž také stavem či procesem, který naprosto odpovídá živoucí podstatě, asi jako to říká prorok: „Senita et via sancta, via directa ita ut stulti non errent per eam“: „Bude tam silnice a cesta a ta se bude nazývat svatou. Nebude se po ní ubírat nečistý.“ (Iz 35,8, in: Bible, ekumenický překlad, Praha 1975, s. 583.) Jinak řečeno s Jungem: „Vydělávání peněz, sociální existence, rodina, potomstvo, to vše je ještě pouhá příroda, žádná kultura. Kultura spočívá až za*

přírodním účelem...“ ... Jak vidno z ekumenického překladu, je významově posunutý a v souvislosti, ve které Jung Izajáše cituje, by byl na místě přesnější překlad: místo nečistý (stulti) by mohlo být řečeno pošetilí, hloupí, zpozdilí; stultus = pošetilec, bloud, hlupák, blázen. V každém případě lze obecně rozšířený „juvenilismus“ či infantilismus považovat na jeden ze symptomů zmasovnění současného člověka Západu. O tom, že v procesech zmasovnění hrála vždy velkou roli móda, nelze pochybovat. A to zejména při odlišování generací dospívajících od jejich rodičů. Na ní lze pozorovat přímo názorné příznaky toho, co se odborně označuje jako „abaissement du niveau mental“ (snížení duševní úrovně, v tomto případě směrem k historicky primitivnějším formám). Ukázkově to lze pozorovat kupříkladu ve vztahu k tělu: piercingu, tetanážích atd. V této souvislosti se mi vybavují geniální verše Vladimíra Holana:

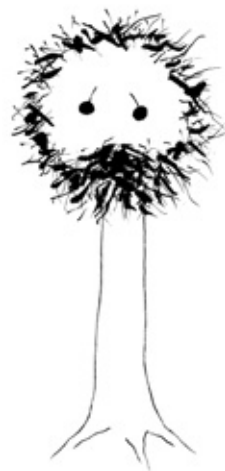
*Těž muži černá roucha vládí
pod nezženými karabáčí,
kterými osud hartusí.
Mžouravě blednou za svá lice
A v boltech mají náušnice.*

Což je znak rabství kdysi na Rusi... Tehdy výraz vnějšího násilí, nyní znak vnitřní nesvobody a dobrovolného zmasovnění.

CHVÁLA DEVATENÁCTÉHO STOLETÍ

STROM, ČLEN RODINY

VÁCLAV CÍLEK

Protože Konec konců má nabízet rovněž cestu k poznání a hlubší nahlédnutí, budeme se zabývat nejen tématy, která jsou právě ve vzduchu a která se čím dál víc připomínají, ale budeme se vracet i do minulosti.

Devatenácté století bylo v něčem nadřazené století dvacátému i tomu našemu. Doba byla klidnější, lidé měli víc času, byli usebraní a přirozeně hovořili česky, německy a latinsky. Badatelů bylo málo, navzájem se znali a vyměňovali si poznatky. Jednomu tématu se mohli věnovat celé roky.

Žádný z dnešních badatelů už nikdy nebude mít takovou znalost klasické literatury jako gymnazista 19. století, kterému Tacita a Horatia vtlučkali do hlavy už odmala a nazpaměť. Nikdo dnes neobsáhne slovanskou poezii, protože lidé, kteří by byli schopni číst rusky, polsky a srbsky zároveň, se již nerodí, ale v Máchových dobách a později to bylo běžné vybavení vzdělance. A něco podobného platí pro folkloristiku, srovnávací mytologii anebo jak bychom dnes řekli kulturní antropologii.

Když jeden z badatelů — Primus Sobotka psal obsáhlou monografii o rostlinstvu ve slovanských národních písních a obřadech (1879), měl k dispozici knihovnu Národního muzea plnou dnes obtížně dostupných

sbírek lidové slovesnosti. Četl ve všech slovanských jazycích. A co bylo hlavní — folklór se v jeho dobách stále ještě napájel z živých, archaických pramenů. Folklór devatenáctého století ještě žil nábojem pocházejícím až někdy z doby bronzové.

V následujícím textu vybírám, slučuji a mírně zkracuji věty z monumentální Sobotkovy monografie. Nesnažím se o nějakou novou interpretaci, ale porozumět jeho názorům a zejména stromům.

KRAJINA A MYSL

Jaká nevýslovná tužba vkrádá se ti do duše, když se procházíš šumícím hájem ve stinném údolí. Jak trne srdce hrůzou tajemnou, když se po dlouhé době octneš ve vysokém lese pod stoletými velikány. A jak zcela jinak ti bude v širší stepi, kde těkávé oko nadarmo hledá předmět, na čem by spočinulo. Tak zvláštní ráz každé krajiny vtiskuje svoji pečeť v mysl člověka, který v ní přebývá. Odvážlivý bývá horal, veselý ba lehkomyšlný je obyvatel úrodných nížin. I u nás upozoruješ rozdíl mezi „horákem“ a „krajákem“. Nejen plastický ráz krajiny, ale také rostlinstvo má významný vliv na lidskou mysl. Světlý bukový les činí člověka veselým, mohutná doubrava vybízí k ráznosti a odhodlanému činu, tmavý smrkový les budí v duši stesk a truchlivé vzpomínky. V květinové zahradě z tebe spadnou všední

starosti a čelo se ti vyjasní. Člověk slovan-
ský, praví Ludovit Štúr, je spojený s příro-
dou nerozlučitelným svazkem, ustavičně
si ji prohlíží a nalézá v ní rozpoložení své
duše. Přírodní úkazy bere za své a v tomto
spojení se mají jeden k druhému jako staří
známí a přátelé.

Když člověk považoval všechny předměty
kolem sebe za oživené bytosti, musel na
ně přirozeně brát ohled. Mohutné tvary
stromů jej plnily úctou, v šumu listů slyšel
božstva hlas. Tajemné šero naplňovalo
jej posvátnou hrůzou. Snad i slovo „háj“
původně značilo místo chráněné — há-
jené jako příbytek lesních bohů. Sem se
kladli zemřelí k poslednímu odpočinku.
Do některých hájů byl pod trestem smrti
zakázán vstup. Stromy vystupovaly jako
rádci a svědkové. Ve velké vážnosti bývaly
stromy, které svým vzrůstem nebo místem
— nad pramenem či u cesty vzbuzovaly
úctu. Na takových stromech lid dodnes
zavěšuje obrázky a chodí se k nim modlit.
Srbové si myslí, že kdyby někdo takový
strom skácel, zemře.

TAJEMNÉ POUTO

Nemusíme mít příliš velkou fantazii na to,
abychom postřehli podobnost mezi stromem
a člověkem. Větve se snadno zamění za ruce
a dřeň stromu nazveme jako u člověka duši
(*má duši bílou černý bez*). Člověk a rostlina
vychází ze semene, zvolna roste a dospívá,
kvete, mívá plody, zvolna vadne a usychá.
Mnohé stromy, zejména ovocné, žijí podob-
ně dlouho jako lidé. Na této podobnosti je
založen i rodokmen, v němž je zakladatel
rodu naznačen hlavním kořenem a jeho po-
tomci větvemi. Byly časy, kdy lidé stromům
přiřítali i rozum a cit. Týkalo se to hlavně
ovocných stromů, které byly podobně jako
koza či kráva považovány za člena rodiny.
Ovocným stromům se ohlašuje i smrt hos-
podáře. Bylo tomu tak u Slovanů i Němců.
Der Wirt is todt. Les je pak považován za ja-
kousi obec, která má svá práva. Dřív některé
lesy podobně jako řeky a jezera vyžadovaly
lidských obětí. Pro vesnici bylo výhodnější

dát jim člověka podle svého výběru než lesu
ponechat na vůli, koho si sám vybere.

Člověk věřil v tajemné pouto mezi člověkem
a stromem. Na mnoha místech panuje starý
obyčej, že hospodář při narození dítěte zasadí
stromek, který se stává životním stromem,
rostlinným strážním duchem. Ve Švýcarsku
sázejí chlapcům jabloně, děvčatům hrušně.
Stávalo se, že se otec rozzlobil na nezdar-
ného syna, vzal sekeru a podřel jeho strom.
Bylo běžné, že lidé, kteří odcházejí do ciziny,
zanechávají doma rostlinu nebo strom, na
kterých přátelé mohou pozorovat, jak se jim
v dalekých zemích daří. Kozák, který jede na
vojnu, doporučí milence, aby dávala pozor,
zda jeho javor skloní svou zelenou hlavou
— to bude mrtev.

Spojení s rostlinstvem trvá i po smrti. Nad
hroby nevinně popravených vyrůstají keře
a rostliny, které svým tvarem nebo barvou
ukazují na zločin. Mnoho interpretací je
spjato s tvary větví a listů, s barvami stromů
a květin... My však nechceme uvíznout
v pasti národopisu, ale nalézt či obnovit
nějaký dávný a potřebný vztah.

V DALŠÍM KRUHU

Dnes se lidé často baví o svých psech. Jasně
cítíme, že u někoho pes či méně často kočka
nahrazuje dítě nebo partnera a vlastně se stá-
vá (jak nám připadá) náhradním rodinným
členem. Z venkovské literatury 19. století
víme, že venkované se stejně naléhavě ba-
vili o svých kravách a zejména kozy bývaly
téměř rovnoprávnými členy rodiny. Přišlo
děvče z pastvy a povídalo, co dělala koza.
Přijela tetka z vedlejší vesnice, tak se jí hned
vyptali nejenom, jak se daří hospodáři, ale
také Stračeně. Pro městského člověka se do
jednoho psa koncentrují všechny rozptýlené
tradiční vazby na domácí zvířata, ovocné
stromy, půdu a živly.

V druhém kruhu rodinných vazeb se ocitaly
oblíbené stromy, někdy též prameny a pole.
Lidé s nimi žili, pozorovali je a vyprávěli
si o nich.

Stromy jim po svém oplácely.

FOTO AUTOR

NEJMILEJŠÍ FILOZOFICKÁ

JAN ŠIMSA

Mnohokrát jsem se zúčastnil ankety, „Kterou knihu máš nejraději“. Oblíbené byly i ankety „Která kniha vás letos nejvíce zaujala?“ Popřípadě: „Které knihy bys doporučil mládeži, která je na táboře?“ To si ovšem vzpomínám, že jsem při poledním táborovém klidu na Sázavě ležel na trávě vedle Milana Mrázka, jednoho z neuvěřitelných lidí, které jsem kdy v životě potkal. A ten mi řekl asi toto: „Jsou knihy, které bych jen tak mladým lidem nedoporučil, nebo bych musel vědět, komu ji doporučuji. Aby ho mně milá kniha nezavedla.“

Ukázalo se, že „jeho kniha“ je Larsen: Kámen mudrců. Dal jsem mu za pravdu. Larsena jsem znal a věděl, co má na mysli. Ale také jsem poznal cosi důležitého z jeho vlastního vnitřního světa a pak jsem mu až do konce hlouběji rozuměl.

Představuji si, že by se mne někdo lišácky zeptal: „A která je tvá nejmilejší knížka? Ale filozofická!“ Vyhrkl bych: Emanuel Rádl „Útěcha z filosofie“. A mám tu před sebou její první vydání z roku 1946 v Činu, tiskovém a nakladatelském družstvu československých legionářů v Praze, cena brožovaného výtisku 39 Kčs, stran 108. Má teď krásnou bílou plátěnou vazbu, kterou jsem jí jako nejmilejší pořídil ve zralém věku.

Vzbudila brzy čilou diskusi, také hněvivé odsudky pro její „konzervativnost“, popřípadě nesprávné pochopení Masaryka. I samotní „rádlologové“ se rozdělili na ty, kteří viděli příkrý rozpor mezi jeho přírodovědeckou prací (do roku 1917) a filozofickou a praktickou orientací na počátku Československé republiky, jejíž osud „vzal na sebe“ a postavil se plně na ma-

sarykovské pozice. Tak trochu ve stylu Hegelově chápali přírodovědu jako tezi, pak jako antitezi ono „zády k přírodě“ a pokoušeli se vidět Útěchu jako pokus o syntezu, pro těžkou nemoc už nepropracovanou. Rádlem se zabýval intenzivně ve své pozoruhodně zevrubné disertační práci (1949) nedávno zesnulý filosof a literární vědec Zdeněk Kožmín.

Jiní ovšem, jako třeba Jan Patočka, se snažili postřehnout základní linie Rádlova myšlení a vyložit ho jako důsledného, celostního myslitele. Tak Rádla vykládá i Ladislav Hejdlánek.

Ona Útěcha pro mne nejmilejší nebyla hned! Není to snadná četba! A to jsem na ni byl připraven, ještě za války jsem četl Rádlovy brožurky jako Masarykův ideál moderního hrdiny (1920), Křesťanství po válce ve světě a u nás (1925), zaujala mne Mravnost v našem státě (1926), Náboženský diletantismus, asi proto, že jsem byl sám takový diletant, Krize inteligence (1928) a což teprve Německá revoluce (1933)! Tu jsem chápal jako prapor, pod nímž šel do boje proti nacismu můj otec a jeho přátelé, z nichž velmi mnozí zahynuli.

Ale docela jinak než Rádl z brožurek, se mi jevil Rádl z „Útěchy“! Spisovatel vypráví v předmluvě z února 1942, že se před sedmi lety náhle a těžce rozstonal. O tom jsem věděl z domova, oba moji rodiče byli jeho žáci a patřili k nejbližším spolupracovníkům. Jeho smrt 12. května 1942 komentoval můj otec z vězení v Mnichově v utajeném dopise a vřele na něho vzpomínal.

Rádl sám pojímal svůj text jako návrat k zájmům a starostem mládí „s tím rozdílem, že tehdy jsem se za filosofii styděl, a dnes je mi jediným štěstím“.

Samotná Útěcha je dobrým uvedením do motivů a problematiky jeho filosofie, zvláště v prvním oddíle „Morální svět“, ale i v dalších kapitolách: Živé bytosti, Poznámky k Aristotelovi, Konec morálního řádu? Nejvíce pobouřil Rádl útočnou Renesancí a polemickou statí Galilei. Útěcha končí kratičkým náznakem „negativního platonismu“ pod titulem „Idea“.

Mne postupně Útěcha stále více oslovovala, ač jsem spoustu věcí hlavně z počátku „nemohl“ přijmout, zvláště tu tvrdou kritiku moderního přírodovědeckého obrazu světa, pokrokové vize společnosti a povzdech nad „naším nešťastným pokolením — jež bylo plodem života ve velkých městech: Lidé bez domova, bez rodiny, bez vychování, bez tradice, bez lásky, bez poslušnosti“. Bylo příznačné, že když jsem myšlenku v šedesátých letech citoval v článku pro křesťanský časopis, tak mi církevní cenzura citát škrtla. Ale Útěcha se mi stávala postupně milejší a milejší, až je teď ze všech nejmilejší...

I když jsou tam těžké, ale sugestivní obrazy a výhledy jako v závěru Dějin filosofie a jinde. V předposlední kapitole Útěchy Galilei vypráví Rádl, jak na počátku renesance rozkvetla anatomie a patřilo k dobrému mravu vyšších vrstev se zúčastnit veřejné pitvy. Ostatně slavný obraz Rembrandtův takovou scénu zachycuje. „*Opatřit si však mrtvolu pro pitvu bývalo těžké, protože od předhistorie až do té doby se věřilo v posvátnost lidského těla. Proto si někteří anatomové opatrovali mrtvoly oklikou: Vybrali si ve vězení mezi odsouzcenci vhodného člověka, ne tlustého ani hubeného, zaplatili zaň katovi, ten ho utopil (aby neporušil tělo pro pitvu) a mrtvolu prodal anatomovi k demonstraci.*

Zdá se, že si asi takovým způsobem opatřil mrtvolu nejslavnější anatom té doby Vesalius, aby demonstroval pitvu před vznešeným posluchačstvem v Madridě. Ale kat snad neutopil mrtvolu dost; při pitvě se probudila a otevřela oči na posluchače. Pojala je hrůza a Vesalius byl odsouzen vykonat v žíněném rouše pouť do Svaté země. Cestou zahynul.

I napadá mi: Když astronomové pitvají hvězdnou oblohu tisíci přístroji a vykládají nám podle Galilea, že hvězdná obloha je jen prach a popel — aby tak byl Galilei toto tělo, rozložené po celém vesmíru nebyl také

dost utopil! Aby tak vesmír pozvedl hlavu, vytřeštil na nás oči a vzkřikl: „Lidi, co to se mnou děláte?“ Do jaké Svaté země pak poputujeme v žíněném rouše, abychom prosili za odpuštění?“

Měl bych však zakončit rádlovsky povzbuzující útěchou. Když jsme vdávali dceru Annu, požádali jsme naše neteře, umělecky nadaná dvojčata, aby upravily místnost pro příslušnou hostinu v našem domku. Bylo třeba zastříť skleněné dveře vestavěné knihovny. A ony překrásně vyvedly krasopisně dva citáty. Z Útěchy! Ale já uvedu kapitolku celou jako přívažek.

Manželství

„Příkladem zákona, kterému jsou lidé v samém jádře své bytosti podrobeni, je manželství. Muž a žena se sobě oblíbí; před společností (před rodiči, před svědky, před úřady) učiní smlouvu (slib), kterou se podrobují společnému příkázání: vést nadále rodinu, hospodářství, společenské styky a tak dále, jako jedna bytost. Podrobují se tomuto řádu dobrovolně a rádi, a jsou připraveni s radostí sloužit jeden druhému a poslouchat tak zákona, který nad nimi vládne a který nechťejí a nemají samovolně rušit. Už nejsou „svobodní“, už jsou pod vládou, majíce vyššího pána, než je jejich zvláště.“

Manželství není štěstím: Muž i žena vědí, že svatba je počátkem starostí, bolestí, sporů — a přece u všech národů se slávou, která bývá největší v životě, muž i žena slaví svatbu. Společnost odjakživa pokládá manželství na normální stav života, kdežto staré mládenectví a panenství je třeba omlouvat.

Nedbám-li anarchických výkladů o tom, že manželství je násilím a že původní stav je život mužů a žen nezávislých a jen na divoko se stýkajících, nedbám-li těchto výkladů, které se vyrojily v nemocném XIX. století, vidím, že manželství vládlo a vládne mezi lidmi všude. V Homérově Iliadě, na 3000 let staré, je zobrazení rodiny Hektorovy, jeho ženy Andromachy a dítěte, které dodnes platí, jako je dodnes vzorem žena

Odyseova, která čekala dvacet let věrně na návrat muže z ciziny. Černoši prý nepřekročí manželskou věrnost častěji než Evropané; nejprimitivnější kmeny lidské už prý se podřizují vládě rodiny. Není kmene lidského, jehož členové by žili ve „volné lásce“ v konkubinátě, v pouhém sexuálním životě.

Společnost ovšem nutí své členy, aby žili pod zákonem společností uznaným.

Čechov, spisovatel z doby úpadkové ruské literatury, neukazuje ve svých povídkách mnoho porozumění pro kázeň manželskou; jednou však napsal dlouhou povídku (Souboj). Kupodivu jasně pojatou a s osobami názorně vykreslenými, jejíž obsah je: Lázeňská společnost donutila bez úmluvy a bez tendence mladého muže a ženu, kteří žili na divoko, aby se podrobili zákonu čistého, společensky schváleného manželství.

Jiným způsobem řešil stejný problém Tolstoj ve známém románě Anna Kareninová: Společnost vylučovala krok za krokem Annu Kareninovou a jejího milence, až je dohnala k zoufalství.

Podobně je tomu v Lewisově americkém románě Babbitt, svého času mnoho čteném. V té době už nastal rozvrat rodiny ve Spojených státech, a Lewis nebyl ochráncem pořádku, ale realismus ho přivedl k vylíčení hrdiny, který napřed utíká z nudy od ženy a od dětí, chytá se ženských; společnost

však, netuším, co se v životě Babbitově děje, donutila ho, aby se kajícíně vrátil k rodině. Pravda je, že rodinný život byl v některých zemích otřesen; jako však není rozšíření lhářství a podvodu důkazem, že se má lhát a podvádět, tak překročování manželské věrnosti, množství rozvodů a nahrazování manželství animálním sexuálním životem neznamená, že by lidé nevěděli, že manželství je jedinou možností slušného společenského života.

Jak by neměla být víra v čistý manželský život podlomena, když spisovatelé, básníci, dramatikové doporučují morální anarchii mezi muži a ženami? Rousseau, němečtí materialisté, pantheisté a anarchisté, Ibsen, Shaw, Russell, celá velká literatura dekadentní hučela do lidu, že věčný zákon o manželské věrnosti neplatí. Nicméně, mnoho, snad většina lidí žije pořád v slušném rodinném životě, a po době chaosu si vynutí návrat k poslušnosti zákona.

Podivuhodný zákon, zákon o manželství! Dva lidé sobě druhdy cizí, se spojují v jednu

bytost. Jejich spojení nepochází z vlastností ani z vloh lidských, které jsou jen osobní, kdežto manželství, založené na slibu a na smlouvě, je zákonem pro dva lidi, a je vědomé, to jest chtěné a společností schválené. Na manželství pak je založena rodina, základ společenského života ve všech kmelech a ve všech národech. Tak je manželství názorným příkladem toho, jaký smysl má zákon: Je zákonem pro lidi, nikoliv dílem lidským; lidé v něm žijí, podřízeni jsouce vyšší autoritě, neboť chápou, aspoň v praktickém životě, že co zákon spojil, člověk bez otřesu vlastního a bez otřesu společnosti nerozdvojí.“

A tak už pomalu čtyřicet let máme takto vyzdobenou jídelnu, kde teď má syn krásnou velkou knihovnu a kde si hosté mohou krásný citát z Rádlavy Útěchy vyfotografovat nebo aspoň přečíst. Přijďte se podívat!

PŘEDPLATNÉ ČASOPISU KONEC KONCŮ PRO ROK 2008

ADRESA PLÁTCE

Jméno a příjmení Název organizace
 Ulice, číslo Město, PSČ
 Telefon, e-mail IČ, DIČ
 Číslo účtu (jen při platbě bankovním převodem)

Adresa doručování (liší-li se od adresy plátce)

Jméno a příjmení Název organizace
 Ulice, číslo Město, PSČ

TYPY PŘEDPLATNÉHO

Roční předplatné 140 Kč ks předplatného

(Částka je za 3 až 6 čísel ročně, počet čísel závisí na financích. Cena v knihkupectvích 44 Kč/výtisk.)

Sponzorské předplatné Kč

Platba

☐ Poštovní poukázkou

☐ Bankovním převodem (na č. účtu Moravskoslezského kruhu
2050253339/0800 u České spořitelny, spec. symbol 2442)

Vystavit fakturu: ☐ ano

☐ ne

Datum Podpis

PŘEDPLATNÉ SI MŮŽETE OBJEDNAT:

• poštou odesláním tohoto formuláře na adresu Konec konců, Nerudova 7, 602 00 Brno • vyplněním na internetu www.koneckoncu.cz • telefonicky +420 541 235 220 • e-mailem redakce@koneckoncu.cz

NADACE VIA – DESET LET NA CESTĚ

VIA znamená latinsky cesta. Jméno Nadace VIA odkazuje na cestu k plnohodnotné demokracii a občanské společnosti, na kterou se Česká republika vydala. Od svého vzniku Nadace VIA do konce roku 2007 rozdělila přes 2100 grantů v celkové výši přesahující 190 milionů korun, a patří tak k největším českým nadacím.

MADELEINE ALBRIGHT O NADACI VIA

„Během posledních let jsem pomáhala mnoha nadacím a myslím si, že právě Nadace VIA je založena na těch správných principech. Podpora těch, kteří jsou aktivní; partnerství veřejného a soukromého sektoru; posilování demokracie na místní úrovni; různorodost finančních zdrojů a zaměření, jež nachází rovnováhu mezi individuální odpovědností a důrazem na komunitu. Všechny tyto ingredience jsou vskutku ta správná cesta, správná via, jež posiluje svobodný život v České republice,“ řekla o Nadaci VIA během benefiční akce v Pittsburghu v prosinci 2006 první žena ve funkci americké ministryně zahraničí.

foto: Timothy Greenfield-Sanders

Děkujeme všem, kteří nám během uplynulých deseti let jakkoliv pomohli a děkujeme také těm, kteří se ucházejí o naši podporu. Víme totiž, že za každým z grantů, který jsme poskytli, se skrývá příběh lidí, jímž není lhostejné, v jakém světě žijí. Příběh lidí, kteří vědí, že odpovědnost za sebe, své bližní, ale i za širší komunitu patří k našemu životu.

Nadace VIA
Jelení 195/9, 11800 Praha 1
tel.: 233 113 370

via@nadacevia.cz
www.nadacevia.cz
č. účtu: 202 946 0106/2600

JIHOMORAVSKÝ KRAJ

Odedávna patří mezi evropské regiony, které se otvíraly světu. Od časů lovců mamutů až po dnešek. V otevřené krajině se střetávaly i společně žily kmeny avarské, germánské a slovanské, zde vznikl první slovanský stát, odtud se šířilo křesťanství, kultura i právo do krajů střední a jihovýchodní Evropy. I v pozdějších dobách se zdejší obyvatelstvo setkávalo s vlivy jiných kultur, a proto se na jižní Moravě zpívá sladce a táhle, na Hornácku drsně zní housle. Středověk přivábil do země šlechtické rody ze všech koutů Evropy, ale i vojska všeho druhu. Zůstaly po nich hroby i mnohá příjmení. Zůstaly hrady a zámky. A svěbytná kultura. Jihomoravané umějí pálit slivovici i pěstovat víno.